

PRZEWODNIK PO REWITALIZACJI Stalowej Woli

z wykorzystaniem Partycypacji Społecznej

PRZEWODNIK PO REWITALIZACJI
Stalowej Woli

z wykorzystaniem Partycypacji Społecznej

Rzeczpospolita
Polska

Gmina
Stalowa Wola

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZEWODNIK PO REWITALIZACJI Stalowej Woli

z wykorzystaniem Partycypacji Społecznej

Autor: Tadeusz Kaźmierak
Stalowa Wola, listopad 2018 r.

Lucjusz Nadberezny
Prezydent Miasta Stalowej Woli

Autor tekstu i koncepcji przewodnika:
Tadeusz Kaźmierak

Redakcja przewodnika:
Dominika Czuba-Ofiara
Tomasz Ochorok

Opracowanie graficzne i skład:
Agnieszka Karolak

Zdjęcia użyte w publikacji pochodzą z zasobów
Referatu Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Wydawca:
Urząd Miasta Stalowej Woli
37-450 Stalowa Wola, ul. Wolności 7
um@stalowawola.pl
www.stalowawola.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Nieautoryzowane rozpowszechnianie niniejszej publikacji w całości lub w części w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii niniejszej publikacji w całości lub w części metodą kserograficzną lub fotograficzną, a także kopiowanie publikacji w całości lub na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw do publikacji, wynikających z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

ISBN 978-83-936042-5-8

Przewodnik powstał w ramach projektu „Modelowanie kompleksowej rewitalizacji Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej”, dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Funduszu Spójności oraz budżetu państwa, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Słowo wstępne

Kiedy w 2015 roku dotarła do nas informacja o organizowanym przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju konkursie Modelowa Rewitalizacja Miast, nie mieliśmy wątpliwości, że weźmiemy w nim udział. Dzięki przeprowadzonym analizom wiedzieliśmy już wtedy, że Program Rewitalizacji będzie realizowany w Rozwadowie i na osiedlu Fabrycznym. Uzналиśmy również, że w modelowym programie należy uwzględnić oba te obszary. Borykały się one z wieloma utrwalonymi problemami. Jednocześnie zdawaliśmy sobie sprawę, że każdy z nich ma potencjał, który nie zostaje wykorzystany oraz że skierowanie w te miejsca wsparcia może w perspektywie czasu doprowadzić do pozytywnych przemian tych osiedli.

Mieliśmy przekonanie, że rewitalizację trzeba rozpocząć od pracy z mieszkańcami. Często z nimi rozmawiam i wiem, jak ważna jest wzajemna komunikacja. Bez niej najlepsze nawet plany mogą nie przynieść spodziewanych efektów. Zmiany, szczególnie duże, koniecznie muszą być wprowadzane razem z tymi, których dotyczą, muszą zyskać ich akceptację, a najlepiej, jeśli wzbudzą w nich chęć do aktywnego włączenia się w przygotowanie i realizację. Wymaga to od władz samorządowych otwartości na opinię obywateli i gotowości do zaakceptowania ich punktu widzenia. Bliski mi jest taki model relacji między magistratem a mieszkańcami, dlatego, kiedy trzeba było decydować o temacie wiodącym działań w ramach ministerialnego programu, wybraliśmy partycypację.

Udało nam się zakwalifikować do programu i znaleźliśmy się w gronie dwudziestu miast, które od 2016 r. wdrażają działania modelowe. To zaszczyt i szansa dla Stalowej Woli. Otrzymaliśmy wsparcie merytoryczne i możliwość implementacji dobrych praktyk innych miast, które również realizują ambitne zmiany. Otrzymaliśmy także środki finansowe, dzięki którym mogliśmy przygotować dokumentację potrzebną do realizacji planów.

Rewitalizacja jest różnie rozumiana. W najpłytszej warstwie można widzieć w niej tylko odnowienie przestrzeni i budynków. Nam nie chodzi jedynie o to. Dwie największe inwestycje, jakie realizujemy w ramach programu rewitalizacji, polegają na głębokiej zmianie funkcji i wyglądu Rynku i Placu Piłsudskiego, ale jest to dopiero punkt wyjścia do zmiany środowiska społecznego, do ożywienia gospodarczego, do przywrócenia życia na tych miejskich placach. Prawdziwym celem jest głęboka poprawa warunków życia społeczności we wszystkich aspektach. Natomiast prawdą jest, że na obecnym etapie najwięcej mówimy właśnie o remontach placów. Wiele dyskutowaliśmy o koncepcjach zagospodarowania placów, spieraliśmy się, ścierały

się różne podejścia, punkty widzenia i priorytety. Uważam, że było to dla nas wszystkich ważne doświadczenie. Chcę podkreślić, że sam fakt, iż było tych rozmów i spotkań tak wiele, że mieszkańcy mogli proponować rozwiązania czasem zupełnie odmienne od tych, które zostały wstępnie nakreślone i tym samym wydłużył się czas przygotowania projektów – to wszystko świadczy o rzeczywistym wdrożeniu społecznej partycypacji. Jednym z zauważalnych już teraz efektów jest uaktywnienie się mieszkańców. Włączyli się oni w prace i widzą, że ich głos jest ważny i jest brany pod uwagę.

Obecnie przed nami remont Rynku w Rozwadowie, a potem Placu Piłsudskiego. Bezpośrednim efektem będzie radykalna przemiana centrum obu obszarów. Odnowiony Rynek przyciągnie odwiedzających zarówno z innych dzielnic, jak i spoza Stalowej Woli. Nastąpi jego ożywienie, co wpłynie pozytywnie na lokalną atmosferę i na poziom życia. Wiem, że mieszkańcy wspominają dawną świetność Rozwadowa, który w przeszłości był ruchliwym, gwarnym ośrodkiem, znanym z handlu i zamożności. Mam prawdziwą satysfakcję, że udało się, po latach marginalizacji Rozwadowa, rozpocząć wielki plan jego modernizacji, którego częścią jest odnowa Rynku. Nigdy wcześniej nie było tu tak dużego projektu inwestycyjnego przy udziale tak wielkich środków. Renowacja Rynku przywróci mu dawny blask. Już teraz widać, że wizja ruchliwego, atrakcyjnego Rynku jest realna. Zapraszam wszystkich w każdą третią środę miesiąca na Targ Staroci – imprezę, która potwierdziła nasze przekonanie, że do Rozwadowa może powrócić żywa, handlowa tradycja.

Również Plac Piłsudskiego zostanie odnowiony. Obecnie jego znaczną część zajmuje parking, a pozostała – pusty teren. Jestem przekonany, że po w niedługim czasie zadziała tu ten sam mechanizm, co w Rozwadowie: nowoczesna przestrzeń przyciągnie wielu, a jej elegancki charakter będzie stymulował dobre zmiany w otoczeniu.

Planując odnowienie Rynku i Placu Piłsudskiego czuliśmy odpowiedzialność za skutki naszych decyzji, ponieważ renowacja, która nastąpi, zdefiniuje funkcje i kształt tych miejsc na najbliższe dziesięciolecie. Podobnie długofalowo myśleliśmy wdrażając model współpracy z mieszkańcami oparty na partycypacji. Mieliśmy świadomość, że budujemy podstawy pod efektywne relacje, które pozwolą nam wspólnie sprostać wyzwaniom, jakie pojawiają się przed naszym Miastem w kolejnych latach.

Pragnę podziękować osobom oraz instytucjom, które przez ostatnie dwa lata intensywnie pracowały przy realizacji modelowego programu. Nie sposób wymienić wszystkich, ale szczególnie chcę wspomnieć o kilku grupach interesariuszy.

Zacznę od osób, które w 2015 r. przygotowały wniosek do Ministerstwa o dotację. Na jego podstawie odbyła się ostateczna kwalifikacja do programu i to właśnie treść wniosku zdecydowała o zatwierdzeniu naszej kandydatury. Sposób,

w jaki zostały w nim uszczegółowione nasze plany, będące wówczas na etapie wstępnym, okazały się decydujący. Na etapie przygotowania wniosku ściśle współpracowali ze sobą pracownicy Urzędu Miasta odpowiedzialni za pozyskiwanie środków zewnętrznych, Muzeum Regionalne, Miejski Dom Kultury i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Każdy z wymienionych podmiotów dysponował już wtedy bogatym doświadczeniem w pracy z lokalnymi społecznościami, niektóre miały także rozeznanie w temacie rewitalizacji. Dzięki połączonemu wysiłkowi wielu osób, opracowany przez nie plan modelowych działań został oceniony tak wysoko.

Kolejne podziękowania należą się całemu zespołowi Referatu Centrum Rewitalizacji, który w okresie ostatnich kilku lat został postawiony przed zadaniami mającymi charakter interdyscyplinarny. Realizował wielowątkowy projekt, podczas którego musiał prowadzić działania w bardzo szerokim zakresie. Dzięki Referatowi z sukcesem kończymy projekt modelowy i jesteśmy dziś na dobrej drodze do realizacji projektów rewitalizacyjnych zapisanych w naszym LPR.

Dziękuję także wszystkim organizacjom i osobom prywatnym, które były zaangażowane w prace i dyskusje na temat poszczególnych wątków naszej rewitalizacji. Wyjątkową rolę odegrały dwa stowarzyszenia, „Przyjazna Dłoń” z Rozwadowa i „Strefa Spotkań” z osiedla Fabrycznego. Dzięki nim powstały dwa Miejsca Aktywności Lokalnej, w których realizowane są najważniejsze dla modelowego programu działania aktywizujące, inspirujące mieszkańców do współpracy na rzecz wspólnych lokalnych spraw.

Nie może zabraknąć wyrazów uznania dla zespołu Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, w którym powstała idea Modelowej Rewitalizacji Miast. Otrzymywaliśmy wsparcie w rozwiązywaniu wyzwań, na które natrafialiśmy w czasie ostatnich dwóch lat.

Na koniec chciałbym podziękować najważniejszym odbiorcom rewitalizacji – Mieszkańcom Stalowej Woli. Bez Państwa spostrzeżeń, obserwacji, często krytycznych uwag, proces odnowy, zarówno osiedla Fabrycznego jak i osiedla Rozwadów, nigdy by się nie rozpoczął. To dzięki Państwa aktywnemu udziałowi w konsultacjach i spotkaniach, w nas wszystkich rozpoczęła się głęboka zmiana w postrzeganiu obu osiedli, zmierzająca do realnej poprawy wielu aspektów życia mieszkańców.

Oddaję w Państwa ręce publikację podsumowującą nasze doświadczenia z realizacji modelowego programu rewitalizacji w Stalowej Woli. Jest mi niezmiernie miło, że opisane tu działania, przykłady sukcesów, relacje o tym, jak radziliśmy sobie z przeszkodami, a także wypracowane podczas tego czasu konkretne rozwiązania i dokumenty, będą mogły posłużyć innym samorządom jako inspiracja lub przykład.

Lucasz Nodbożny

Wstęp

Ryc. 1. Miasta biorące udział w programie Modelowa Rewitalizacja Miast.

Wiosną 2015 r. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju ogłosiło konkurs pod nazwą Modelowa Rewitalizacja Miast.¹⁾ Był on adresowany do samorządów posiadających Program Rewitalizacji lub planujących jego przygotowanie. Chciano wyłonić te miasta, które formułowały plany rewitalizacji w sposób najbardziej przemyślany, kompleksowy i odpowiadający specyficznym uwarunkowaniom lokalnym. Miały one otrzymać wsparcie w postaci profesjonalnego doradztwa oraz środków przeznaczonych na specjalistyczne opracowania wspomagające proces rewitalizacji.

W odpowiedzi na konkurs 240 samorządów złożyło fiszki projektowe, zawierające syntetyczny opis planowanych modelowych działań. Wyłoniono spośród nich 57 miast. Projekt przygotowany przez Stalową Wolę uzyskał 274 punkty, dzięki czemu nasze miasto uplasowało się na dziewiątym miejscu na liście kwalifikacyjnej.

Na tym etapie zakwalifikowane ośrodki otrzymały wsparcie merytoryczne. Każdemu z nich przydzielono konsultanta, który pomagał w dopracowaniu zgłoszonej wcześniej koncepcji działań oraz zapewniono udział w cyklu konferencji i szkoleń, specjalnie przygotowanych na potrzeby programu. Prowadzili je najpoważniejsi w Polsce eksperci zajmujący się problematyką rewitalizacji.

Efektom kilkumiesięcznej pracy w każdym z miast były pogłębione i uszczegółowione plany modelowych działań. Zostały one złożone w Ministerstwie w formie wniosków o przyznanie dotacji. Ostatecznie wyłoniono dwadzieścia miast, które zostały zaproszone do właściwego etapu, polegającego na wdrożeniu modelowych rozwiązań, przy wsparciu merytorycznym i finansowym Ministerstwa. Wśród wybranych samorządów znalazła się także Stalowa Wola.

Celem konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast jest wypracowanie wzorów postępowania, ścieżek dojścia do rozwiązywania problemów i wypracowanie dobrych praktyk mogących służyć innym samorządom. Jedną z form przekazywania wiedzy i doświadczeń są opracowania podsumowujące. Niniejszy Przewodnik po Rewitalizacji Stalowej Woli opisuje zatem realizację tutejszego modelowego projektu w latach 2015-2018. Odbiorcami zawartych w nim treści i sugestii mogą być zwłaszcza Jednostki Samorządu, które:

- zamierzają wzmocnić partycypację społeczną,
- planują rewitalizację na niesąsiadujących ze sobą obszarach,
- planują rewitalizację na obszarze historycznym,
- charakteryzują się podobnym rozwarstwieniem terytorialnym,

1) Ogłoszenie konkursu nastąpiło 23 kwietnia 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne

- powstały w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego,
- wchodzą w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Opracowanie zostało przygotowane w oparciu o następujące źródła:

- dokumenty udostępnione przez Referat Centrum Rewitalizacji,
- dokumenty udostępnione przez organizacje pozarządowe i instytucje miejskie,
- dokumenty strategiczne Stalowej Woli,
- publikacje dotyczące wydarzeń,
- strony internetowe,
- rozmowy i wywiady z pracownikami Centrum Rewitalizacji, MOPS, Muzeum Regionalnego i Domu Kultury, a także przedstawicielami organizacji pozarządowych i lokalnymi liderami.

Zakres tematyczny Przewodnika po Rewitalizacji Stalowej Woli wynika ze wskazanych poniżej uwarunkowań.

1. Wymagania wynikające z udziału w modelowym programie.

Miasta uczestniczące w programie powinny podsumować swoje doświadczenia z jego realizacji w formie pozwalającej innym samorządom na skorzystanie z wypracowanych modelowych rozwiązań. W Przewodniku pokazano te wątki działania Urzędu w Stalowej Woli, które związane są z partycypacją społeczną, a w szczególności te, które mogą być ciekawe dla innych miast i służyć im jako przykład lub materiał do refleksji.

2. Temat wiodący modelowych działań w Stalowej Woli.

W Stalowej Woli tematem przewodnim programu są zagadnienia dotyczące partycypacji społecznej. Jest ona rozumiana szeroko, począwszy od różnych form aktywizacji społeczności lokalnej, które przygotowują mieszkańców do podejmowania coraz bardziej złożonych i samodzielnych inicjatyw, aż do dojrzałej partycypacji, oznaczającej współdecydowanie o sprawach lokalnych i współodpowiedzialność.²⁾

3. Zawartości wniosku Stalowej Woli o przyznanie dotacji.

Zatwierdzony wniosek stanowi podstawę działań w ramach programu. Przewodnik po Rewitalizacji przedstawia sposób realizacji kluczowych elementów zawartych we wniosku.

4. Wymogi sformułowane przez Urząd Miasta.

Intencją Zleceniodawcy było uwzględnienie w opracowaniu szerszego tła działań związanych z rewitalizacją, a nie tylko aspektów ściśle partycypacyjnych.

Spośród licznych wątków i zagadnień, którymi zajmował się Referat Centrum Rewitalizacji w okresie realizacji modelowego programu, do Przewodnika wybrano te, które odpowiadają czterem wymienionym kryteriom.

Zgodnie z wymaganiami Zamawiającego, Przewodnik został napisany w sposób przystępny. Unika się stosowania specjalistycznej terminologii.

Tekst opracowania jest zróżnicowany pod względem formy i szczegółowości.

W Przewodniku znajdują się akapity zawierające skondensowane informacje, ale występują także fragmenty szczegółowe, opisujące z detalami zachodzący

proces. Ta szczegółowość niektórych części tekstu jest zabiegiem celowym. Pozornie nieistotne dla czytelnika spoza Stalowej Woli szczegóły mają pomóc w zrozumieniu szerszego tła i różnych aspektów złożonej sytuacji. Dzięki temu postępowanie Urzędu i motywacje mieszkańców stają się lepiej zrozumiałe. Dokładny opis umożliwi czytelnikowi rozważenie podobieństw i różnic danej sytuacji w Stalowej Woli i w jego mieście.

Jednym z wymagań Zamawiającego było, aby opracowanie przytaczało wzory dokumentów powstałych podczas pracy Referatu. Mają one służyć jako przykłady do wykorzystania w innych miastach. Zostały one zgrupowane w Aneksie, czasami jednak, w przypadku krótkich fragmentów, wycinki z dokumentów zamieszczono bezpośrednio w tekście w toku narracji, podając ich pełne brzmienie, co umożliwi odbiorcom wzorowania się na oryginalnie przytoczonych zapisach.

Opracowanie opisuje modelowe działania prowadzone na podobszarach rewitalizacji do listopada 2018 r. Przewidziane w programie mechanizmy i procesy znajdowały się wtedy w takim stadium, że możliwe było pełne zobrazowanie wszystkich istotnych wątków pracy Referatu Centrum Rewitalizacji, przedstawienie modelowych działań i sformułowanie rekomendacji. Projekt zostanie zamknięty w kwietniu 2019 r., ale w trakcie ostatnich miesięcy nie pojawią się już wydarzenia, które mogłyby wnieść elementy istotne z punktu widzenia celu niniejszego opracowania.

Bogata tematyka i złożoność poruszanych w Przewodniku spraw powodują wzajemne przenikanie się poszczególnych zagadnień. Niektóre z nich pojawiają się w tekście wielokrotnie, w różnych kontekstach i powiązaniach. Bowiem grupowanie tematów w opracowaniu nie podlega kryteriom czasu ani miejsca. Na przykład zagadnienia związane z Rynkiem w Rozwadowie powracają w różnych rozdziałach, podobnie jak wielokrotnie pojawiają się w różnych miejscach wątki historyczne. Osią opracowania jest bowiem obserwacja tego, jak w Stalowej Woli wzmacniano aktywność i zaangażowanie mieszkańców podobszarów rewitalizacji, przygotowując ich do coraz większego udziału w życiu społeczności lokalnej oraz jakie coraz bardziej zaawansowane formy partycypacji były dzięki temu możliwe.

Konstrukcja Przewodnika została podporządkowana tej myśli, dlatego poszczególne rozdziały opisują kolejne przekrojowe wątki, pokazują różne formy partycypacji oraz ewolucję zaangażowania mieszkańców we wspólne działania i decyzje.

2) Z regulaminu konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast wynika takie właśnie, szerokie pojmowanie partycypacji. Podkreśla się konieczność przygotowania mieszkańców i ukształtowania postaw obywatelskich, aby mogły zaistnieć dojrzałe formy partycypacji, związane ze współdecydowaniem.

Fot. 1. Plakat promujący rewitalizację w Stalowej Woli.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Przewodnik po Rewitalizacji składa się z dziewięciu rozdziałów.

Pierwszy rozdział mówi o przygotowaniach Stalowej Woli do programu i o powodach wyboru tematu wiodącego. Opisano główne bloki zaplanowanych modelowych działań, jakie Urząd zgłosił we wniosku o dotację. Pokazano początkowe potencjały sprzyjające realizacji programu. Na końcu rozdziału przedstawiono okoliczności powołania Referatu Centrum Rewitalizacji oraz sposób zarządzania procesem rewitalizacji.

Drugi rozdział poświęcony jest Miejscom Aktywności Lokalnej. Jest to jedna z kluczowych inicjatyw zaplanowanych w programie. Ma na celu pobudzenie aktywności mieszkańców i skierowanie ich potencjału na samodzielne działania w swoim środowisku, a następnie włączanie ich w decydowanie o lokalnych sprawach.

Rozdział trzeci przedstawia model udzielania mikrograntów. Okazały się one doskonałym sposobem na budowanie przekonania mieszkańców, że własna inicjatywa i zaangażowanie mogą doprowadzić do pożądanej zmiany lokalnych realiów na różnych płaszczyznach.

Czwarty rozdział poświęcony jest analizie partycypacji mieszkańców w procesie

projektowania dwóch dużych inwestycji – remontu placów na obu podobszarach.

Piąty rozdział opisuje formy partycypacji zastosowane podczas innych działań, które podejmowało Centrum Rewitalizacji podczas realizacji projektu modelowego.

W **szóstym rozdziale** opisano sposoby wykorzystania bogatej historii podobszarów rewitalizacji do budowania tożsamości mieszkańców w oparciu o miejscową tradycję.

W **rozdziale siódmym** podano przykłady wykorzystania dużych wydarzeń plenerowych, które były organizowane przez Urząd i organizacje pozarządowe, do celów związanych z programem, takich, jak informowanie mieszkańców o rewitalizacji, budowanie ich aktywności i wzmacnianie postaw partycypacyjnych.

Rozdział ósmy przedstawia działania edukacyjne skierowane do interesariuszy, związane z rewitalizacją i partycypacją.

W **ostatnim rozdziale** podsumowano sposoby włączania mieszkańców podczas przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Opracowanie zamyka **Aneks**, w którym zamieszczono wzory wybranych dokumentów, które zostały wypracowane w Referacie Centrum Rewitalizacji podczas realizacji programu. Mogą one służyć jako przykład przy opracowywaniu rozwiązań dotyczących podobnych zagadnień w innych miastach.

W celu podkreślenia niektórych fragmentów tekstu, niosących specyficzny rodzaj przekazu, zastosowano wyróżnienie graficzne według poniższego przykładu.

Akapyty rozpoczynające się dużą czcionką, również w kolorze, oznaczają rekomendacje, modelowe rozwiązania czy szczególnie wartościowe przykłady do naśladowania.

Kolorem wyróżniono w tekście fragmenty, na które warto wrócić uwagę.

Uwagę czytelnika mają także przyciągać wydzielone fragmenty zapisane kursywą. Pełnią one rolę urozmaicających tekst wstawek, są zwykle napisane bardziej potocznym językiem. Często są to wypowiedzi osób, ciekawe relacje z wydarzeń, cytaty z prasy, itp.

Autor składa podziękowania wszystkim osobom, instytucjom i organizacjom za udostępnienie materiałów oraz za czas poświęcony na rozmowy o rewitalizacji. Spotkania były okazją do odkrycia ich zaangażowania w sprawy miasta i chęci współpracy na rzecz przemiany Rozwadowa i osiedla Fabrycznego.

Rozdział 1.

Modelowa Rewitalizacja w Stalowej Woli

1.1. Wniosek o przyznanie dotacji – wykorzystanie doświadczeń i współpraca

Na konkurs Modelowa Rewitalizacja Miast, ogłoszony w 2015 r. przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, zgłoszenia w postaci fiszek projektowych przysłało 240 miast, z których 57 zostało zakwalifikowanych do pierwszego etapu. Miasta te następnie dopracowały i uszczegółowiły wstępnie zgłoszoną koncepcję modelowych działań, po czym przedstawiły swoje zamierzenia w formie wniosku o przyznanie dotacji. W Stalowej Woli za przygotowanie wniosku odpowiadał Referat Pozyskiwania Funduszy, który koordynował rewitalizację w poprzedniej perspektywie finansowej. Podczas prac nad modelową koncepcją podjął on współpracę z kilkoma instytucjami (Muzeum Regionalne, MDK, MOPS), wykorzystując ich doświadczenia i sugestie. We wniosku Stalowej Woli o przyznanie dotacji¹⁾ podano pełną nazwę projektu: „Modelowanie kompleksowej rewitalizacji Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej”. Następnie przedstawiono krótką diagnozę, na podstawie której został dokonany wybór do programu podobszarów Rozwadów i osiedle Fabryczne. Podkreślono, że dzielnice te charakteryzują się największą koncentracją różnych problemów, szczególnie społecznych, które mają trwały charakter.²⁾ Następnie opisano trzy główne działania planowane do realizacji w modelowym projekcie.

Pierwsze działanie zostało nazwane „**Inicjatywa – program partycypacji społecznej w kreowaniu aktywności lokalnej**”. Przewidziano wyłonienie dwóch organizacji pozarządowych, które na podobszarach rewitalizacji miały zrealizować następujące zadania:

- stworzenie dwóch miejsc aktywności lokalnej (na osiedlu Fabrycznym i w Rozwadowie) integrujących i aktywizujących różne grupy mieszkańców,

1) Wniosek Stalowej Woli o przyznanie dotacji „Modelowa Rewitalizacja Miast” na konkurs organizowany przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Departament Programów Pomocowych. Został złożony w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju w styczniu 2016 r.
2) Pełna diagnoza podobszarów znajduje się w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2023.

- konkurs mikrograntów dla grup nieformalnych – wsparcie najciekawszych pomysłów zgłoszonych przez mieszkańców,
- warsztaty w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej, których tematyka miała zostać wypracowana wspólnie z mieszkańcami.

Drugie działanie, „**Spotkania z historią – program kształtowania postaw obywatelskich poprzez historię**”, polegało na wykorzystaniu dziedzictwa historycznego Rozwadowa i osiedla Fabrycznego do budowania tożsamości ich mieszkańców.

Ostatnie z zaplanowanych działań nazwano „**Impuls do zmian – program partycypacji społecznej w kreowaniu przestrzeni miejskiej**”. Urząd zamierzał dokonać renowacji dwóch placów znajdujących się na obszarze rewitalizacji, aby na odnowionej przestrzeni realizować projekty rewitalizacyjne. Trzecie działanie polegało na zaproszeniu społeczności lokalnej do projektowania funkcji i wyglądu placów, poprzez następujące elementy:

- cykl otwartych, interaktywnych warsztatów z udziałem mieszkańców, projektantów, studentów polskich uczelni,
- badania specjalistyczne umożliwiające właściwe zaplanowanie przestrzeni,
- imprezy plenerowe promujące partycypację i ideę przyjaznej przestrzeni miasta.

Wniosek Stalowej Woli o przyznanie dotacji został przygotowany wspólnie przez Referat Pozyskiwania Funduszy oraz Muzeum Regionalne w Rozwadowie, Miejski Dom Kultury, znajdujący się na podobszarze Fabryczne i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Te trzy instytucje posiadały bogate doświadczenie w aktywizacji społeczności lokalnej, a Referat podczas tworzenia wniosku potrafił wykorzystać ich kompetencje. Jest to modelowy przykład współpracy różnych jednostek miejskich na rzecz przekrojowego projektu, wykraczającego poza ich zwykłe zadania.

Podczas spotkań roboczych przedstawiciele Referatu z osobami zarządzającymi wymienionymi placówkami dzielono się wiedzą na temat potrzeb społeczności podobszarów, wspólnie opracowano założenia projektu i modelowe działania. Zamieszczona poniżej krótka charakterystyka Muzeum, MDK i MOPS, służy zobrazowaniu wcześniej prowadzonych przez te podmioty aktywności, dzięki którym posiadały one unikatowe doświadczenie na polu współpracy z mieszkańcami, istotne z punktu widzenia planowanych modelowych działań dotyczących partycypacji.

Muzeum Regionalne w Rozwadowie cieszy się dużym szacunkiem lokalnej społeczności i przyciąga osoby, które chcą dzielić się z innymi swoją pasją i pomysłami. Zatem placówka nie tylko realizuje swoje zadania na polu muzealnictwa, ale posiada

bogatą tradycję kontaktów ze społecznością lokalną i wspiera aktywnych Rozwadowian w realizacji ich inicjatyw. Zaszczepia w nich wiarę, że własne zaangażowanie może prowadzić do zmiany w najbliższym otoczeniu. Doświadczenia Muzeum okazały się istotne dla tworzonego programu z jednego jeszcze powodu. Formułowano tu myśl, że tożsamość Rozwadowa można i należy budować w oparciu o miejscową tradycję (miasto handlowe, kolej, tradycja „Sokoła” i ruch oporu) i podejmowano działania na tym polu, wykorzystując dzieje Rozwadowa dla kreowania aktywności mieszkańców. We wniosku o dotację ta koncepcja została rozwinięta w ramach działania „Spotkania z Historią”.

Miejski Dom Kultury znajduje się w dzielnicy Fabryczne, przy placu Piłsudskiego. Położony jest na obszarze rewitalizacji, jednak wiele mieszkających w pobliżu osób nie korzysta z jego oferty. Kwestie finansowe nie są główną barierą, ponieważ osoby niezamożne mogłyby zostać zwolnione z opłat. Trudnością jest raczej profil zajęć, konieczność zapisania się, a także formalna atmosfera okazałego budynku; dla części mieszkańców osiedla elementy te stanowią przeszkodę. Podjęto refleksję, jak dotrzeć do tej grupy używając narzędzi, które ma w posiadaniu kultura. Okazało się, że kilka inicjatyw zorganizowanych w poza budynkiem, dostępnych bez konieczności wcześniejszej rejestracji, trafiło w potrzeby lokalnego środowiska. Zrodził się pomysł utworzenia miejsca otwartego dla wszystkich i ta myśl została zapisana we wniosku o dotację, a potem zrealizowana w postaci Miejsca Aktywności Lokalnej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej z racji profilu swojej działalności, doskonale zna te rejony i środowiska w Stalowej Woli, które wymagają szczególnego wsparcia. Ma zatem także dobrą orientację w problemach społecznych obu podobszarów rewitalizacji. MOPS oprócz obowiązków, jakie nakładają na niego regulacje prawne, od dawna podejmował dodatkowe działania aktywizujące.

W roku 2014 nasz MOPS, jako jeden z dziesięciu, realizował projekt pilotażowy „od rewitalizacji do integracji”. Zetknęliśmy się wtedy z rewitalizacją i kiedy tworzony był projekt modelowy, było nam łatwiej uczestniczyć w spotkaniach roboczych. Poza tym od 2014 r. pracujemy trzecią metodą pracy socjalnej. Wysłaliśmy do osiedli bloków, żeby dotrzeć do ludzi, żeby ich zaktywizować. Na etapie przygotowania wniosku uczestniczyliśmy w tworzeniu projektu jako partnerzy, razem z Muzeum i MDK. Nasz wkład był duży, mieliśmy doświadczenie i wiedzę na temat oczekiwań ze strony mieszkańców. Jako instytucje, które pracują z nimi na co dzień, mamy dobrą orientację, każdy na innym polu. Pokazywaliśmy w jakim kierunku powinny pójść działania. Natomiast pracownicy Urzędu przeprowadzili szereg diagnoz i badań oraz sformułowali ostatecznie wniosek³⁾

3) Fragment z rozmowy przeprowadzonej w MOPS.

1.2. Praca nad LPR: wybór obszaru Rewitalizacji obszaru Projektu

Okres, w którym przygotowywano wniosek o dotację (połowa 2015 r. – początek 2016 r.), był także okresem opracowywania pierwszych analiz niezbędnych do stworzenia nowego Programu Rewitalizacji. Referat Pozyskiwania Funduszy w sposób naturalny łączył oba nurty: pracowano nad wnioskiem, a jednocześnie zbierano dane do delimitacji i diagnozy.

Pierwszym etapem pracy nad Programem Rewitalizacji jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W tym celu należy podzielić miasto na mniejsze jednostki oraz dokonać analizy każdej z nich w oparciu o jednolity komplet wskaźników. Następnie dokonuje się porównania wyników; te jednostki, w których wskaźniki społeczne najbardziej odbiegają od średniej dla miasta, a jednocześnie mają niekorzystne wskaźniki w co najmniej jednej z pozostałych czterech sfer, wyznaczone są jako obszar zdegradowany. Kolejnym etapem jest zdefiniowanie obszaru rewitalizacji, który zwykle nie obejmuje całego obszaru zdegradowanego, ale jego fragment, najbardziej wymagający interwencji. Przystępując do delimitacji obszaru rewitalizacji należy zatem dokonać dwóch wyborów: o sposobie podziału miasta na mniejsze jednostki oraz o doborze wskaźników.

W Stalowej Woli posłużono się podziałem miasta na 23 okręgi wyborcze. W każdej z tych jednostek zbadano kilkanaście wskaźników dotyczących pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej. Najwięcej wskaźników odnosiło się do sfery społecznej.⁴⁾

W celu obliczenia każdego wskaźnika (oddzielnie dla każdego z okręgów) należało uzyskać dane liczbowe zagregowane do okręgów wyborczych. Referat Pozyskiwania Funduszy zwrócił się do wydziałów w Urzędzie, do MOPS, Policji, Urzędu Pracy, Miejskiego Zakładu Budynków, Zakładu Administracji Budynków, szkół, spółdzielni mieszkaniowych, Urzędu Statystycznego, z prośbą o przesłanie takich danych. Opierając się na nich Referat przygotował tabele z wartościami wskaźników dla każdego okręgu. Materiał ten został przekazany do firmy zewnętrznej, która na tej podstawie sporządziła opracowanie opisujące metodę i wynik delimitacji, definiując zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.⁵⁾

4) Sposób podziału miasta na jednostki i dobór wskaźników zależy od wielu czynników, każde miasto podejmuje te decyzje w różny sposób, w zależności od lokalnych realiów.

5) Modelowanie kompleksowej rewitalizacji Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej. Diagnoza. Stalowa Wola, Warszawa, 2016 r. Republic sp. z o.o.

Referat przeprowadził także samodzielnie badania ankietowe. We wrześniu 2015 r. przekazał Radnym wzór ankiety skierowanej do mieszkańców, która miała zbadać ich opinie o okolicy, w której żyją. Ankiety były wypełniane między innymi podczas dyżurów Radnych. Odpowiedzi zostały przeanalizowane w Referacie według podziału na okręgi wyborcze, czyli zgodnie z metodą przyjętą do delimitacji.

Referat Pozyskiwania Funduszy samodzielnie wykonał większość pracy niezbędnej do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Wybrał metodę podziału miasta na jednostki, opracował listę wskaźników, pozyskał dane, obliczył wskaźniki i określił zasięg obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki obliczone na podstawie pozyskanych danych dla każdej jednostki (okręgu wyborczego) oraz opinie mieszkańców pochodzące z ankiet, wskazywały, że szczególnego wsparcia wymagają w Stalowej Woli Rozwadow i osiedle Fabryczne. Pozwoliło to na potwierdzenie wcześniejszych założeń, że Program Rewitalizacji obejmie te dwa osiedla oraz – że oba podobszary będą terenem działań przewidzianych projekcie modelowym.

Na obszar rewitalizacji w Stalowej Woli składają się dwa podobszary. **Rozwadow**, dawniej odrębne miasto, położony jest na północnym krańcu Stalowej Woli. Zajmuje powierzchnię 104,19 ha (1,26% powierzchni miasta) i jest zamieszkały przez 2 415 osób (3,84% ludności miasta). Kilka kilometrów na południe od Rozwadowa znajduje się podobszar **Fabryczne**. Jego powierzchnia wynosi 31,62 ha (0,38% powierzchni miasta), a liczba mieszkańców 1 978 osób (3,14% ludności miasta).⁶⁾

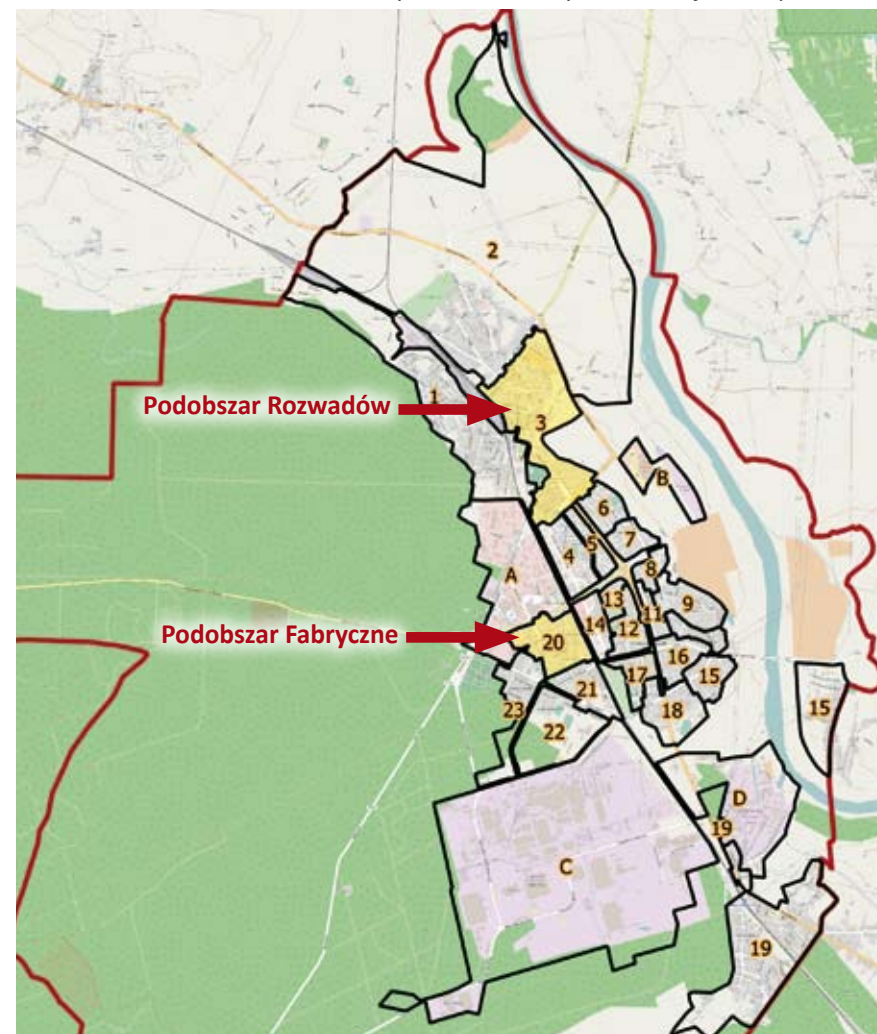
Rozwadow⁷⁾

Rozwadow otrzymał prawa miejskie w 1693 roku, zatem jego historia jest znacznie dłuższa, niż historia samej Stalowej Woli. Miasto słynęło jako ośrodek wymiany towarów – tutejszy rynek stanowił największy teren handlowy w rejonie Puszczy Sandomierskiej. Szczególnym momentem było otwarcie w 1887 r. linii kolejowej Dębica-Rozwadow, a następnie, w 1899 r., linii Przeworsk-Rozwadow. Od tamtej pory miasto było niemal do obecnych czasów ważnym węzłem kolejowym.

W 1906 r. wzniesiono budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, który pełnił funkcje kulturalno-oświatowe. Głównym jego zadaniem była praca społeczno-

-wychowawcza o silnym zabarwieniu patriotycznym i religijnym. Podczas II wojny światowej Rozwadow był ważnym ośrodkiem ruchu oporu.

Ryc. 1. Podobszary rewitalizacji na mapie miasta.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli

6) Liczba ludności – stan na rok 2016.

7) Opis na podstawie opracowania „Mapa zasobów i potrzeb podobszarów rewitalizacji Rozwadow i Fabryczne w Stalowej Woli” oraz Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2023 – załącznik do Uchwały Nr LXXVIII/1026/18 Rady Miejskiej w Stalowej Woli z dnia 21.08.2018 r.

Fot. 2. Budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli

W roku 1973 Rozwadow został włączony do rozbudowującego się miasta hutniczego i stał się jednym z jego osiedli. W pamięci mieszkańców pozostał jednak odrębnym od Stalowej Woli bytem, samodzielnym ośrodkiem z wieloletnimi tradycjami. Mieszkańcy utrzymali silne poczucie tożsamości i lokalnego patriotyzmu. Stanowi to atut obszaru, z drugiej jednak strony utrudnia integrację Rozwadowa z pozostałymi częściami Stalowej Woli.

Likwidacja węzła kolejowego, który dawał zatrudnienie licznym mieszkańcom, przyczyniła się do upadku społecznego i gospodarczego dzielnicy. Utrata samodzielności zmarginalizowała Rozwadow, który pozostawał na uboczu rozwijającego się miasta. Popadł w wielowymiarowy kryzys, stając się zaniedbanym osiedlem z nadreprezentacją osób starszych.

Po dawnym Rozwadowie do dziś zachowały się liczne zabytki, m.in. neogotycki kościół farny zbudowany w latach 1898-1907, Pałac Lubomirskich wzniesiony w latach 1782-1786 (obecnie siedziba Muzeum Regionalnego), zespół klasztorny Zakonu Kapucynów, budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, budynek dawnego Sądu Rejonowego, budynek dworca kolejowego.

Osiedle Fabryczne⁸⁾

Jest to najstarsze osiedle Stalowej Woli (nie licząc Rozwadowa, który został do niej przyłączony w 1973 r.) i stanowi część zabytkowego układu urbanistycznego z okresu budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego.

Fot. 3. Osiedle Fabryczne.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Osiedle powstało w latach 1937-1939 jako pierwsze osiedle przy tworzonych Zakładach Południowych. Do wybuchu II wojny światowej oddano do użytkowania tysiąc mieszkań. Charakterystyczne są tu niskie, najwyżej trzypiętrowe budynki, ozdobione elementami stylu art déco, z podzielonymi oknami i przydomowymi

8) Opis na podstawie opracowania „Mapa zasobów i potrzeb podobszarów rewitalizacji Rozwadow i Fabryczne w Stalowej Woli”, Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2023 – załącznik do Uchwały Nr LXXVIII/1026/18 Rady Miejskiej w Stalowej Woli z dnia 21.08.2018 r. oraz publikacji „Opowiem ci o Fabrycznym” dostępnej na stronie www.dmowskiego11.pl.

ogródkami. Do dziś zachowały się między nimi resztki drzewostanu dawnej Puszczy Sandomierskiej. Status mieszkańców zaznaczony został poprzez utworzenie odrębnych stref dla robotników oraz urzędników i inżynierów (kolonia urzędnicza i robotnicza). Ich hierarchia została dodatkowo podkreślona poprzez podział przestrzeni i odmienne zaprojektowanie form architektonicznych.

Osiedle Fabryczne po II wojnie światowej było robotniczą częścią miasta – zamieszkiwali je pracownicy Huty Stalowa Wola. Po jej upadku wysoki poziom bezrobocia doprowadził do popadania w izolację coraz większych grup społecznych. W ślad za dorosłymi, dzieci i młodzież dziedziczą wady subkultury środowiska. W obrębie dzielnicy znajduje się kilka bloków socjalnych. Sytuację osiedla pogarsza problem braku miejsc do spotkań; jest on tu dużo bardziej widoczny niż w innych częściach miasta.

1.3. Partycypacja społeczna tematem wiodącym działań modelowych w Stalowej Woli

W Stalowej Woli projekt pilotażowy dotyczy partycypacji społecznej.⁹⁾ Taki temat wiodący został wybrany w oparciu o przygotowaną w 2015 r. diagnozę, która pokazała niski stopień aktywności obywatelskiej oraz brak dojrzałości mieszkańców do współdecydowania o sprawach ich dotyczących. Dobrą podstawą do podjęcia zagadnień partycypacji był fakt, że władze Miasta podkreślały wagę kontaktu z mieszkańcami i włączania ich w proces decyzyjny.

Prezydent Miasta od roku 2015 organizuje tak zwane „spotkania namiotowe”. Każdej jesieni odwiedza wszystkie okręgi wyborcze w ten sposób, że na każdy okręg poświęca jedno popołudnie. Prezydent rozpoczyna od spaceru, aby w trakcie rozmów z mieszkańcami ocenić stan osiedla. Wielokrotnie wskazują oni najpilniejsze prace do wykonania. O ustalonej godzinie przy namiocie z logo Stalowej Woli rozpoczyna się otwarte spotkanie. Ten czas jest poświęcony mieszkańcom, którzy zgłaszają sugestie i potrzeby. Prezydent rozmawia z zebranymi i odpowiada na pytania. Spotkania te często trwają wiele godzin.

Możliwe są różne stopnie udziału obywateli w decyzjach podejmowanych przez władzę. W teorii funkcjonuje pojęcie „drabiny partycypacji”, mówiące o trzech

9) Temat „Partycypacja społeczna – wypracowanie modelowych rozwiązań w zakresie zaangażowania i aktywizacji mieszkańców” był jednym z dziewięciu, jakie w warunkach konkursu zaproponowało miastom Ministerstwo.

poziomach współpracy z mieszkańcami.

1. Informowanie

Jest to najprostsza forma uczestnictwa, angażująca obywateli w najmniejszym stopniu. Działania władz polegają na poinformowaniu mieszkańców o decyzjach ich dotyczących, ale nie przewiduje się korekty podjętych decyzji.

2. Konsultowanie

W tym modelu władza daje obywatelom możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli doradców, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie. Ich głosy są rozważane, ale nie muszą zostać wzięte pod uwagę. Obecnie jest to w Polsce najpopularniejsza forma angażowania obywateli, również ze względu na wymogi prawa.

3. Partycypacja

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem na drabinie partycypacji. Zakłada pełne partnerstwo pomiędzy władzą a obywatelami, polegające na przekazaniu im części kompetencji w podejmowaniu decyzji (a także odpowiedzialności). Mają oni realny wpływ na planowane, a dotyczące ich działania. Partycypację można zatem zdefiniować jako udział jednostek, grup i całych społeczności lokalnych w podejmowaniu decyzji publicznych w sprawach ich dotyczących.

Ten ostatni sposób współpracy władzy z mieszkańcami, zakładający ich uczestnictwo w decydowaniu o sprawach miasta, zaczyna być realizowany przez władze wielu gmin. Wymaga on jednak, aby obie strony były do takiej współpracy przygotowane.

Planując wdrożenie współpracy opartej na partycypacji warto zacząć od refleksji, czy strona społeczna jest do niej przygotowana. Często konieczne są najpierw działania aktywizujące i promujące zaangażowanie mieszkańców. Chodzi tu o aktywność w grupach i organizacjach społecznych, pełnienie roli wolontariusza, itp. Działania te rozwijają kompetencje obywatelskie mieszkańców i przygotowują ich do podjęcia roli odpowiedzialnego partnera. Bez tego etapu przygotowawczego właściwa partycypacja nie może zaistnieć. Współdecydowanie sprawdza się bowiem jedynie w społeczności, która rozumie sens działania na rzecz dobra wspólnego i chce brać w nim udział. Działania zaplanowane i zrealizowane w modelowym projekcie w Stalowej Woli początkowo miały charakter aktywizujący i integrujący, a potem, stopniowo, zostały wzbogacone o kolejne formy.

1.4. Koncepcja funkcjonowania Centrum Rewitalizacji i model zarządzania procesem rewitalizacji

Do momentu zakwalifikowania się Stalowej Woli do drugiego etapu konkursu, sprawami projektu zajmował się Referat Pozyskiwania Funduszy. Od początku planowano jednak, że jeśli Miasto otrzyma dotację, zostanie utworzona oddzielna komórka o nazwie **Referat Centrum Rewitalizacji**, której rolą będzie koordynacja programu modelowego oraz kontynuacja przygotowania LPR. Referat miał także pełnić rolę miejsca, gdzie mieszkańcy uzyskają informacje na temat rewitalizacji, będą mogli wyrazić swoją opinię na temat projektów i przedstawić swoje oczekiwania wobec programu.

Referat Centrum Rewitalizacji rozpoczął pracę 1 września 2016 r. Przewidziano w nim następujące stanowiska:

- Kierownik Referatu Centrum Rewitalizacji, pełniący funkcję koordynatora modelowego projektu,
- Koordynator do spraw społecznych w obszarze aktywności i integracji społecznej (Fabryczne),
- Koordynator do spraw społecznych w obszarze aktywności i integracji społecznej (Rozwadów),
- Koordynator do spraw społecznych w obszarze pomocy społecznej (Fabryczne),
- Koordynator do spraw społecznych w obszarze pomocy społecznej (Rozwadów),
- Stanowisko ds. promocji i monitoringu rewitalizacji w ramach projektu,
- Obsługa Centrum Rewitalizacji.

Niezależnie od przytoczonego podziału obowiązków, każdy z pracowników w ramach realizacji zadań przygotowuje zapytania ofertowe, umowy, opis dokumentów księgowych, uczestniczy w spotkaniach z mieszkańcami i jest przygotowany do udzielania informacji interesariuszom. Wszechstronność ta jest możliwa dzięki zatrudnieniu w Referacie osób o szerokim doświadczeniu w wielu dziedzinach oraz dzięki udziałowi w szkoleniach z zakresu rewitalizacji, partycypacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi itp.

Pomimo licznych bieżących zajęć, w Referacie położono nacisk na udział pracowników w szkoleniach. Doskonalenie zawodowe osób zajmujących się rewitalizacją powinno zajmować ważną pozycję w planowaniu obowiązków, ponieważ problematyka rewitalizacji znajduje się na styku wielu dziedzin i wymaga złożonych kompetencji.

Regulamin Organizacyjny Urzędu określił zadania Referatu Centrum Rewitalizacji następująco¹⁰⁾:

1. Koordynacja procesu rewitalizacji Stalowej Woli, w tym przygotowanie procesu rewitalizacji, wyznaczenie obszarów wymagających rewitalizacji, opracowanie programu rewitalizacji i wdrażanie jego zapisów.
2. Kompleksowy nadzór nad realizacją projektu „Modelowanie kompleksowej rewitalizacji Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej”, w tym m.in.:
 - a) zarządzanie działaniami projektu i ich realizacja zgodnie z zapisami umowy, wniosku o dofinansowanie, budżetu oraz odpowiednich wytycznych i przepisów dot. konkursu, w ramach którego realizowany jest projekt.
 - b) rozliczanie, sprawozdawczość, monitoring i ewaluacja projektu.
 - c) prowadzenie kontaktów z instytucją organizującą konkurs i wykonawcami.
 - d) przygotowanie i prowadzenie dokumentacji z przebiegu projektu.
 - e) dbałość o przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji osób niepełnosprawnych w trakcie realizacji projektu.
 - f) nadzór nad poprawną realizacją projektu poprzez bieżącą obsługę administracyjną oraz przygotowanie materiałów w zakresie zadań inwestycyjnych do budżetu miasta, współfinansowanych ze środków zewnętrznych.
3. Ścisła współpraca z różnymi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji, w tym w szczególności z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, organizacjami pozarządowymi, pracodawcami, instytucjami i podmiotami, a także z innymi wydziałami i referatami Urzędu Miasta Stalowej Woli oraz jednostkami organizacyjnymi Gminy Stalowa Wola.
4. Monitoring i ewaluacja procesu rewitalizacji.

Kluczowe decyzje dotyczące rewitalizacji w Stalowej Woli podejmuje Prezydent Miasta, po zapoznaniu się z opinią Referatu Centrum Rewitalizacji. Referat formalnie podlega Wydziałowi Inwestycji, Transportu i Pozyskiwania Funduszy. Z powodu specyfiki i kompleksowego charakteru programu, który przewiduje działania dotyczące kompetencji wielu komórek Urzędu, w praktycznej, codziennej działalności Referat nie jest zobowiązany do zachowania zwyczajnej drogi służbowej i często prowadzi uzgodnienia bezpośrednio z innymi wydziałami, a w sprawach kluczowych bezpośrednio z Prezydentem Miasta.

¹⁰⁾ Regulamin Organizacyjny Urzędu Miasta Stalowej Woli.

Dobrym rozwiązaniem jest umieszczenie komórki rewitalizacji wysoko w strukturze Urzędu, na przykład jako odrębnego wydziału. Inną możliwością jest powołanie pełnomocnika Prezydenta do spraw rewitalizacji, dysponującego zespołem, ponieważ takie jego umocowanie zapewnia mu realny wpływ na pozostałe komórki organizacyjne. Zastosowana w Stalowej Woli praktyka bezpośredniego kontaktu Referatu z Prezydentem Miasta nadaje sprawom rewitalizacji odpowiednią rangę i umożliwia szybkie dotarcie do decydenta, ale niska pozycja Referatu w strukturze Urzędu bywa czasami niewystarczająca w realizacji niektórych zadań.

Praca Referatu zaplanowana została na czas realizacji modelowych działań, czyli według pierwotnych zamierzeń do października 2018 r. Umowy z pracownikami zostały zawarte adekwatnie do przewidzianego terminu. Po przedłużeniu projektu do 30 kwietnia 2019 r., na dodatkowy okres pozostało w Referacie pięć osób.

Funkcjonowanie oddzielnego, wieloosobowego zespołu było niezbędne w trakcie realizacji modelowego projektu. Po jego zakończeniu zakres obowiązków związanych z rewitalizacją ulegnie zmniejszeniu. Możliwe były dwa wyjścia: albo pozostawienie Centrum Rewitalizacji w ograniczonym składzie osobowym jako odrębnej komórki, albo przeniesienie poszczególnych osób do innych wydziałów, którym zostaną przydzielone zadania związane z kontynuacją projektów rewitalizacyjnych. Wybrano to drugie rozwiązanie.

W strukturze zarządzania procesem rewitalizacji ważną rolę pełnią **Zespoły ds. Rewitalizacji**, powołane Zarządzeniami Prezydenta Miasta.¹¹⁾ Są one ciałami doradczymi i opiniującymi, mającymi reprezentować interesariuszy na podobszarach rewitalizacji. W ich skład wchodzi mieszkańcy, przedstawiciele stowarzyszeń, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele placówek edukacyjnych i placówek kultury, MOPS-u i policji. Funkcjonują odrębnie dwa Zespoły: Zespół do spraw Rewitalizacji dla osiedla Rozwadów oraz Zespół do spraw Rewitalizacji dla osiedla Fabrycznego. Do zadań Zespołów należy:

- reprezentowanie mieszkańców osiedla Rozwadów i osiedla Fabrycznego,
- dbanie o wspólne dobro członków lokalnej społeczności osiedla Rozwadów i osiedla Fabrycznego,
- budowa lokalnych partnerstw w celu zapewnienia komplementarności pomię-

11) Zarządzenie nr 132/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 26.04.2017 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji dla os. Rozwadów. Zarządzenie nr 153/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 16.05.2017 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji dla os. Fabrycznego.

dzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi,

- wypracowanie uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- opiniowanie i zgłaszanie uwag do przedstawianych przez Centrum Rewitalizacji dokumentów, w tym projektu „Lokalnego Programu Rewitalizacji”, a następnie aktualizacji LPR,
- opiniowanie wniosków przedkładanych przez interesariuszy dotyczących zadań realizowanych w ramach podobszaru rewitalizacji,
- współpraca z Referatem Centrum Rewitalizacji,
- inne działania wspólnie zaplanowane w ramach współpracy z lokalnymi stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami.

Zespoły ds. Rewitalizacji pełnią ważną rolę w strukturze zarządzania procesem rewitalizacji, ale jednocześnie są przykładem włączania mieszkańców w procesy decyzyjne. Z tego powodu o ich powstaniu i działalności mówi także rozdział drugi, poświęcony aktywizacji obywatelskiej mieszkańców.

Realizację Programu Modelowa Rewitalizacja Miast nadzorowali **pracownicy Departamentu Programów Pomocowych Ministerstwa Rozwoju**. Każde miasto miało bieżący kontakt z jednym, konkretnym koordynatorem, który poznał jego specyfikę i potrzeby. W ten sposób miasta miały zapewnione wsparcie merytoryczne Ministerstwa. Referat Centrum Rewitalizacji wielokrotnie kierował do koordynatora pytania w sprawach związanych z modelowym programem i otrzymywał wskazówki, sugestie dobrych praktyk z innych miast, przykłady publikacji, które były pomocne w poszukiwaniu rozwiązań. Stalowa Wola, tak, jak pozostałe miasta uczestniczące w programie, miała także **przydzielonego przez Ministerstwo tzw. „opiekuna miasta”**, specjalistę o wybranym profilu, który wspomagał Referat podczas wizyt w mieście oraz telefonicznie i mailowo.

Referat zaangażował również **zewnętrznego eksperta**, który pełnił rolę doradcą i udzielał wsparcia w zakresie przygotowania LPR i jego realizacji. Wyłoniona w przetargu firma¹²⁾ dedykowała do współpracy ze Stalową Wolą dwie osoby, które spotykały się z zespołem, uczestniczyły w rozmowach z partnerami projektu oraz interesariuszami podobszarów rewitalizacji, brały udział w znaczących wydarzeniach i konsultacjach. Prowadzono według potrzeb konsultacje telefoniczne i mailowe. Dysponując wieloletnim doświadczeniem w dziedzinie rewitalizacji oraz spraw społecznych, eksperci pomagali w kluczowych działaniach, co było szczególnie ważne na początku działania Referatu.

12) Przetarg na usługi doradztwa wygrała firma ResPublic sp. z o.o.

Rozdział 2.

Miejsca Aktywności Lokalnej

2.1. Koncepcja Miejsc Aktywności Lokalnej

Jednym z głównych działań modelowych w Stalowej Woli było powołanie dwóch Miejsc Aktywności Lokalnej (MAL), po jednym w każdym podobszarze rewitalizacji. Zostały one utworzone w celu aktywizacji lokalnej społeczności, a następnie budowania coraz pełniejszych form partycypacji. Ewolucja aktywności proponowanych w MAL-ach wynikała ze stopniowego wzrostu gotowości mieszkańców do podejmowania coraz bardziej złożonych wyzwań.

Wyłonione do prowadzenia MAL-i organizacje pozarządowe rozpoczęły od rozpoznania potrzeb i możliwości mieszkańców oraz od pracy z nimi na podstawowym poziomie. Polegała ona na **zorganizowaniu wydarzeń, zajęć, spotkań, warsztatów i zachęceniu mieszkańców do uczestnictwa**. Postępująca dzięki temu integracja otwierała ich na propozycje **włączania się w tworzenie takich aktywności**. Potem wyłoniono grupę gotową do pracy w **Zespołach do spraw Rewitalizacji**. Kolejnym etapem w procesie dojrzewania do partycypacji było zachęcanie mieszkańców do **proponowania inicjatyw**, które wspólnie z kadrą MAL-i mogliby zorganizować. Z kolei powstały **partnerstwa**, których członkowie, w oparciu o własne zainteresowania i kompetencje, **stawali się samodzielnymi organizatorami zajęć i wydarzeń** dedykowanych innym mieszkańcom w MAL-ach. W międzyczasie rozpoczęto tradycję cyklicznego ogłaszania konkursów na **mikrogranty**, dając mieszkańcom możliwość **zgłaszania własnych pomysłów**, ukierunkowanych na pozostawienie trwałego efektu dla wspólnoty lokalnej. Granty należało samodzielnie zrealizować, przy niewielkim wsparciu finansowym. Ostatnim z zaplanowanych etapów jest **przejmowanie odpowiedzialności**. Mieszkańcy są przygotowani do samodzielnego prowadzenia MAL-i, tak, aby docelowo pomoc organizacji pozarządowej nie była potrzebna.

Miejsca Aktywności Lokalnej najpierw skupiły się na działaniach aktywizujących mieszkańców, potem angażowały ich do pracy na rzecz lokalnego środowiska, co z kolei miało inspirować do podejmowania samodzielnych inicjatyw i przyjmowania odpowiedzialności za sprawy osiedla. Opisany w rozdziale proces jest modelowym przykładem przemyślanego etapu w następujących po sobie, coraz bardziej wymagających form współpracy z mieszkańcami, przy czym wszystkie kolejne działania były skierowane na rozwój kompetencji partycypacyjnych.

Planując powołanie MAL-i nie określono szczegółowo sposobu ich pracy ani form działania. Na etapie wniosku o przyznanie dotacji poprzestano na bardzo ogólnym sformułowaniu koncepcji. Założono, że będą to miejsca integracji i aktywizacji różnych grup mieszkańców, rozwiązywania ich problemów i wzmacniania potencjałów, ale rodzaj aktywności i szczegółowa koncepcja funkcjonowania miały zostać wypracowane stopniowo.

Jesienią 2016 r. Urząd Miasta ogłosił otwarty konkurs ofert,¹⁾ mający wyłonić dwie organizacje pozarządowe, z których każda utworzy Miejsce Aktywności Lokalnej. Wybrani operatorzy mieli rozpoznać potrzeby i oczekiwania mieszkańców, zarówno w sferze planowanej rewitalizacji, jak zakresu działania punktów, wdrożyć projekty integracyjne i aktywizujące, zbudować zespół reprezentujący lokalną społeczność, przeprowadzić działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji oraz spotkania diagnostyczno-konsultacyjne. Zadania miały zostać zrealizowane w pierwszym kwartale 2017 r., a na każdy z podobszarów przeznaczono kwotę 48 000 zł.

Ogłoszeniu pierwszego konkursu na prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej towarzyszyły pewne obawy. Poprzednie konkursy podążyły w dużym stopniu za profilem organizacji pozarządowych i miały wspierać ich własną działalność. W tym przypadku należało wypełnić koncepcję przygotowaną przez Urząd, co wymagało odpowiednich zasobów. Lokalne organizacje nie posiadały doświadczenia w prowadzeniu takich projektów, dlatego początkowo nie było odzewu na ogłoszenie. Przesunięto termin składania wniosków, a jednocześnie zachęcano organizacje pozarządowe do podjęcia wyzwania.

2.2. Utworzenie Miejsc Aktywności Lokalnej

W odpowiedzi na konkurs wpłynęły dwie oferty: Stowarzyszenia „Przyjazna Dłoń” z Rozwadowa i Stowarzyszenia „Strefa Spotkań” z osiedla Fabrycznego. Po podpisaniu z Urzędem Miasta umów, przystąpiły one do organizowania Miejsc Aktywności Lokalnej.

Stowarzyszenie „Przyjazna Dłoń” dysponowało w Rozwadowie niewielkim budynkiem należącym do parafii. Rozpoczęło od przystosowania zajmowanych pomieszczeń do potrzeb projektu i podpisania dwóch umów z pracownikami socjalnymi – animatorami, co pozwoliło na uruchomienie dyżurów. Mieszkańcy zostali zaproszeni do

1) Zarządzenie nr 365/16 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 28.11.2016 r. w sprawie ogłoszenia konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

wspólnych działań. Zorganizowano dziesięć spotkań diagnostyczno-konsultacyjnych, na których chętni zgłaszali swoje pomysły dotyczące Rozwadowa, a także sugestie inicjatyw, które mogłyby zostać podjęte w punkcie. Została również opracowana diagnoza lokalnych potrzeb. Zorganizowano wiele wydarzeń, na przykład:

- „Historia Rozwadowa” z mini konkursem,
- Prelekcja na temat „Rozwadów w dokumentacji IPN w latach 1939-1944”,
- Konkurs plastyczny „Rozwadów w oczach dziecka”,
- „Smaki Rozwadowa” – kącik kulinarny,
- Bal maskowy dla dzieci i młodzieży,
- Bieg uliczny „Wiosna w Rozwadowie”,
- Spotkanie zamykające „Zielona nadzieja”.

Fot. 4. Jedno z pomieszczeń w MAL-u w Rozwadowie.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Początkowo Miejsce Aktywności Lokalnej w Rozwadowie musiało zmierzyć się z pewną nieufnością mieszkańców, którzy niechętnie odwiedzali punkt. Ich postawa z czasem powoli zmieniała się.

Stowarzyszenie „**Strefa Spotkań**” działało przy Domu Kultury w Stalowej Woli i prowadziło aktywność uzupełniającą ofertę tej placówki. Po przejęciu niewykorzystanego, należącego do Miasta lokalu przy ul. Dmowskiego 11, rozpoczęło w nim organizację Miejsca Aktywności Lokalnej. Na oficjalne otwarcie zaproszono mieszkańców osiedla Fabrycznego. Zapoznano ich z założeniami projektu, zaprezentowano przykłady podobnych inicjatyw i dobrych praktyk z innych miast oraz zachęcano do odwiedzania miejsca spotkań i do jego współtworzenia.

Fot. 5. Jedno z pomieszczeń w MAL-u na osiedlu Fabrycznym.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

W MAL-u zorganizowano cykl spotkań konsultacyjno-diagnostycznych, które dotyczyły procesu rewitalizacji i zaangażowania mieszkańców. Poproszono też mieszkańców o zgłaszanie propozycji dotyczących funkcjonowania MAL-u. Odzew był duży. Powstała lista ponad czterdziestu pomysłów. Przytoczone poniżej wybrane głosy pokazują różnorodność potrzeb i zarysowane kierunki współpracy ze społecznością.

- Spotkania z ciekawymi ludźmi,
- Wykorzystać potencjał harcerstwa (przekazywanie kompetencji),
- Międzypokoleniowe kursy gotowania,
- Kurs dla przyszłych żon, kurs na przyszłych mężów (złota rączka),
- Muzyka, spotkania przy gitarze, czytelnia przy herbacie i kawie,
- Swobodne spotkania z opowiadaniem dowcipów,

- Pogadanki dla dzieci,
- Spotkania hobbystyczne (podróżnicze, kulinarne, fotograficzne),
- Porady specjalistów: prawnika, dietetyka, fizjoterapeuty,
- Wieczory poetyckie, koncerty,
- Wymiana usług sąsiedzkich,
- Zajęcia pozalekcyjne, korepetycje,
- Zajęcia „super tata”,
- Wymiana towarów i usług.

Odbyły się całonocne warsztaty projektowe, w czasie których powstało kilka koncepcji zaaranżowania pomieszczeń w lokalu przy ul. Dmowskiego 11. Uczestnicy skupili się na takim rozplanowaniu przestrzeni, aby była maksymalnie wielofunkcyjna i mogła służyć organizacji różnorodnych działań.²⁾

Postanowiliśmy zorganizować spotkanie dedykowane młodzieży. Młodzież podzieliła się na dwa zespoły. Pierwszy wcielił się w rolę opiekunów miejsca spotkań, drugi w rolę mieszkańców. Wynikiem prac w grupach roboczych były ciekawe propozycje na spotkania, uwagi do regulaminu, sposoby na promocję oraz wypisane przeszkody w realizacji planów.³⁾

Odbyło się spotkanie dla rodziców z małymi dziećmi (wiek 0-4 lata). Po spektaklu kukielkowym dzieci znalazły się pod opieką animatorek, a my mieliśmy szansę porozmawiać z rodzicami o rewitalizacji osiedla Fabrycznego i pomysłach na wspólne działania.⁴⁾

W ciągu trzech miesięcy realizacji pierwszego konkursu powstały zatem dwa Miejsca Aktywności Lokalnej, w Rozwadowie i na osiedlu Fabrycznym.

- stworzono miejsca spotkań i aktywności, służące spędzaniu czasu wolnego,
- rozpoznano lokalne środowisko, potrzeby i zainteresowania mieszkańców,
- rozpoczęto identyfikację aktywnych osób,

- 2) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres styczeń-marzec 2017 r.
- 3) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres styczeń-marzec 2017 r.
- 4) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres styczeń-marzec 2017 r.

- rozpoczęto budowę zespołów reprezentujących społeczność osiedli,
- przekazywano mieszkańcom wiedzę na temat procesu rewitalizacji oraz funkcjonowania partnerstw,
- przedstawiono mieszkańcom ideę budowania inicjatyw sąsiedzkich.

Drugi otwarty konkurs ofert⁵⁾ przewidywał prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej w okresie drugiego kwartału 2017 r. Na zadanie przeznaczono 42 000 zł na każdy podobszar.⁶⁾ W porównaniu z pierwszym konkursem wzrósł zakres wymagań stawianych operatorom.

Nie było pewności, czy na drugi konkurs zostaną złożone oferty. Oba stowarzyszenia obawiały się głównie wymogów formalnych odnoszących się do rozbudowanej dokumentacji i rozliczania dotacji; dla organizacji, które wcześniej nie prowadziły złożonych projektów, była to bariera. Ostatecznie przeważała chęć udziału w modelowym przedsięwzięciu i podmioty zdecydowały się na kontynuowanie projektu.

Fot. 6. Mieszkańcy zgłaszają propozycje aktywności.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

- 5) Zarządzenie Nr 49/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 23.02.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.
- 6) Ostatecznie zmniejszono tę kwotę do 30 tys. zł.

Okres realizacji **trzeciego konkursu** przypadał na ostatni kwartał 2017 r.⁷⁾ Jego warunki świadczą o doprecyzowaniu koncepcji funkcjonowania MAL-i, która została opisana znacznie precyzyjniej, niż poprzednio. Podano szczegółowe wymagania dotyczące działania punktów, pojawił się także zapis, że miejsce powinno działać co najmniej 4 dni w tygodniu przez 6 godzin dziennie, w tym co najmniej jeden dzień w weekend. Zaplanowano zatrudnienie koordynatora oraz czterech animatorów. Przewidziano budżet na lepsze dostosowanie pomieszczeń do potrzeb prowadzonej działalności. Dzięki wzrostowi kompetencji i możliwości obu stowarzyszeń, Referat Centrum Rewitalizacji mógł nałożyć na nie dodatkowe zadanie polegające na zorganizowaniu dla mieszkańców konkursu na mikrogranty. Organizacje miały przygotować regulamin, rozpowszechnić informację o konkursie, zebrać propozycje mieszkańców, ocenić je i rozdzielić środki.⁸⁾

Warunki tego konkursu mają już dojrzałą formę, dlatego zostały przytoczone w całości w aneksie do niniejszego przewodnika jako przykład mogący posłużyć innym samorządom.

Czwarty konkurs przewidywał realizację zadań w okresie trzech kwartałów, od stycznia do września 2018 r.⁹⁾ W wymaganiach konkursowych powtórzono i uściślono warunki znane z poprzednich postępowań. Na trzy kwartały przewidziano dotację w kwocie 226 000 zł na każdy podobszar, z czego 19 000 zł na realizację propozycji składanych przez mieszkańców jako mikrogranty.

W ostatnim kwartale 2018 r. powrócono do formuły trzymiesięcznej (**piąty konkurs**).¹⁰⁾ Tym razem kwota dotacji na każdy podobszar wynosiła 42 000 zł.

Planuje się ogłaszanie konkursów ofert i udzielanie dotacji na prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej również po zakończeniu Programu Modelowa Rewitalizacja Miast. Konkursy będą finansowane z budżetu Miasta.

Dobrym przykładem jest sposób, w jaki Centrum Rewitalizacji budowało działalność MAL-i. Rozpoczęto od bardzo ogólnych sformułowań co do formy ich pracy, nie narzucając żadnych konkretnych ram,

które zawężyłyby kierunki rozwoju rodzącej się inicjatywy. Również stowarzyszenia prowadzące punkty nie proponowały gotowych rozwiązań, ale pytały mieszkańców o ich potrzeby i wspólnie z nimi konstruowały pożądane działania. Stopniowo, obserwując reakcję mieszkańców i opinie operatorów, Referat konkretyzował warunki, nadal jednak pozostawiał duży margines na rozwiązania oczekiwane przez społeczność. Jednocześnie, korzystając z rosnącego doświadczenia stowarzyszeń, stawiał im coraz bardziej ambitne i złożone zadania.

Na prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej w okresie od stycznia 2017 r. do grudnia 2018 r. ogłoszono łącznie pięć konkursów. Pierwsze trzy obejmowały okresy jednego kwartału, kolejny – dziewięć miesięcy 2018 r. i ostatni konkurs końcówkę 2018 r. Argumentem na rzecz ogłaszania konkursów na krótkie okresy była możliwość elastycznej reakcji na odzew społeczności lokalnej i dalsze kształtowanie MAL-i w zależności od potrzeb. Jednak okres jednego kwartału okazał się zbyt krótki. Niedługo po rozstrzygnięciu jednego konkursu i rozpoczęciu przez podmiot działań, Referat rozpoczął przygotowania kolejnego, nie mając jeszcze pełnych danych do oceny realizacji bieżącego. Kwartalne konkursy stanowiły także utrudnienie dla organizacji prowadzących MAL-e, ponieważ okres trzech miesięcy często nie wystarczał na realizację aktywności wymagających dłuższej perspektywy.

Przykład Stalowej Woli pokazuje, że w przypadku tworzenia nowej inicjatywy społecznej w oparciu o organizację pozarządową, pierwsze konkursy powinny mieć horyzont czasowy co najmniej półroczny, a kolejne powinny pokrywać okres jednego roku.

Podczas kolejnych konkursów ofert Centrum Rewitalizacji było otwarte na zgłoszenia innych organizacji pozarządowych. Gdyby złożyły korzystniejszą ofertę, mogły otrzymać środki przewidziane na kontynuowanie pracy w powstałych punktach. Jednak takich ofert nie było¹¹⁾. MAL-e były więc prowadzone przez te same stowarzyszenia, które stopniowo nabywały coraz większego doświadczenia, co było czynnikiem sprzyjającym osiągnięciu założonych efektów ich działania MAL-i.

7) Trzeci konkurs ogłoszono Zarządzeniem Nr 304/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 24.08.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji. Jak widać, w okresie letnim stowarzyszenia nie otrzymały wsparcia finansowego, jednak punkty nie zaprzestały swojej działalności.

8) O mikrograntach będzie mowa w kolejnym rozdziale.

9) Zarządzenie Nr 421/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 16.11.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

10) Zarządzenie Nr 283/18 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 2.08.2018 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

11) Jeden raz pojawiła się oferta innego podmiotu, ale nie spełniała wymogów formalnych i nie mogła zostać rozpatrzona.

2.3. Praca z mieszkańcami w MAL-ach w latach 2017-2018

W Rozwadowie operatorem Miejsca Aktywności Lokalnej jest Stowarzyszenie „Przyjazna Dłoń”.¹²⁾ Działalność odbywa się w budynku parafialnym „Miriam”, który umową użyczenia przekazano do dyspozycji stowarzyszenia, a także na przyległym do niego terenie otwartym. Operatorem Miejsca Aktywności Lokalnej na osiedlu Fabrycznym jest Stowarzyszenie „Strefa Spotkań”.¹³⁾ Dysponuje ono należącym do Miasta lokalem przy ul. Dmowskiego 11.

Fot. 7. Plakat zachęcający do wspólnego działania na Dmowskiego 11.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Punkty są otwarte rano i po południu, również w soboty. Do realizacji projektu w każdym z nich zostali zatrudnieni animatorzy oraz koordynator. W Aneksie przytoczono regulamin korzystania z MAL-u, który może służyć jako przykład lub wzór użyteczny podczas tworzenia podobnej inicjatywy w innym mieście.

12) Informacje na temat bieżącej działalności Stowarzyszenia Przyjazna Dłoń dostępne są pod adresem: [facebook.com/prezes1978](https://www.facebook.com/prezes1978).

13) Informacje na temat bieżącej działalności Stowarzyszenia dostępne są pod adresem: www.dmowskiego11.pl.

Na początki działalności MAL-e miały charakter otwartego dla wszystkich, bezpłatnego miejsca, gdzie każdy mógł przyjść, porozmawiać, napić się herbaty czy kawy. Stopniowo organizowano coraz więcej regularnych zajęć, ale konsekwentnie pozostawiono przestrzeń i czas na nieformalne spotkania, rozmowy i spontaniczne aktywności. Młodzież odrabia lekcje, gra w ping-ponga, gry planszowe. Animatorzy sprawują pieczę nad młodzieżą, a także prowadzą rozmowy z mieszkańcami, poznając problemy i potrzeby osób odwiedzających MAL. Potrafią zauważyć potencjał osób i organizacji, które mogłyby być partnerami w dalszej działalności.

Pomieszczenia są również udostępniane nieodpłatnie grupom mieszkańców oraz lokalnym organizacjom pozarządowym. Odbywają się tam spotkania organizacyjne, mające na celu omówienie realizacji wspólnych przedsięwzięć z innymi instytucjami.

Bardzo ważną sferą działania MAL-i są zorganizowane formy spędzania czasu. W ofercie są regularne lub cykliczne zajęcia tematyczne dla różnych grup odbiorców. Część z nich prowadzą animatorzy, a część partnerzy (najczęściej prywatne osoby). Aktywizacja partnerów i przekonanie ich do zaoferowania własnego czasu i talentów na rzecz środowiska jest dużym sukcesem MAL-i. Warto podkreślić mnogość i różnorodność cotygodniowych zajęć, zwłaszcza w MAL-u na osiedlu Fabrycznym. Oto wybrane przykłady:

- Warsztaty fotograficzne,
- Środa dla seniora: „Życia mała garść”,
- „MamoLand” – spotkania Mam,
- Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- Próby teatru „Kury Domowe”,
- „Budujemy mosty” – zabawy z klockami,
- „Pomysłodajnia” – rozmowy o tym co chcemy zmienić, o tym co chcemy robić,
- Wieczory z książką,
- „Rusz głową” – rebusy, łamigłówki, krzyżówki i inne,
- „Pacynkowo” – tworzenie mini spektakli z użyciem lalek teatralnych,
- „Babiniec” – kobiece spotkania przy książce, śpiewie, kawie, rękodziele, rozmowie, poezji,
- „Wyspa dzieci” – gry i zabawy edukacyjne,
- Spotkania przy planszówkach.

Miejsca Aktywności Lokalnej organizują także jednorazowe wydarzenia. Szczególnie wiele jest ich w MAL-u w Rozwadowie. Poniżej wymieniono jedynie przykładowe spośród licznych inicjatyw.

- Warsztaty „Kolorowe twarze dziecka”,
- Wspólne oglądanie filmów,
- Warsztaty wokalne i muzyczne,
- Warsztaty skręcania mebli – wyposażenie jednego z pomieszczeń MAL-u,
- Warsztaty z zakresu doradztwa ekonomicznego,
- Wizyta gości z gruzińskiego miasta Rustavi,
- Warsztaty „Generator pomysłów”,
- Warsztaty liderские dla dzieci,
- Impreza Biegowa „Wiosna w Rozwadowie”,
- Tworzenie pracowni wspomnień,
- Warsztaty fotograficzne,
- Piknik sąsiedzki „Jak dobrze mieć sąsiada”,
- Warsztaty projektowania przestrzeni,
- Szkolenie „Dlaczego warto zostać wolontariuszem”?,
- „Przejdź na stronę ekonomii społecznej” – spotkanie dotyczące zakładania spółdzielni socjalnych,
- Opowieści o Afryce,
- Kiermasz ubrań dziecięcych,

Fot. 8. Wspólne pieczenie pierniczków.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

- Dzień Matki – sesja fotograficzna dla mam i dzieci z osiedla Fabrycznego,
- „Przewodnik po wspomnieniach”,
- „Foto-Zgadula” – Familijny Turniej Interaktywny,
- „Maluj razem z Vincentem” – zajęcia twórcze,
- „Sąsiad Sąsiadowi Sąsiadem” – spektakl Teatru Klubu Seniora, projekcja filmu „Sąsiady” z okazji Dnia Sąsiada i spotkanie autorskie.

Do kolędowania zostali zaproszeni mieszkańcy z terenu Rozwadowa, chcieliśmy pokazać jak rozśpiewaną jesteśmy społecznością. W trakcie koncertu mieszkańcy wspólnie ustawiali szopkę Bożonarodzeniową, odbyło się ubieranie choinki na Rozwadowskim Rynku przez Stowarzyszenie Przyjazna Dłoń oraz Stowarzyszenie Rozwadowian i Rozwadowskie Stowarzyszenie Historyczne. Każdy z uczestników spotkania mógł się przyłączyć. Został zapewniony poczęstunek, a także profesjonalne nagłośnienie. Kolędowanie miało formę otwartą, każdy z mieszkańców mógł na głównym placu zaśpiewać kolędę.¹⁴⁾

Pomysł na warsztaty bezpieczeństwa i zabezpieczenia mienia osobistego zrodził się z diagnozy przeprowadzonej w pierwszej części projektu. Jest to bardzo ważna tematyka – mieszkańcy często zgłaszali problemy związane z włamaniami, kradzieżami i podkreślali konieczność zainstalowania monitoringu w wielu miejscach na terenie osiedla. Nie czują się też często bezpiecznie we własnych domach, stąd warsztat przybliżający możliwości zabezpieczenia mienia spotkał się z dużym odzewem.¹⁵⁾

13 lutego 2018 r. minął rok od oficjalnego otwarcia miejsca spotkań „Dmowskiego 11”. Świątowaliśmy razem ze społecznością osiedla Fabryczne. Wspólnie podsumowaliśmy rok działalności i planowaliśmy przyszłość. Podczas wydarzenia zostały rozdane publikacje pt. „Opowiem ci o Fabrycznym”, efekt wcześniejszego projektu zbierania wspomnień mieszkańców o osiedlu. Mieszkańcy mieli możliwość zrobienia pamiątkowego zdjęcia w fotobudce i zostawić swoje pomysły, inspiracje, uwagi na przyszłe działania.¹⁶⁾

- 14) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Przyjazna Dłoń” za okres październik-grudzień 2017 r.
- 15) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Przyjazna Dłoń” za okres październik-grudzień 2017 r.
- 16) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres styczeń-lipiec 2018 r.

Fot. 9. Książeczka „Opowiem ci o Fabrycznym” wręczana gościom podczas rocznicy.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Odrębną sferą działań prowadzonych w MAL-ach są sprawy związane z Programem Rewitalizacji. Tutaj spotykają się Zespoły do spraw Rewitalizacji, prowadzone są działania informacyjne dotyczące LPR. Intencją Centrum Rewitalizacji było, aby MAL-e były niejako lokalnymi agendami idei rewitalizacji oraz aby miały charakter łącznika pomiędzy lokalną społecznością i Urzędem. W MAL-ach odbywały się spotkania i warsztaty pokazujące rewitalizację jako kompleksowe działanie w celu odnowy społecznej, którą osiąga się w długim okresie.

Starano się wyjaśnić mieszkańcom, że w całym procesie kluczowe jest ich zaangażowanie na rzecz wspólnych spraw, począwszy od małych nawet aktywności i inicjatyw. Pokazywano, że warto wyjść z roli obserwatora, który tylko formułuje oczekiwania, a stać się współdecydem i współtwórcą zmian. W MAL-ach przekazywano ten punkt widzenia mieszkańcom, włączano ich w proces diagnozy i konsultacji.

W bieżącej pracy oba Miejsca Aktywności Lokalnej nie mają wielu punktów stykowych, ponieważ są oddalone od siebie i pracują dla odrębnych społeczności. Jednak łączy je osoba koordynatora konkursu na mikrogranty, ta sama w obu miejscach. Poza tym założenia ich działania są tożsame i niektóre inicjatywy mogą być prowadzone wspólnie. Przykładem jest organizacja warsztatów kreatywnego tworzenia pomysłów „Generator pomysłów”. Odbyły się w one dniach 15-16 lutego 2018 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Stalowej Woli. Jedno stowarzyszenie sfinansowało poczęstunek, a drugie – wynagrodzenia trenerów. Warsztaty były skierowane do mieszkańców zamierzających zgłosić projekty w konkursie na mikrogranty.

Należy wspomnieć także o doskonaleniu umiejętności koordynatorów, animatorów i innych osób zaangażowanych w prowadzenie MAL-i. Uczestniczyły one w szkoleniach, a także w samodzielnie zorganizowanych przez MAL-e wyjazdach studyjnych.

Fot. 10. Plakaty zapraszające na wydarzenia w MAL-u „Dmowskiego 11”.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Ważna jest dbałość o rozwój kompetencji osób zaangażowanych z ramienia stowarzyszenia w projekty. Dlatego organizacje prowadzące MAL-e brały udział w warsztatach, które zorganizował Referat Centrum Rewitalizacji dla różnych grup odbiorców. Warto także

poznawać dobre praktyki, godne naśladowania działania podmiotów pracujących ze społecznościami lokalnymi w innych miastach. W tym celu MAL-e samodzielnie przygotowały i przeprowadziły wizyty studyjne.

Uczestnikami Wyjazdu studyjnego do Warszawy byli animatorzy i koordynator miejsca spotkań „Dmowskiego 11”, przedstawiciele z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiego Domu Kultury i Zespołu ds. Rewitalizacji. Głównym celem wyjazdu była wymiana doświadczeń w prowadzeniu miejsc aktywności, zdobycie wiedzy i inspiracji jak prowadzić miejsce spotkań dla mieszkańców i jak tworzyć ofertę, która odpowiadać będzie ich potrzebom. Grupa odwiedziła:

- „3 pokoje z kuchnią” (Białolecki Ośrodek Kultury),
- Służewski Dom Kultury,
- Centrum Społeczne Paca 40 – miejsce aktywności lokalnej,
- Lub/Lab – miejsce prowadzenia warsztatów przy wykorzystaniu różnych form ekspresji.¹⁷⁾

Stowarzyszenie Rozwadowian oraz Rozwadowskie Stowarzyszenie Historyczne podjęły się zorganizowania wydarzenia zwanego z obchodami Europejskiego Dnia Sąsiada. Członkowie stowarzyszeń przed planowanym wydarzeniem odbyli wizytę studyjną w Krakowie, aby spotkać się z organizatorami Dnia Sąsiada w Nowej Hucie – członkami grupy Stowarzyszenie Przyjaciół Nowej Huty. Dzień Sąsiada w Nowej Hucie łączy siły trzech osiedli. Jest to wzorcowy przykład organizacji tego typu wydarzenia; obchody Dnia Sąsiada odbywają się tam przy ogromnym wkładzie własnym mieszkańców. Miejscem spotkań są osiedla, podwórka, a jedzenie przynoszą sami mieszkańcy. Dziećmi mieszkańcy opiekują się wspólnie, organizując na zmianę „dyżury” z zabawami i animacjami. Celem wizyty było poznanie organizatorów, zapoznanie się z programem poprzedniej edycji pikniku oraz możliwość zadania pytań o kwestie organizacyjne i sprawione rozwiązania.¹⁸⁾

Poniżej w podsumowaniu prezentacji Miejsc Aktywności Lokalnej w Stalowej Woli zestawiono najważniejsze czynniki które doprowadziły do ich sukcesu.

17) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres październik-grudzień 2017 r.

18) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Przyjazna Dłoń” za okres styczeń-lipiec 2018 r.

TOŻSAMOŚĆ MIEJSCA – Prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej w lokalach dobrze znanych mieszkańcom, miło kojarzonych, pełniących znaczącą funkcję w przeszłości oraz dostosowanych do potrzeb różnych grup wiekowych oraz osób z dysfunkcjami.

CIĄGŁOŚĆ DZIAŁANIA – budowanie Miejsc Aktywności Lokalnej od podstaw w ramach realizacji zadań publicznych przez te same stowarzyszenia sprzyja lepszemu poznaniu potrzeb lokalnych społeczności, wypracowaniu metod współpracy, wzrostowi wzajemnego zaufania.

KADRA – w Miejscach Aktywności Lokalnej na obu obszarach działają koordynatorzy oraz animatorzy odpowiedzialni za prowadzenie zajęć oraz za kontakty z mieszkańcami i doradztwo. Są to ludzie o wysokich kwalifikacjach, posiadający doświadczenie w pracy z mieszkańcami na rzecz rewitalizacji społecznej oraz podchodzący do swoich zadań z pasją i zaangażowaniem.

WSPÓŁPRACA z Referatem Centrum Rewitalizacji. MAL-e pozostają w stałym kontakcie z Referatem, na bieżąco informują o swoich działaniach. Mogą liczyć na pomoc prawną oraz merytoryczną. W ramach koordynacji Referat Centrum Rewitalizacji prowadzi okresowe kontrole merytoryczne oraz finansowe, aktywnie uczestniczy w działaniach MAL-i. Stowarzyszenia prowadzą sprawozdawczość częściową oraz końcową w ramach realizacji zadań publicznych.

WSPÓŁDZIAŁANIE z instytucjami (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Dom Kultury, Muzeum Regionalne w Stalowej Woli, szkoły, przedszkola, parafie) oraz organizacjami pozarządowymi i lokalnymi liderami celem wymiany doświadczeń i wspólnej organizacji wydarzeń na rzecz lokalnej społeczności.

KOOPERACJA przy realizacji tożsamych działań pomiędzy dwoma Miejscami Aktywności Lokalnej (działania związane z kompleksową obsługą mikrograntów na obu obszarach koordynuje ten sam animator lokalny).

PRACA ZGODNIE Z IDEĄ tworzenia Miejsc Aktywności Lokalnej przez mieszkańców i dla mieszkańców.

OTWARTOŚĆ – Miejsca Aktywności Lokalnej są otwarte na każdą grupę społeczną oraz mieszkańców w każdym wieku przy jednoczesnym zachowaniu wzajemnego szacunku i stosowaniu się do reguł panujących w MAL.

PERSPEKTYWISTYCZNE MYŚLENIE – efektem realizacji zadań publicznych z zakresu rewitalizacji ma być zawiązanie partnerskich porozumień na obu osiedlach, w wyniku których, powstaną grupy inicjatywne złożone m.in. z mieszkańców, NGO oraz lokalnych liderów, które po zakończeniu realizacji zadań z zakresu rewitalizacji będą samodzielnie prowadzić Miejsca Aktywności Lokalnej.

2.4. Lokalne partnerstwa

Jednym z celów, które od początku stawiano MAL-om, było wyłonienie grupy osób, które zaangażują się w działania na rzecz społeczności. Ten aspekt był stale obecny w pracy operatorów, którzy starali się dostrzegać osoby mające potencjał, chęci i predyspozycje do takiej pracy. Już po kilku pierwszych miesiącach działania udało się powołać Zespoły ds. Rewitalizacji, a w kolejnym roku doprowadzono do powstania Partnerstw na obu podobszarach rewitalizacji.

Partnerstwo rozumiane jest w tym przypadku jako porozumienie między stowarzyszeniem prowadzącym Miejsce Aktywności Lokalnej a chętnymi mieszkańcami osiedla, w celu współtworzenia oferty dla mieszkańców. Partnerzy oferują swój czas i pomoc, współuczestniczą w kreowaniu wydarzeń organizowanych w punktach.

W MAL-u Dmowskiego 11 w czerwcu 2018 r. podpisano 19 porozumień partnerskich, z czego niemal wszystkie z osobami prywatnymi, a tylko kilka ze stowarzyszeniami. Partnerzy zaproponowali według własnych zainteresowań lub profesji tematy zajęć, które chcieliby poprowadzić. Pojawiły się zatem np. warsztaty z logicznego myślenia, krawieckie, wiedzy o zwierzętach, spotkania dla młodych mam, itd. Odbyły się zapisy; listy zostały szybko zapełnione chętnymi, a zajęcia odbywają się regularnie.

Warsztaty „Rozwijaj myślenie... i pracuj z natchnieniem” mają na celu odkrywanie możliwości umysłu poprzez zabawę przeplatana naukowymi sztuczkami i ciekawostkami. Skierowane są do osób w wieku od 10 do 100 lat. Cieszą się zainteresowaniem, dlatego odbywają się cyklicznie dwa razy w miesiącu. Obejmują zagadnienia dotyczące aktywności umysłowej, gry i zabawy logiczne, zabawy z liczbami, sudoku, tangramu, sztuczki z sześcianem itp. Uczestnicy uczą się i poznają różne sztuki i rozwiązania matematyczno-logiczne.¹⁹⁾

Ciekawa jest geneza warsztatów renowacji mebli. Jedna z pań mieszkająca na osiedlu przyszła kiedyś na warsztaty generowania pomysłów i potem napisała swój pierwszy wniosek w ramach konkursu na granty. Od tego się zaczęło: przeprowadziła grant „warsztaty renowacji mebli”, a potem przyłączyła się do partnerstwa z pomysłem prowadzenia regularnych zajęć na ten temat.

W MAL-u „Miriam” w Rozwadowie podpisano osiem deklaracji partnerskich.

19) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres styczeń-lipiec 2018 r.

Partnerstwo na tym osiedlu ma inny charakter – większość partnerów to stowarzyszenia, instytucje i firmy. Zwykle reprezentowane są przez konkretną osobę, która zdecydowała się zaangażować w działania punktu. Również tu pojawiły się regularne zajęcia prowadzone przez partnerów, ale jest ich mniej. MAL w Rozwadowie pozostał bardziej miejscem spontanicznych spotkań, a partnerzy bardziej angażują się w organizację jednorazowych wydarzeń, niż systematycznych aktywności.

W Aneksie znajdują się wzory porozumień partnerskich, które zostały wypracowane w MAL „Miriam” i w MAL „Dmowskiego 11”. Mogą one służyć jako inspiracja dla samorządów planujących powołanie podobnej inicjatywy na swoim terenie.

2.5. Aktywizacja obywatelska mieszkańców poprzez Zespoły ds. Rewitalizacji

Wśród modelowych działań w Stalowej Woli przewidziano utworzenie Zespołów do spraw Rewitalizacji, które miały być reprezentacją społeczności mieszkańców osiedli Rozwadów i Fabrycznego i pełnić rolę doradczą w sprawach dotyczących rewitalizacji. W ukonstytuowaniu się Zespołów pomogły Miejsca Aktywności Lokalnej. Na podstawie obserwacji i rozmów prowadzonych przez animatorów, udało się wyłonić spośród mieszkańców, przedsiębiorców i z instytucji samorządowych osoby, które wyraziły gotowość współpracy na rzecz rewitalizacji. Podpisały one w Centrum Rewitalizacji deklaracje o nazwie Akt Woli Współpracy. W tym krótkim dokumencie podpisane osoby wyraziły wolę czynnego uczestnictwa w pracach Zespołów, które określono tam jako ciała opiniodawczo-zadaniowe, powołane na rzecz działań rewitalizacyjnych.

Oba Zespoły do spraw Rewitalizacji, dla osiedla Rozwadów i dla osiedla Fabrycznego, zostały powołane zarządzeniami Prezydenta wiosną 2017 r.²⁰⁾ W zarządzeniach określono rolę i zadania Zespołów i wymieniono imiennie wszystkich członków. Znaleźli się wśród nich:

- kierownik Centrum Rewitalizacji,
- Radni,
- dyrektorzy Muzeum Regionalnego, MDK, MOPS,
- przedstawiciel Policji,

20) Zarządzenie nr 132/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 26.04.2017 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji dla os. Rozwadów. Zarządzenie nr 153/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 16.05.2017 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji dla os. Fabrycznego.

- przedstawiciele placówek szkolnych i przedszkoli,
- mieszkańcy,
- przedstawiciele stowarzyszeń,
- przedsiębiorcy.

Załącznikiem do każdego zarządzenia jest Regulamin pracy Zespołu, regulujący szereg szczegółowych, praktycznych aspektów wyboru i działania Zespołów.

Na kolejnych spotkaniach Zespołów były omawiane tematy bieżące z pracy Centrum Rewitalizacji, konsultowano projekty Placu Piłsudskiego i Rynku w Rozwadowie, budynku Sokoła, dworca PKP, miejsc ogólnodostępnych dla mieszkańców, terenów zieleni, podwórka międzyblokowego na osiedlu Fabrycznym. Planowano kolejne działania przy wsparciu MAL-i. Wybrani członkowie Zespołów ds. Rewitalizacji uczestniczyli również w obradach Komisji Konkursowej, która wyłoniła zwycięskie inicjatywy realizowane na obu podobszarach rewitalizacji w ramach konkursów na mikrogranty.

Zespoły do spraw Rewitalizacji są ważnym, społecznym organem spełniającym postulat udziału mieszkańców w decyzjach dotyczących rewitalizacji. Stanowią forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących realizacji i oceny Programu Rewitalizacji oraz pełnią funkcję opiniodawczo-doradczą dla Referatu Centrum Rewitalizacji.

Zwraca uwagę liczebność Zespołów. W każdym z nich jest ponad dwadzieścia osób, co świadczy o dużym zaangażowaniu lokalnej społeczności; wniosek ten potwierdza wysoka frekwencja na zebraniach.

Funkcjonowanie Zespołów korzystnie wpłynęło na proces komunikacji między Referatem Centrum Rewitalizacji a mieszkańcami. Referat zamierza zachęcić je do pełniejszego wykorzystania ich potencjału. Powinny położyć nacisk na poszerzenie omawianej tematyki. Chodzi o skierowanie uwagi Zespołów na szersze spektrum Programu Rewitalizacji i na zaplanowane w nim projekty, ponieważ do tej pory skupiały się one w dużej mierze na sprawach przebudowy Placu Piłsudskiego i Rynku.

Rozdział 3. Mikrogranty

3.1. Założenia konkursów mikrograntowych

Jednym z elementów projektu modelowego w Stalowej Woli były konkursy na mikrogranty dedykowane mieszkańcom obu osiedli, mającym pomysł na ciekawe inicjatywy, które oprócz własnej pracy inicjatorów wymagają pewnych nakładów finansowych. Jest to ważne narzędzie partycypacji społecznej, ponieważ mikrogranty zachęcają mieszkańców do zaangażowania na rzecz społeczności oraz dają im realny wpływ na sprawy lokalne, poprzez realizację mini projektów, które sami zaproponowali.

W koncepcji projektu założono, że mikrogranty będą udzielane grupom nieformalnym, oddzielnie w dwóch podobszarach rewitalizacji, a przeprowadzenie postępowania zostanie powierzone operatorom Miejsc Aktywności Lokalnej.

W sierpniu 2017 r. ogłoszono trzeci konkurs na prowadzenie MAL-i, w ciągu czwartego kwartału 2017 r.¹⁾ Ich doświadczenie było na tyle dojrzałe, że można było po raz pierwszy w warunkach konkursu umieścić wymóg zorganizowania postępowania na udzielenie mikrograntów. Na ten cel przewidziano kwotę 6 000 zł na każdy podobszar, przy czym na jeden grant można było przeznaczyć maksymalnie 1 000 zł.

W listopadzie 2017 r. ogłoszono czwarty konkurs na prowadzenie MAL-i w okresie trzech kwartałów 2018 r.²⁾ Operatorom powierzono zorganizowanie drugiej i trzeciej edycji mikrograntów. Na pierwszy kwartał 2018 r. (druga edycja) ustalono budżet w wysokości 8 000 zł na każdy podobszar, na drugi kwartał (trzecia edycja) – 11 000 zł. Na jeden grant można było przyznać nie mniej niż 500 zł i nie więcej niż 3 000 zł.

W sierpniu 2018 r. ogłoszono piąty konkurs na prowadzenie Miejsc Aktywności Lokalnej – w okresie ostatniego kwartału 2018 r.³⁾ Również tym razem operatorzy zostali poproszeni o przeprowadzenie kolejnej, czwartej już edycji mikrograntów.

Budżet wyniósł 5 000 zł na każdy podobszar, a na jedno przedsięwzięcie można było przeznaczyć od 500 do 1 500 zł.

Obserwujemy ewolucję warunków, jakie stawiał Referat Centrum Rewitalizacji w kolejnych edycjach konkursów; warunki te były korygowane i precyzowane na bazie doświadczeń. Wyciągano wnioski z poprzednich działań oraz w sposób przemyślany stopniowo zwiększano wymagania wobec operatorów i wobec grantobiorców.

Jest to widoczne między innymi w sposobie opisu grupy docelowej oferentów. W pierwszym konkursie poprzestano na bardzo ogólnym sformułowaniu, że „konkurs na mikrogranty ma być skierowany do grup nieformalnych, grup samopomocowych oraz osób fizycznych”. W drugim konkursie zapis ten znacznie rozbudowano:

- konkurs na mikrogranty ma być skierowany do: grup nieformalnych (liczą co najmniej trzy pełnoletnie osoby), oraz pełnoletnich osób fizycznych nie posiadających osobowości prawnej a także do fundacji, stowarzyszeń, spółdzielni socjalnych, kościołów i związków wyznaniowych oraz wspólnoty mieszkaniowych, zwanych dalej grantobiorcami, które w imieniu określonych w ofercie na realizację mikrograntu reprezentantów lokalnej społeczności wystąpią z wnioskiem o dotację na działania związane z aktywizacją i rozwojem społeczności lokalnej,
- w konkursie nie mogą brać udziału jednostki organizacyjne gminy, chyba że współpracują z głównym realizatorem mikrograntu na zasadzie porozumienia, umowy o współpracy bez własnego wkładu finansowego w realizację mikrograntu.

W trzecim konkursie uzupełniono powyższe zapisy o ważne zastrzeżenia dotyczące wykluczenia z udziału tych oferentów, którzy są związani z osobami mającymi wpływ na rozdział środków, a także położono nacisk na udział w konkursie osób poniżej 21 roku życia.

W kolejnych edycjach zmieniały się także cele oraz rodzaj wspieranych inicjatyw, poczynając od realizacji prostych wydarzeń o charakterze integrującym, a kończąc na promowaniu działań w przestrzeni osiedli, mających na celu zagospodarowanie niewielkich obszarów czy wywołanie zmiany w wyglądzie osiedla.

W pierwszym konkursie rodzaj działań określono w sposób enigmatyczny, otwierając pole do bardzo różnych inicjatyw. Postawiono jedynie wymóg, że „oferty na realizację mikrograntów mają swoim zakresem obejmować działania mające pozytywny wpływ na rewitalizację osiedla, ze szczególnym uwzględnieniem integracji mieszkańców i partycypacji społecznej”. Warunki konkursu zawierały także spis obowiązków operatora odnośnie strony formalnej przeprowadzenia konkursu. Ustalono zatem, że obsługa mikrograntów powinna obejmować:

- a) opracowanie ramowego harmonogramu obsługi mikrograntów,

1) Zarządzenie Nr 304/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 24.08.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.
2) Zarządzenie Nr 421/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 16.11.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.
3) Zarządzenie Nr 283/18 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 02.08.2018 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

- b) opracowanie regulaminu konkursu na mikrogranty, który będzie zawierał m.in. cel konkursu, informację o tym kto może zostać uczestnikiem konkursu, typy przedsięwzięć objętych konkursem, sposób naboru wniosków i tryb oceny, warunki udzielenia wsparcia, wysokość nagród i ogłoszenie konkursu na mikrogranty,
- c) opracowanie nazwy konkursu na mikrogranty oraz strategii promocji,
- d) powołanie komisji konkursowej, której zadaniem będzie wybranie najlepszych inicjatyw; do prac komisji zostanie zaproszonych minimum: dwóch pracowników centrum aktywności lokalnej, dwóch pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji, czterech przedstawicieli Zespołu ds. Rewitalizacji dla osiedla Fabrycznego,
- e) monitorowanie (w tym przeprowadzenie co najmniej jednej kontroli merytorycznej realizacji mikrograntu) i rozliczanie z realizacji projektów w ramach mikrograntów (opracowanie formularza oferty zgłoszeniowej do konkursu na mikrogranty z zakresu rewitalizacji, opracowanie formularza kontroli merytorycznej realizacji mikrograntu oraz opracowanie formularza sprawozdania z realizacji mikrograntu),
- f) opracowanie wzoru umowy zawieranej z grantobiorcą realizującym zadanie w ramach dotacji z mikrograntów określającej m. in. wysokość kwoty, jaką organizator przekazuje na realizację projektu, czas na realizację projektu, termin przekazania środków oraz sposób udokumentowania realizacji projektu. Podpisanie umowy powinno nastąpić w ciągu 30 dni od ogłoszenia wyników. Załącznikiem do umowy powinien być m.in. wzór formularza sprawozdania z realizacji mikrograntu,
- g) złożenie raportu końcowego z kompleksowej obsługi mikrograntów.

W drugim konkursie założenia przedsięwzięcia określono w sposób znacznie bardziej dojrzały: „Idea konkursu jest wspieranie oddolnych inicjatyw aktywnych mieszkańców. Oferty na realizację mikrograntów mają swoim zakresem obejmować działania mające pozytywny wpływ na rewitalizację osiedla, ze szczególnym uwzględnieniem integracji mieszkańców i partycypacji społecznej. Poprzez realizację mikrograntów mieszkańcy osiedla mają realnie wpływać na kształt lokalnego środowiska. Efekty projektów realizowanych w ramach mikrograntów mają na stałe służyć społeczności lokalnej, bez potrzeby dalszego finansowania”. Wypracowano także sugestie co do rodzaju preferowanych inicjatyw, przewidując preferencje dla określonych typów zgłaszanych wniosków. W konkursie na mikrogranty dodatkowo miały być zatem punktowane:

- działania mieszkańców osiedla zagospodarowujące niewielkie otwarte przestrzenie osiedla rewitalizowanego (np. tereny zielone, podwórka, place zabaw, siłownie plenerowe), w tym prace przygotowawcze, porządkujące dany teren, niewielkie prace budowlano-remontowe, malarsko-konserwacyjne i montażowe dot. drobnej architektury miejskiej; zakup różnego typu materiałów i artykułów (np. remontowych, plastycznych, drobnych budowlanych, niewielkich elementów architektury miejskiej, mebli miejskich (ławka, kosz na śmieci), wspólne wykonanie warzywnego ogródka społecznego, zielonej czytelnicy, itd., która w trakcie realizacji wpłynie na aktywizację i integrację lokalnej społeczności wokół wspólnego działania i trwale będzie służyć mieszkańcom,
- inicjatywy, które wykazują udział własny w realizacji zadania w formie pracy społecznej,
- inicjatywy, które angażują zewnętrznych partnerów w realizację zadania.

W trzecim konkursie Centrum Rewitalizacji jeszcze bardziej uściśliło tematykę, jakiej mają dotyczyć zgłaszane projekty i doprecyzowało pozostałe warunki stawiane grantobiorcom. W Aneksie znajduje się pełny tekst warunków czwartego konkursu. Może on służyć jako przykład dla jednostek organizujących konkursy grantowe.

Stowarzyszenia prowadzące Miejsca Aktywności Lokalnej były odpowiedzialne za organizację i przeprowadzenie konkursów na mikrogranty. W MAL-ach opracowano dokumentację konkursową (regulamin konkursu, harmonogram, wzór oferty wnioskodawcy, wzór umowy grantowej, formularz kontroli oraz sprawozdania z realizacji mikrograntu). Konkursy były z wyprzedzeniem ogłaszane na tablicach informacyjnych w MAL-ach, na stronach internetowych, a także poprzez ulotki i plakaty. Osobom zainteresowanym udzielano na miejscu informacji o szczegółach – objaśniano regulamin, pomagano w sformułowaniu wniosków.

W celu wyboru najlepszych inicjatyw powołano Komisje Grantowe złożone z reprezentantów stowarzyszeń, pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji oraz Zespołów ds. Rewitalizacji na wskazanym osiedlu. Komisje zbierały się w siedzibach MAL-i w celu wyboru najbardziej użytecznych projektów. Po realizacji konkursów stowarzyszenia przygotowywały Raporty z Obsługi Mikrograntów.

Pierwszy konkurs na granty – Fabryczne

W odpowiedzi na ogłoszenie o konkursie na granty z osiedla Fabrycznego wpłynęło siedem wniosków. Komisja wybrała do realizacji następujące.

Kwoka – warsztaty z zakresu savoir vivre

Grupa docelowa: dzieci z wieku 6-12 lat z rodzin zamieszkałych na osiedlu Fabrycznym.

Szkolne Andrzejki na Fabrycznym

Zabawa Andrzejkowa dla mieszkańców osiedla Fabryczne ze szczególnym uwzględnieniem dzieci. Grupa docelowa: uczniowie, rodzice i kadra pedagogiczna Szkoły Podstawowej nr 1 w Stalowej Woli.

Kreatywne eksperymenty z papierem

Warsztaty rodzinne – wspólne spędzanie czasu przy wycinankach. Grupa docelowa: dzieci (od 7 lat), dorośli, seniorzy z osiedla Fabrycznego.

Fot. 11. Kreatywne eksperymenty z papierem.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Mój kumpel pies

Warsztaty z psem terapeutycznym. Bezpieczny kontakt z psami, nauka odpowiedzialności za psa, dbałości o najbliższe otoczenie, wyjaśnienie prawidłowych relacji człowiek-pies. Grupa docelowa: uczniowie i nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 1 w Stalowej Woli.

Rodzinne Świątowanie Niedzieli

Inicjatywa zorganizowania przez rodziców dla rodziców. Głównymi celami była aktywizacja i integracja rodziców z terenu parafii, pogłębienie wiedzy na tematy związane z budowaniem relacji oraz wychowaniem dzieci. Grupa docelowa: osoby dorosłe zamieszkujące obszar rewitalizacji.

Wieńce i kompozycje Bożonarodzeniowe

Warsztaty tematyczne – dekoracje świąteczne. Nauka wykonania wieńca i kompozycji bożonarodzeniowej, samodzielne przygotowanie dekoracji świątecznych. Grupa docelowa: osoby pełnoletnie z obszaru osiedla Fabrycznego.

Pierwszy konkurs na granty – Rozwadów

W odpowiedzi na pierwszy konkurs na mikrogranty wpłynęło dziesięć pomysłów, z których wybrano sześć projektów.

Rozwadowskie kolędowanie

Ideą projektu było zachęcenie mieszkańców Rozwadowa do wspólnego śpiewania kolęd. Obecność orkiestry oraz dyrygenta zachęciła i ośmieliła mieszkańców starszego i młodszego pokolenia do włączenia się we wspólny śpiew. Grupa docelowa: mieszkańcy osiedla Rozwadów w każdym wieku.

Rozwadowskie warsztaty świąteczne – czyli rękodzielnicze warsztaty świąteczne

Były to warsztaty rękodzielnicze, podczas których przygotowano dekoracje świąteczne za pomocą różnych technik plastycznych. Spotkanie miało przyczynić się do tworzenia w przyszłości rozwadowskich grup rękodzielniczych. Do współpracy zaproszono pasjonatów rękodzielniczych, którzy instruowali uczestników w wykonaniu pięknych ozdób i dekoracji świątecznych. Grupa docelowa: mieszkańcy osiedla Rozwadów w różnym wieku, mile widziane były rodziny z dziećmi.

„Bożonarodzeniowe Aniołki”

Wykonanie aniołków z masy solnej, wypieczenie ich oraz udekorowanie. Każde dziecko, biorące udział w warsztatach, otrzymało na początku zajęć swojego aniołka do pomalowania. Dodatkowo wszyscy wykonali samodzielnie od podstaw aniołka z masy solnej. Zajęcia zaplanowano na 1 grudnia, tuż przed Mikołajkami. Wykonane

aniołki dzieci mogły podarować bliskiej osobie lub zatrzymać dla siebie. Grupa docelowa: dzieci i młodzież z osiedla Rozwadów.

Poprawa jakości życia seniorów poprzez aktywność fizyczną

Zajęcia aktywizujące dla seniorów – cykliczne spotkania na profesjonalnych zajęciach fitness, prowadzonych przez kadrę trenerską. Czas tak spędzony poprawia szeroko rozumianą kondycję, zdrowie fizyczne i psychiczne. Grupa docelowa: seniorzy zamieszkujący osiedle Rozwadów.

Fot. 12. Plakat – poprawa jakości życia seniorów poprzez aktywność fizyczną.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Warsztaty pachnące choinką

Familijne przygotowanie ozdób bożonarodzeniowych przygotowane przez nauczycielki ze Szkoły Podstawowej nr 9 w Stalowej Woli. Pomysł polegał na zorganizowaniu warsztatów wykonywania ozdób świątecznych. Ich celem, poza rozwojem zdolności manualnych, była wzajemna interakcja rodziców z dziećmi oraz nauka współpracy. Uczestnicy mogli efekty swojej pracy zabrać do domu. Grupa docelowa: rodziny z dziećmi zamieszkujące osiedle Rozwadów, uczniowie Szkoły Podstawowej nr 9 w Stalowej Woli.

Sportival – czyli festiwal sportów dla dzieci i młodzieży

Przeprowadzenie zawodów Bumperball – czyli zawodów piłki nożnej rozgrywanej przez drużyny ubrane w napompowane powietrzem kule, zawodów Sumo (przy wykorzystaniu profesjonalnej maty oraz strojów sumo), wyścigów w potrójnych spodniach – drużyny składające się z trzech osób ubrane w spodnie (worki) połączone ze sobą. Grupa docelowa: dzieci i młodzież w wieku od 6-14 lat.

Drugi konkurs na granty – Fabryczne

W drugiej edycji konkursu mikrograntowego („Granty Fabryczne II”) finansowanie otrzymały następujące inicjatywy:

Wydarzenia w michalickiej Sali Teatralnej

Głównym założeniem projektu było zacieśnianie współpracy pomiędzy grupami działającymi w parafii Trójcy Przenajświętszej – mieszkańcami osiedla Fabrycznego oraz ciągłe „ożywianie” i dostosowywanie Michalickiej Sali Teatralnej do jak najlepszego służenia lokalnej społeczności. Grupa docelowa: dzieci, młodzież, osoby dorosłe oraz seniorzy.

Rodzinnie z rękodziełem – notes – warsztaty w technice scrapbookingu

Warsztaty międzypokoleniowe. Grupa docelowa: dzieci (od 7 lat), dorośli oraz seniorzy.

Osiedle Fabryczne ukazane w filmie promującym taniec i sztukę aktorską w jego zakątkach

Przygotowanie choreografii tanecznej w filmie promującym osiedle Fabryczne w Stalowej Woli. Pokazano miejsca charakterystyczne dla osiedla Fabrycznego – zaniedbane budynki i zniszczone ulice. Grupa docelowa: dzieci, młodzież, dorośli.

Świadome psa posiadanie, czyli mam i dbam

Projekt obejmował opracowanie i montaż sześciu tablic w pobliżu pasa zieleni wzdłuż Szkoły Podstawowej nr 1. Na tablicach zostały zawarte zasady bezpiecznego

Grupa docelowa: w projekcie mogli wziąć udział mieszkańcy Rozwadowa w każdym wieku (dzieci, młodzież i dorośli), także pracując w zespołach rodzinnych.

Fot. 14. Ręcznie robione.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Trzeci konkurs na granty – Fabryczne

Odnowienie skweru przed blokiem przy ul. Dmowskiego 11

Uporządkowanie terenu, nowe nasadzenia, odświeżenie trawnika i ułożenie nowej kostki brukowej na podwórku przy bloku przy ul. Dmowskiego 11. Grupa docelowa: mieszkańcy wspólnoty mieszkaniowej.

Osiedle Fabryczne – mową i ruchem w kadrze

Wyjście z kamerą na ulice osiedla Fabrycznego, nagranie spotkań przypadkowo osób i uwiecznienie ich zachowań, mowy oraz ruchu w kadrze filmowym

ubarwionym dźwiękiem. Projekt był formą happeningu w przestrzeni osiedla. Poprzez nagrane wywiady udało się zgromadzić dodatkowe opinie mieszkańców na temat osiedla, jego problemów, potrzeb i koniecznych zmian. Grupa docelowa: mieszkańcy osiedla Fabrycznego.

Malujemy Fabryczne

Głównym celem projektu było stworzenie przyjaznego otoczenia wokół placów zabaw poprzez pomalowanie zniszczonych murów. Realizatorzy chcieli również zainteresować najmłodszych mieszkańców osiedla Fabrycznego tematyką Street Art. Projekt obejmował także organizację eventu o charakterze integracyjnym. Grupa docelowa: mieszkańcy osiedla Fabrycznego.

Fot. 15. Malujemy Fabryczne.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli. T. Zubrzycki

Ogień na Fabrycznym

Pokaz Teatru Ognia, grupy wywodzącej się z obszaru rewitalizacji. Pokaz odbył się w przestrzeni osiedla. Grupa docelowa: mieszkańcy osiedla Fabrycznego.

Fot. 16. Ogień na Fabrycznym.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli. P. Rybak

Trzeci konkurs na granty – Rozwadów

Tajemniczy Ogród – miejsce, które może odkryć każdy...

Projekt realizowany był w oparciu o cztery główne działania:

- Budowa hotelu dla owadów w ogrodzie ekologicznym przy Zespole Szkół Nr 3 w Stalowej Woli,
- Stworzenie wspólnie z wolontariuszami i animatorami gry plenerowej „Chińczyk”, oraz pionków do gry plenerowej w warcabny,
- Warsztaty dla dzieci przedszkolnych z rodzicami pn. „Budowanie domków dla owadów pożytecznych – skorków, biedronek” oraz bomb nasiennych,
- Warsztaty dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 9 w Rozwadowie i wspólne tworzenie planszowej gry plenerowej. Grupa docelowa: mieszkańcy miasta.

Nasz ogródek kolorowy

Zagospodarowanie przez dzieci i młodzież miejsca przed Świątlicą Środowiskową „Promyczek” – stworzenie małego podwórka, tak aby było to miłe miejsce

do spędzania czasu na świeżym powietrzu. Uczestnicy we wspólnym działaniu mieli możliwość obserwowania procesu wzrostu roślin jak też mogli nabyć umiejętności dbania o swoją przestrzeń. Grupa docelowa: dzieci oraz młodzież uczęszczająca do Świątlicy Środowiskowej „Promyczek”.

Fot. 17. Plakat promujący wystawę „Handel i usługi w przedwojennym Rozwadowie”.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Pachnąca scena

Dzieci ze scholii parafialnej zgłosiły chęć udekorowania kwiatami ołtarza koronacyjnego, aby ołtarz mógł pełnić funkcję sceny, m.in. na czas występów scholi. Realizacja projektu miała pozytywny wpływ na możliwość kształtowania przez mieszkańców

wyglądu najbliższego otoczenia. Grupa docelowa: mieszkańcy rewitalizowanego osiedla Rozwadów.

Meble z europalet – strefa letniego wypoczynku

Członkowie grupy inicjatywnej zwrócili uwagę, że przed budynkiem MAL „Miriam” brakuje miejsca do wypoczynku i rozmów na świeżym powietrzu. Zaproponowali stworzenie z europalet strefy relaksu sprzyjającej integracji mieszkańców. Własnoręcznie wykonali meble oraz wykonali strefę zieleni. Grupa docelowa: mieszkańcy odwiedzający MAL „Miriam”.

Wystawa przedstawiająca dawny handel w Rozwadowie

Przedstawienie przedwojennego handlu w Rozwadowie. Poprzez stworzenie sali kinowej, stworzenie sklepu kolonialnego oraz fotografię autor sprawił, że odwiedzający mogli poczuć klimat dawnych lat. Grupa docelowa: mieszkańcy miasta zainteresowani historią Rozwadowa.

Czwarty konkurs na granty

W trakcie przygotowywania niniejszego opracowania rozstrzygnięto kolejny konkurs na mikrogranty. Na osiedlu Fabrycznym Komisja zdecydowała o dofinansowaniu pięciu inicjatyw (okres realizacji: ostatni kwartał 2018 r.).

- Klub Podróżniczo-Przygodowy Miłośnika Książki, projekt pn. Otwarcie Osiedlowego Saloniku Literackiego „Bajka”,
- Grupa inicjatywna „JULIANIADA”, projekt pn. „Szara (nie) codzienność”,
- Grupa inicjatywna „Three Pink Hands”, projekt pn. „Familijne warsztaty pieczenia pierników”,
- Grupa inicjatywna związana z Domem Dziecka przy ul. Podleśnej, projekt pn. „Patriotyzm – siła, która łączy pokolenia”,
- Grupa inicjatywna pod opieką Tomasza Zubrzyckiego, projekt pn. „Dzieciaki z Puskami!”

W czwartej edycji konkursu „Mikrogranty dla Rozwadowa” wsparcie otrzymały następujące wnioski:

- „Kreatywne inspiracje”,
- „Zagraj z nami”,
- „Bezpiecznie rowerem przez Rozwadów”,
- „Rozwadów ma swojego bohatera”,
- „Bezpieczny Rozwadów – Poznaj znaki drogowe”.

Łącznie w latach 2017-2018 finansowanie przyznano 42 inicjatywom. Z przytoczonych opisów kolejnych edycji mikrograntów wynika, że mieszkańcy podejmowali bardzo zróżnicowane tematy, a pomysły skierowane były do wszystkich grup odbiorców. Część działań miała formę jednorazowego wydarzenia, ale wiele pozostawiło trwałe ślad we wspólnej przestrzeni. Warto podkreślić ogromne zaangażowanie realizatorów projektów i ich wkład pracy.

Mikrogranty spełniły ważną rolę w rozwoju Miejsc Aktywności Lokalnej. Już pierwszy konkurs nadał im nową energię, zauważalny był wzrost aktywności mieszkańców oraz chęć współpracy przy organizacji różnych wydarzeń. Powiększyła się grupa osób, które doceniły działalność MAL-i i dostrzegły w nich miejsce, gdzie warto przyjść. Mikrogranty obudziły inicjatywę własną mieszkańców i wpłynęły na zwiększenie zaangażowania w kolejne planowane działania.

Konkursy na mikrogranty będą kontynuowane również po zakończeniu modelowego programu.

Rekomendujemy organizowanie konkursów na mikrogranty. Sprawdziły się one jako jeden z najskuteczniejszych instrumentów aktywizacji mieszkańców i wdrażania ich do partycypacji. Udało się uruchomić ukryte pokłady inwencji i chęci działania wielu pojedynczych osób, a także grup znajomych. Mieszkańcy dostrzegli w konkursach możliwość realnego wpływu na lokalne realia. Ważnym efektem pobocznym konkursów był wzrost zainteresowania mieszkańców rewitalizacją, działaniami Referatu i ofertą Miejsc Aktywności Lokalnej.

Rozdział 4. Impuls do zmian – rola mieszkańców w procesie planowania przestrzeni

4.1. Plany przebudowy placów miejskich

W Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2023 przewidziano dwa duże projekty polegające na zmianie zagospodarowania placów miejskich: Rynku w Rozwadowie i Placu Piłsudskiego na osiedlu Fabrycznym, w celu realizacji projektów społecznych na podobszarach.

Przebudowa obu placów pociągnie za sobą zmianę ich funkcji i wyglądu. W Urzędzie dostrzeżono konieczność zdobycia akceptacji społecznej dla proponowanych zmian, a także potrzebę włączenia mieszkańców w proces planowania. Treścią niniejszego rozdziału jest realizacja założeń szerokiej partycypacji społecznej podczas projektowania placów.

Plac Piłsudskiego znajduje się na podobszarze Fabryczne. Ma kształt prostokąta o wymiarach około 60 na 100 m. Od zachodu przylega do Miejskiego Domu Kultury. Obecnie jest przecięty ulicą 1 Sierpnia, a jego wschodnia część, położona za tą ulicą, pełni funkcję parkingu. Przestrzeń jest słabo zagospodarowana i ma duży potencjał, który warto wykorzystać.

W Lokalnym Programie Rewitalizacji projekt o numerze 1 nosi tytuł: „Plac Piłsudskiego – kulturalne centrum miasta. Nadanie Placowi Piłsudskiego nowych funkcji w celu stworzenia warunków do aktywizacji mieszkańców i promocji osiedla Fabrycznego”. W projekcie zaplanowano następujące prace:

1. Modernizacja i odnowienie przestrzeni:
 - przeprojektowanie powierzchni Placu Piłsudskiego,
 - przeniesienie przystanku autobusowego,
 - modernizacja nawierzchni placu,
 - odnowienie otaczającej zieleni,
 - zamontowanie monitoringu,
 - dostosowanie placu do potrzeb osób niepełnosprawnych,
 - udostępnienie miejsc parkingowych,

Fot. 18. Plac Piłsudskiego przy Miejskim Domu Kultury.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Fot. 19. Rynek w Rozwadowie.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

- zamontowanie ławek,
 - wyburzenie pawilonów handlowych na części placu oraz zaprojektowanie i wybudowanie nowych,
 - utworzenie rowerowych miejsc parkingowych wraz z zadaszoną wiatą na pasie zieleni między Miejskim Domem Kultury a Szkołą Podstawową nr 1,
 - modernizacja i przebudowa budynku przy ul. 1 Sierpnia 11.
2. Wykorzystanie zmodernizowanej i odnowionej przestrzeni w celu pobudzania aktywności mieszkańców:
- organizacja różnego rodzaju aktywności sprzyjających aktywizacji i integracji mieszkańców oraz wzmocnieniu poczucia wspólnoty,
 - organizowanie imprez i wydarzeń kulturalno-rozrywkowych podnoszących atrakcyjność podobszaru rewitalizacji (m.in. rodzinne imprezy plenerowe, pikniki, zawody, konkursy, kampanie profilaktyczno-edukacyjne, zajęcia animacyjne).

Rynek w Rozwadowie ma kształt nieregularny, o wymiarach boków przyprostokątnych około 130 i 150 m, przy czym północna i wschodnia część placu ograniczona jest ulicą w formie łuku. Tradycyjnie Rynek stanowił centrum miasta, z targiem, licznymi punktami handlowymi i rzemieślniczymi. Obecnie plac jest zniszczony, panuje na nim nieład, dominują przypadkowe funkcje, jak np. pętla autobusów miejskich i przystanek autobusów dalekobieżnych. Działają sklepy, ale w liczbie znacznie mniejszej niż dawniej.

Renowacja Rynku w Rozwadowie została uwzględniona w LPR w ramach projektu numer 20: „Rewitalizacja przestrzenna MOF Stalowej Woli”, na który składają się dwa zadania. Pierwsze dotyczy właśnie Rynku i nosi tytuł „Przywrócenie dawnego charakteru Rynku oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego Rozwadowa – stworzenie warunków do aktywizacji mieszkańców i promocji osiedla Rozwadów oraz modernizacja ulic otaczających Rynek”. Zaplanowano następujące prace:

- modernizacja powierzchni rynku wraz z odwodnieniem i przebudową istniejących sieci,
- likwidacja pętli autobusowej,
- przebudowa i budowa nawierzchni pieszych, kołowych, utwardzonych i biologicznie czynnych,
- rozstawienie na utwardzonej nawierzchni straganów/ kramów handlowych,
- przebudowa i budowa miejsc parkingowych,
- przebudowa oświetlenia ulicznego,
- montaż monitoringu,
- modernizacja placu zabaw dla dzieci,
- utworzenie siłowni plenerowej,
- prace arborystyczne drzewostanu i jego odświeżenie poprzez nowe nasadzenia,
- wprowadzenie elementów małej architektury (m.in. ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery, fontanna posadzkowa, stojak informacyjny itp.).

Właściwym celem przedsięwzięcia jest przywrócenie funkcji użytkowych Rynku, czyli stworzenie miejsca stanowiącego płaszczyznę aktywności i integracji mieszkańców. Ma powstać strefa rekreacji i spotkań oraz plenerowego wypoczynku dla całych rodzin, przyczyniając się tym samym do ożywienia społeczno-gospodarczego osiedla. Ważnym aspektem jest zakładany rozwój przedsiębiorczości wokół Rynku, stymulowany także poprzez zwiększenie liczby osób odwiedzających Rozwadów.

4.2. Partycypacja w procesie przygotowania koncepcji Placu Piłsudskiego

4.2.1. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów uczelni wyższych

Do prac nad koncepcją funkcji, układu i zagospodarowania Placu Piłsudskiego przystąpiono od początku z udziałem mieszkańców. Rozpoczęto od kilku działań następujących po sobie w grudniu 2016 r.:

- dyskusja na Facebooku zaaranżowana przez Urząd Miasta,
- warsztaty projektowe z udziałem studentów i mieszkańców,
- wypracowanie wstępnych koncepcji funkcji i wyglądu Placu Piłsudskiego.

Na oficjalnym Facebooku stalowowolskiego Centrum Rewitalizacji pojawiła się przestrzeń do dyskusji „prowokująca” mieszkańców miasta do wzajemnej wymiany myśli, pomysłów i oczekiwań względem zmian na Osiedlu Fabrycznym, służących ożywieniu społecznemu tego terenu.

– Chcielibyśmy zachęcić mieszkańców Stalowej Woli do otwartego prezentowania swojego stanowiska dotyczącego funkcji, jakie powinien pełnić Plac Piłsudskiego, biorąc pod uwagę dwie grupy odbiorców. Z jednej strony jesteśmy zainteresowani opiniami mieszkańców tego terenu – obszaru rewitalizacji,

ich potrzebami i pomysłami. Z drugiej zaś strony czekamy na komentarze, propozycje ogółu mieszkańców, nakreślające wizję tego terenu w kontekście miejskiego placu reprezentacyjnego – mówi koordynator ds. społecznych projektu.¹⁾

Fot. 20. Ulotka zapraszająca na warsztaty.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Warsztaty służące wypracowaniu koncepcji Placu Piłsudskiego na osiedlu Fabrycznym zaplanowano na trzy dni, od 14 do 16 grudnia 2016 r. Mieszkańców zaproszono do udziału za pośrednictwem radia „Leliwa”, artykułów w prasie, a także

1) „Sztafeta” nr 49 z dnia 8 grudnia 2016 r.

poprzez ulotki. Niezależnie od tego Referat kierował zaproszenia do przedstawicieli różnych grup społecznych, zawodowych i wiekowych, aby zapewnić obecność szerokiego przekroju interesariuszy (osoby pracujące, osoby starsze, matki z dziećmi, policjanci, osoby niepełnosprawne, przedsiębiorcy, radni, pracownicy jednostek samorządu, itp.).

Do Stalowej Woli przyjechało 22 studentów oraz 5 wykładowców z Politechniki Krakowskiej i Politechniki Lubelskiej. Ich zadaniem było zaproponowanie kilku wstępnych, szkicowych koncepcji placu. Podstawą prac miały być rozmowy z mieszkańcami, wizja lokalna, a także głosy mieszkańców zamieszczone na Facebooku.

Fot. 21. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Pierwszym punktem warsztatów, nazwanych „Porozmawiajmy o Fabrycznym”, było spotkanie w Miejskim Domu Kultury w Stalowej Woli. Byli obecni goście z obu uczelni oraz liczna reprezentacja mieszkańców. Zebrany przybliżono historię oraz znaczenie osiedla w strukturze miasta, a następnie zaproszono wszystkich na spacer diagnostyczny. Dla gości z Krakowa i Lublina była to okazja do poznania dzielnicy, zrozumienia jej problemów, a także rozmów z towarzyszącymi im mieszkańcami.

W trakcie kolejnych dwóch dni studenci, podzieleni na pięć grup projektowych, pracowali nad koncepcjami. Rozpoznane podczas pierwszego dnia oczekiwania

przenosili na rozwiązania architektoniczne. W efekcie powstało pięć niezależnych prac, przedstawiających pomysły na zagospodarowanie Placu Piłsudskiego. Studenci zaproponowali ciekawe rozwiązania z zakresu małej architektury, zieleni i komunikacji. Ich prace zostały zaprezentowane mieszkańcom na spotkaniu 17 grudnia 2016 r. Dodatkowo, w kilku punktach miasta projekty zostały wystawione na bilbordach.

Fot. 22. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli

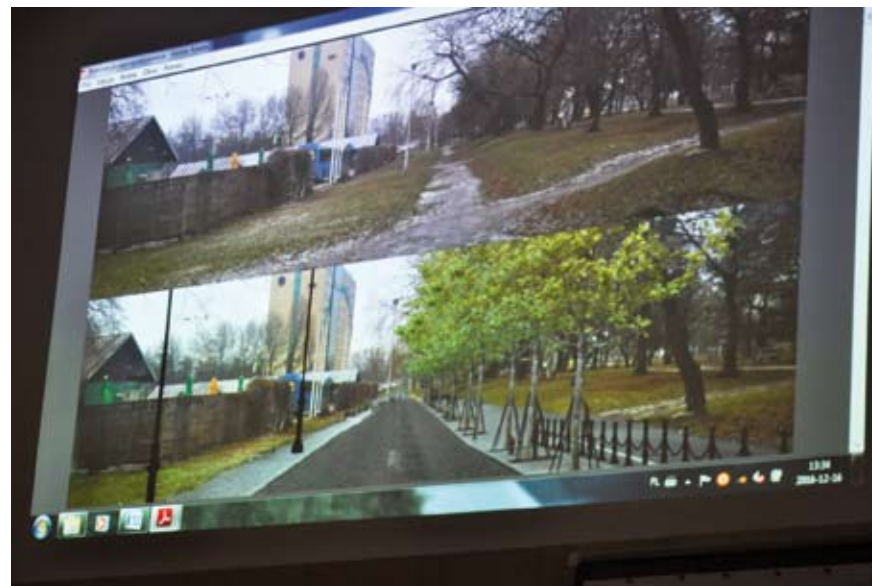
Wypracowane przez studentów koncepcje były ogólne i miały postać wstępnych wizji, ale pokazały mieszkańcom w jaki sposób i na ile formułowane przez nich postulaty mogą być wzięte pod uwagę przez projektantów.

Potrzeba przekazania sugestii osobom nie znającym miasta, a także ciekawość wyników ich pracy, spowodowała duże zaangażowanie i otwarcie mieszkańców. Z kolei dla studentów było to wyjątkowe doświadczenie tworzenia koncepcji, które mogą zostać w rzeczywistości wykorzystane, dlatego podeszli do zadania z zapałem i w twórczy sposób. Opisana forma pracy warsztatowej została dobrze przyjęta przez mieszkańców, okazała się także inspirująca dla studentów.

Formuła połączenia konsultacji z mieszkańcami z pracą projektową studentów architektury pod kierunkiem wykładowców doskonale się sprawdziła. Miasto rekomenduje taką metodę,

ponieważ jest ona bardzo inspirująca, angażująca i przynosi głębsze efekty, niż tradycyjne warsztaty. Wydarzenie miało walor kształcący, a jego efektem były propozycje ciekawych rozwiązań przestrzennych. Warsztaty nosły komunikat, że Urząd wychodzi do mieszkańców, pyta ich o zdanie i bierze je pod uwagę.

Fot. 23. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

4.2.2. Od sugestii mieszkańców do konkursu architektonicznego

W grudniu kontynuowano gromadzenie wypowiedzi mieszkańców wyrażane na Facebooku. Dodatkowo w holu Miejskiego Domu Kultury ustawiono dużą tablicę, na której można było umieszczać karteczki z propozycjami zagospodarowania placu.

W działania planistyczne włączyło się także Miejsce Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11”. Przy okazji kolejnej wizyty studentów – autorów koncepcji zagospodarowania placu – MAL zorganizował ich spotkanie z mieszkańcami, na którym ponownie rozmawiano o jego możliwych funkcjach. Wśród propozycji znalazły się między innymi:

- górka do zjeżdżania na sankach i nartach,
- wysokościowa kolejka miejska,
- fontanny ziemne, mgiełki wodne, grające i multimedialne,
- restauracje i kawiarenki – z uwzględnieniem miejsca przeznaczonego dla dzieci,
- punkt astronomiczny z miejscem do obserwowania gwiazd (teleskop),
- źródelka wody pitnej (dla ludzi i zwierząt),
- parking piętrowy dla samochodów, parking rowerowy,
- park dla psów,
- miejsce dla rolkarzy i piłkarzy, miejsce do gry w koszykówkę,
- kulturalna kawiarnia ze sceną, klub festiwalowy,
- place zabaw z dużą ilością miejsc do siedzenia,
- zielony taras na budynku Labiryntu.

Wszystkie opisane powyżej działania, od warsztatów ze studentami do sugestii wyrażanych w różnej formie przez mieszkańców, posłużyły do opracowania regulaminu konkursu architektonicznego na opracowanie koncepcji zagospodarowania Placu Piłsudskiego.

Fot. 24. Tablica rewitalizacyjna w holu MDK.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Warunki konkursu architektonicznego zostały przygotowane w oparciu o opinie wyrażane przez mieszkańców, którym umożliwiono zgłaszanie postulatów różnymi kanałami. Oprócz warsztatów projektowych rekomendujemy inne formy zbierania sugestii, jak zaproszenie mieszkańców do dyskusji na Facebooku, czy „tablica pomysłów”.

Konkurs na opracowanie koncepcji zagospodarowania placu został ogłoszony 17 marca 2017 r.²⁾ Zgłosiły się trzy biura projektowe. Jedna oferta nie spełniała wymogów formalnych, pozostałe dwie zakwalifikowały się do kolejnego etapu. Sąd Konkursowy odstąpił od przyznania pierwszej nagrody, uzasadniając, że żadna ze złożonych prac nie spełnia w wystarczającym stopniu wymagań postawionych przez Zamawiającego.

Drugi konkurs ogłoszono 28 sierpnia 2017 r. W jego warunkach wymagano między innymi, aby efektem projektu było utworzenie placu miejskiego spełniającego funkcje rekreacyjne, wypoczynkowe i rozrywkowe oraz nadającego miastu estetyczny wygląd. Koncepcja miała zapewnić temu miejscu reprezentatywny charakter oraz umożliwić organizowanie masowych imprez. W odpowiedzi wpłynęło 25 prac.

Komisja konkursowa szczególnie doceniła dwie propozycje. Atutem tej, która zajęła pierwsze miejsce, było wydzielenie dwóch stref głównego placu poprzez nadanie tym częściom zróżnicowanej funkcji i formy wraz ze wzbogaceniem jednej z nich o ciekawe założenie zieleni. Drugą nagrodę przyznano za zaproponowanie bardzo atrakcyjnej przestrzeni społecznej, sprzyjającej integracji różnych grup użytkowników oraz powiązanie całego projektowanego obszaru ciągiem pieszym i kanałem wodnym, które dobrze wpisują się w istniejący system zieleni. Zaplanowano poprowadzenie ruchu samochodowego poza placem oraz usytuowanie miejsca imprez plenerowych w oddaleniu od budynków mieszkalnych. Dodatkowo koncepcji tej przyznano wyróżnienie za propozycję detalu urbanistycznego o interesującej i spójnej formie, w szczególności pomnika Marszałka Piłsudskiego oraz „bram”, w postaci przestrzennych konstrukcji umieszczonych na głównym ciągu pieszym.

2) Ogłoszenie konkursowe dostępne na stronie internetowej Miasta: www.bip.stalawawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1385-14862

Fot. 25. Koncepcja Placu Piłsudskiego – pierwsze miejsce.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Fot. 26. Koncepcja Placu Piłsudskiego – drugie miejsce.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

4.2.3. Dwie koncepcje i komunikacja z mieszkańcami

W uzasadnieniu werdyktu rozstrzygającego konkurs podkreślono, że pomimo przyznania pierwszego miejsca, żadna z prac nie jest pozbawiona mankamentów, żadna również nie pokrywa się w pełni z oczekiwaniami organizatora Konkursu. Dwie nagrodzone prace uzyskały zbliżoną ilość punktów, dlatego Urząd podjął decyzję, aby obie poddać pod publiczne konsultacje mieszkańców. To oni bowiem będą na co dzień korzystać z funkcji rekreacyjnych, wypoczynkowych i rozrywkowych. Okazją do konsultacji był przedsięwzięty festyn pod nazwą „Wigilia dla mieszkańców osiedla Fabrycznego”, zaplanowany na niedzielne popołudnie 17 grudnia 2017 r. Na plakatach zapraszających na imprezę umieszczono informację, że w jej trakcie odbędą się konsultacje w sprawie zagospodarowania Placu Piłsudskiego. Punkt konsultacyjny był dostępny podczas całego festynu w Domu Kultury. Zorganizowano prezentację koncepcji konkursowych, po której nastąpiła otwarta dyskusja. Większość mieszkańców, którzy wypełnili ankietę, wybrała koncepcję, która zajęła drugie miejsce.

Koncepcja, za którą opowiedzieli się respondenci ankiety, zakładała wyprowadzenie ruchu z placu i poprowadzenie ulicy obok pobliskich torów kolejowych, co likwidowało jego sztuczny podział na dwie części i tworzyło dużą, atrakcyjną przestrzeń. Jednak niezbędne było wycięcie drzew, które znajdują się w miejscu planowanej nowej ulicy. Na początku 2018 r. grupa kilkunastu mieszkających w pobliżu osób wystosowała do Prezydenta Miasta zdecydowane pismo, w którym nie zgadzała się na likwidację drzew.

W marcu 2018 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej Referat Centrum Rewitalizacji zorganizował spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców w sprawie renowacji Placu Piłsudskiego. Byli obecni członkowie Sądu Konkursowego, członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji, Radni. W trakcie spotkania zostały omówione zwycięskie projekty, ich wady i zalety oraz podjęto dyskusję ze zgromadzonymi. Obecni na spotkaniu mieszkańcy podkreślali, że przy tworzeniu dokumentacji technicznej trzeba zwrócić szczególną uwagę na zachowanie zieleni okalającej plac. W związku z tym Urząd postanowił, że sprawie ewentualnej wycinki drzew należy poświęcić więcej uwagi.

Większości podobał się drugi projekt, ponieważ usunięcie ulicy tworzyło nową jakość; mógł powstać duży, atrakcyjny plac miejski. Opór pochodził od osób mieszkających blisko spornego miejsca. Nie chciały one dopuścić do wycięcia drzew, z powodu przywiązania do przestrzeni, z której na co dzień korzystają. Na skutek protestów Urząd powstrzymał się z ostateczną decyzją i wdrożył dodatkowe, nieprzewidziane wcześniej działania w celu wyjaśnienia sytuacji.

Mieszkańcy mieli pretensje, że drzewa będą wycięte, mówili, że droga powinna być inaczej poprowadzona. Z jednej strony to dobrze, bo widać, że mieszkańcy są aktywni i chcą uczestniczyć. Z drugiej strony krytyka powinna mieć swoje granice.³⁾

Fot. 27. Plakat zapraszający na wykład o zieleni miejskiej.

ZIELEŃ MIEJSKA PRAWDY I MITY

ZAPRASZAMY NA
WYKŁAD OTWARTY I DYSKUSJĘ

prelegent: dr inż. arch. kraj.
Wojciech Bobek
pracownik dydaktyczno-naukowy w Instytucie Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej / specjalista dendrolog / European Tree Technician / członek Polskiej Rady Arbostryki / członek Międzynarodowej Grupy ds. Pomiarów Statyki Drzew SIM GROUP / członek Stowarzyszenia Polskich Architektów Krajobrazu / supervisor EAC

14 marca 2018
godzina 17.00

Miejska Biblioteka Publiczna
ul. ks. J. Popiełuszki 10

PRZYJDŹ I DOWIEDZ SIĘ:
KTÓRE ROŚLINY NAJSKUTECZNIEJ WALCZĄ ZE SMOGIEM?
CZY STARE DRZEWO ZAWSZE JEST LEPSZE OD MŁODEGO?
JAK WYBRAĆ? DRZEWOSTAN CZY INWESTYCJA?

MASZ PYTANIA? ZAPYTAJ EKSPERTA

Fundusze Europejskie
Rzeczpospolita Polska
Gmina Stalowa Wola
Unia Europejska

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

14 marca 2018 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej został zorganizowany otwarty wykład „Zieleń miejska. Prawdy i mity”. Wykład poprowadził specjalista

3) Wypowiedź jednej z osób uczestniczących w konsultacjach.

w dziedzinie kształtowania krajobrazu, pracownik dydaktyczno-naukowy w Instytucie Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej. Mówił o zieleni w mieście, o chorobach drzew, o wycinkach i nasadzeniach, o dylematach dotyczących zieleni podczas planowania inwestycji miejskich.

Następnym krokiem ku rozwiązaniu kontrowersji powstałych w sprawie zieleni było zamówienie opracowania dendrologicznego. Referat Centrum Rewitalizacji zlecił inwentaryzację drzew wraz z projektem gospodarki drzewostanem na obszarze Placu Piłsudskiego. Prace terenowe zostały wykonane w sierpniu 2018 r. Wykonawca zinwentaryzował 896 egzemplarzy drzew i krzewów. W wyniku badania okazało się że około połowa egzemplarzy (471 sztuk; 53%) cechuje się dobrym stanem fitosanitarnym, ponad jedna trzecia roślin jest w stanie średnim (320 sztuk; 36%), zły stan przyporządkowano do 10% egzemplarzy (94 sztuki), a dziesięć obiektów jest martwych. W sumie do usunięcia z powodu chorób lub regulacji zwarcia zakwalifikowano 146 drzew (17%). Podsumowaniem badania jest opracowanie,⁴⁾ na które składa się:

- inwentaryzacja zieleni z określeniem stanu drzew i krzewów wraz z geodezyjnym naniesieniem poszczególnych egzemplarzy na mapę,
- projekt gospodarki drzewostanem określający plan gospodarowania opisanym w inwentaryzacji drzewostanem.

Proces projektowania placu rozpoczęto wzorcowo. Warunki konkursu na koncepcję były wynikiem sugestii mieszkańców, które pozyskano nowatorską metodą. Nie zapobiegło to protestom i napięciom wśród społeczności lokalnej; osią sporu stała się sprawa wycinki części drzew, którą Urząd zamierza rozwiązać poprzez dodatkowe, merytoryczne działania. Poszukiwanie konsensusu zatrzymało proces inwestycyjny, a realizacja projektu opóźni się.

W okresie przygotowania niniejszego opracowania Urząd otrzymał opracowanie dendrologiczne i pracuje nad modyfikacją koncepcji w taki sposób, aby utrzymać atrakcyjną ideę usunięcia ruchu z placu, przy jednoczesnym zachowaniu jak największej liczby drzew. Planowane są kolejne spotkania z mieszkańcami.

4) „Wykonanie inwentaryzacji dendrologicznej na obszarze Placu Piłsudskiego w Stalowej Woli”, Kraków, sierpień-wrzesień 2018 r. Opracowanie: grupa specjalistów pod kierunkiem dr inż. arch. kraj. Wojciech Bobek.

4.3. Partycypacja w procesie przygotowania koncepcji Rynku w Rozwadowie

4.3.1. Konkurs na koncepcję Rynku

W czerwcu 2015 r. odbyły się w Rozwadowie warsztaty „Rozwadów – portret miejsca i mieszkańców”, w których udział wzięli projektanci przestrzeni miejskiej, artyści i studenci z kilku polskich uczelni wyższych. Organizatorem był Urząd Miasta i Muzeum Regionalne. Odbyły się także otwarte wykłady i dyskusja z mieszkańcami o przestrzeni miejskiej Rozwadowa. Później jednak kontakt z mieszkańcami nie był kontynuowany. Konkurs na opracowanie koncepcji zagospodarowania Rynku ogłoszono ponad rok po tym wydarzeniu.⁵⁾ Kiedy po długim okresie braku komunikacji nastąpiło ogłoszenie wyników konkursu (19 października 2016 r.), mieszkańcy zareagowali dużym zainteresowaniem.

Na portalu Stalowe Miasto ukazał się artykuł relacjonujący wydarzenie.

„Sąd konkursowy w składzie trzyosobowym wyłonił pierwsze trzy miejsca. Uznał również, że należy uhonorować jedną pracę wyróżnieniem. [...] Dalszy etap polega na tym, że pracownia projektowa będzie spotykała się z mieszkańcami. Zaplanowane zostały dwa spotkania, na których mieszkańcy [...] powiedzą czego oczekują i czy to, co zaproponowała pracownia, wpisuje się w ich oczekiwania, czy należy tę ofertę ubogacić, skorygować, czy też coś zmienić, żeby powstało miejsce, które będzie akceptowane przez wszystkich” – mówi sekretarz organizacyjny sądu konkursowego.⁶⁾

Pod internetowym artykułem, którego fragment przytoczono powyżej, pojawiły się liczne komentarze. Oto kilka charakterystycznych wypowiedzi czytelników; pokazują one atmosferę powstałej dyskusji.

„Gdyby nie ta droga przez Rozwadów projekt byłby super, tak to nie mam zastrzeżeń i bardzo mi się podoba.”

„Jestem przeciwna likwidacji zajezdni autobusowej w Rozwadowie. Jak można zlikwidować przystanek w rynku?”

5) „Konkurs na opracowanie koncepcji zagospodarowania i rewitalizacji rynku w Stalowej Woli – Rozwadowie wraz z przyległymi ulicami” ogłoszono 14.07.2016 r. Treść ogłoszenia znajduje się na stronie internetowej: www.bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1385-12837

6) www.stalowemiasto.pl/artykuly/artykuly.php?mode=pokaz&id=39795

„Te wyłonione [koncepcje] są nijakie, nic ciekawego nie wnoszą dla Rozwadowa i całej Stalowej Woli, a my chcieliśmy by ktoś naprawdę coś ciekawego i atrakcyjnego dla nas stworzył.”

„Teraz jest tam katastrofa, jest szansa by było lepiej, więc trzeba to wykorzystać. Środki na ten cel nie są za wielkie, więc efekt też nie może być kosmiczny, ale tam trzeba po prostu ten teren uporządkować i go pobudzić!”

„Nic odkrywczego: pusta przestrzeń i beton, beton... czasem ławka – też z betonu (albo granitu). A przecież rozwadowski rynek powinien być uroczy, przytulny.”

„Nic nie dały rozmowy i sugestie, Zamiast rynku odpowiadającego charakterowi miasteczka serwuje się mieszkańcom betony, betony... parkingi, a ogranicza zieleni, która jest niezbędna dla życia.”

„Ma powstać RYNEK, a ludzie mają w głowach chyba park.”

„To jest projekt rynku a nie parku. [...] Gdzie wy widzieliście rynek miejski pełny drzew, traw i zieleni? Wszystko ma swoje miejsce, więc przestańcie już narzekać dla idei.”

Jak widać, zaraz po ogłoszeniu wyników konkursu mieszkańcy zainteresowali się wyłonioną koncepcją i, nie czekając na oficjalną prezentację, żywo komentowali założenia przebudowy Rynku. Szybko zarysował się podział na zwolenników i przeciwników zaproponowanej wizji.

4.3.2. Konsultacje projektu i wprowadzenie korekt mieszkańców

Wyniki konkursu zostały ogłoszone półtora miesiąca po rozpoczęciu pracy Referatu Centrum Rewitalizacji. Niemal natychmiast stanął on w obliczu niezadowolenia części mieszkańców z projektu i w tej atmosferze przystąpił do zorganizowania spotkania konsultacyjnego na temat wyłonionej koncepcji.

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 23 listopada 2016 r. Przybyło bardzo wiele osób, około 120 mieszkańców Rozwadowa. Czekali na nich przedstawiciele biura projektowego, obecny był Prezydent Miasta, Radni, pracownicy Referatu. Spotkanie było moderowane przez eksperta zewnętrznego. Po oficjalnej części wstępnej projektanci przedstawili szczegółowo wyniki swojej pracy. Kluczowymi zagadnieniami były:

- podział funkcjonalny Rynku,

- odniesienia do historii,
- zieleni,
- przestrzenie przyjazne dla pieszych,
- miejsca pamięci,
- całoroczna atrakcyjność,
- zmiana organizacji ruchu.

Fot. 28. Tablice z wizualizacją pierwszej koncepcji Rynku.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Z kolei głos zabrali mieszkańcy. Wywiązała się dyskusja; większość zebranych dopuszczała zaproponowany kierunek rozwiązań, sugerując jednak konieczność korekt. Kilka osób wyraziło swoje zdecydowane niezadowolenie z nagrodzonej koncepcji, odrzucając ją w całości. Ożywiona wymiana zdań między poszczególnymi mieszkańcami przeplatała się z merytoryczną rozmową o konkretach. Ważną rolę odegrali tu moderatorzy, którzy jako osoby z zewnątrz, potrafili tonować emocje sali.

Efektom spotkania była obszerna lista wniosków i pytań – spisano ich ponad 50. Niektóre podważały zasadnicze założenia koncepcji, inne dotyczyły drobnych szczegółów. Postulaty formułowane przez mieszkańców były czasami sprzeczne. Oto wybrane przykłady wyrażonych oczekiwań.

- zmiana rodzaju ławek na tradycyjne i wygodne,
- umieszczenie tablic upamiętniających wydarzenia i osoby, propozycja ustawienia pomnika zamiast zegara,
- usunięcie z projektu fontanny, ustawienie studni,
- projekt zbyt modernistyczny, odbiera właściwy miejscu klimat, nowoczesne rozwiązania nie pasują do kamienic okalających Rynek,
- zarzut wprowadzenia dużego obszaru betonu i redukcji zieleni; postulat inwentaryzacji drzew i zaniechanie ich usuwania,
- postulat nawiązania do atmosfery lat 30 XX w., do tradycji Galicji,
- zmiana kolorów,
- zbyt mało miejsc parkingowych,
- dyskusja o ruchu autobusowym – od zmiany lokalizacji przystanku do postulatu usunięcia autobusów z Rynku.

Fot. 29. Tablice z wizualizacją pierwszej koncepcji Rynku.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Fot. 30. Wizualizacja koncepcji Rynku po pierwszych zmianach.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Na drugim spotkaniu konsultacyjnym, 31 stycznia 2017 r., przedstawiciele firmy projektowej zaprezentowali zmiany, jakich dokonali w koncepcji w wyniku uwag z poprzednich konsultacji. Było to kilkanaście konkretnych modyfikacji. Między innymi zwiększono obszar zieleni, zmieniono kolorystykę, znaleziono przestrzeń na dodatkowe miejsca parkingowe, usunięto zaplanowane targowisko, zmieniono wzór ławek. W przypadku braku możliwości akceptacji niektórych uwag projektanci udzielali szczegółowej informacji o powodach ich odrzucenia.

Postawa mieszkańców na spotkaniu była podobna do tej sprzed dwóch miesięcy. Część osób z zadowoleniem przyjęła zmiany, uważając, że powstaje atrakcyjny projekt. Niektórzy negowali całą koncepcję, inni przedstawili kolejne postulaty modyfikacji. Mówiono o zmianie rodzaju nawierzchni placu i dalszym zwiększeniu powierzchni zieleni, postulowano zmianę lokalizacji przystanku, wyprowadzenie pętli autobusowej poza Rynek, powiększenie placu zabaw i przesunięcie go w inne miejsce, usunięcie zegara na pylonie, zmianę rodzaju lamp, zarzucano brak architektury historycznej. W efekcie powstała kolejna lista pożądanych modyfikacji. Również one zostały wzięte pod uwagę przez projektantów, w ten sposób powstała kolejna wersja koncepcji.

4.3.3. Tło kontrowersji

Po drugim spotkaniu konsultacyjnym wielu mieszkańców uważało, że projekt trzeba po korektach przyjąć. Nawet, jeśli nie akceptowali w pełni projektu, obawiali się, że przedłużanie dyskusji może doprowadzić do utraty okazji na przeprowadzenie inwestycji. Widzieli w proponowanej koncepcji szansę na ożywienie Rynku, utworzenie miejsca spotkań. Niektórzy byli gotowi zaakceptować projekt bez żadnych zmian, aby tylko jak najszybciej rozpoczął się remont, rokujący zmiany w Rozwadowie, od dawna marginalizowanym przez Urząd.

Część mieszkańców nadal była przeciwnego zdania. Od wiosny 2017 r. skierowali oni do Prezydenta i do Referatu Centrum Rewitalizacji, a także do kilku instytucji, wiele pism. Powtarza się w nich zarzut, że projekt nie bierze pod uwagę uwarunkowań historycznych Rozwadowa i wprowadza elementy obce dla ukształtowanej przez wieki przestrzeni Rynku. Czytelna jest obawa, że nadanie temu miejscu nowoczesnego charakteru nieodwołalnie przekreśli jego wartość historyczną. Opinie te zostały podbudowane szczegółowym opisem dawnych założeń projektowych Rynku, ewolucji jego wyglądu i funkcji w kolejnych okresach historycznych. Przywoływano atmosferę minionej elegancji miejskiego placu i wskazywano elementy, które mogłyby stanowić podstawę przywrócenia mu blasku. Postulowano oparcie projektu na tradycji miejsca i przetworzenie jej w taki sposób, aby zapewnić wymagania współczesnej funkcjonalności i atrakcyjności, przy zachowaniu jednak dominacji odniesień do przeszłości. Przyznawano, że koncepcja projektantów jest atrakcyjna, ale nie przystaje do galicyjskiego miasteczka i nie artykułuje jego wyjątkowej tożsamości.

Rozstrzygnięcie konkursu oznaczało, że zasadnicze decyzje co do charakteru Rynku zostały już podjęte. Pozostawał margines na korekty wielu elementów, ale było już za późno na definiowanie wyjściowych założeń. A postulaty nawiązania do przeszłości wymagałyby zmiany całościowej wizji Rynku. Zwolennicy tradycji formułowali liczne, drobiazgowo propozycje, mające zaakcentować wątki związane z historią, na której głównie im zależało. Wiele z tych modyfikacji zostało uwzględnionych, co jednak nie mogło zasadniczo zmienić charakteru planowanej przestrzeni, a zatem nie mogło przekonać ich do projektu jako całości.

Rodzi się pytanie, dlaczego głosy te nie pojawiły się na wcześniejszym etapie, czyli przed określeniem warunków konkursu na koncepcję architektoniczną. Trzeba przyznać, że mimo elementów włączenia lokalnej społeczności, zasadniczo zabrakło w Rozwadowie takiej formy konsultacji, która umożliwiłaby zaangażowanie interesariuszy.

Można zatem powiedzieć, że przyczyną późniejszych trudności był pierwotny błąd w postaci braku konsultacji w początkowym okresie. Teraz władze Miasta próbowały naprawić sytuację, wyjątkowo szeroko otwierając pole do dyskusji. Mieszkańcy docenili to i zgłaszali bardzo wiele postulatów, które były wysłuchiwane i stosowane – pod tym względem ten etap konsultacji miał charakter prawdziwego współdecydowania. Nastąpiła faktyczna konfrontacja mieszkańców z projektantem, a żądane korekty były wprowadzane. Ale zasadniczych założeń, charakteru Rynku, już nie można było zmienić.

Wiosną 2017 r. sprawa renowacji Rynku była w centrum uwagi społeczności Rozwadowa. Nowoczesny projekt, uwzględniający współczesne trendy planowania przestrzeni, posiadający unikalne elementy, mogące przyciągnąć odwiedzających, podobał się wielu z nich. Jednocześnie silny pozostawał nurt sprzeciwu niewielkiej, ale ważnej w Rozwadowie grupy związanej ze stowarzyszeniami historycznymi, która podnosiła istotne racje związane z przeszłością. Często nadawała ona ton dyskusjom. W rzeczywistości punkt widzenia tej grupy, oparty na głębokiej znajomości historii miejsca i jego charakteru, nie był atrakcyjny dla większości, kierującej się innymi kryteriami. Trudno też było mieć pewność, czy przełożenie historycznych kontekstów na projekt okazałoby się sukcesem, czy Rynek spełniałby potrzeby współczesnego funkcjonowania, a także – czy taki projekt mieściłby się w możliwościach finansowych Stalowej Woli.

4.3.4. Zakończenie konsultacji

Kluczową sprawą był harmonogram naboru wniosków o dofinansowanie. Pełna dokumentacja musiała być gotowa w terminach zgodnych z kalendarzem planowanych postępowań konkursowych Urzędu Marszałkowskiego. Ta okoliczność ostatecznie zdecydowała, że władze Miasta postanowiły zakończyć konsultacje i ogłosić przetarg na projekt budowlany. Jego podstawę stanowiła koncepcja Rynku powstała po uwzględnieniu uwag mieszkańców. Została ona zamieszczona na stronie internetowej Urzędu.⁷⁾

Wykonawcę projektu budowlanego wyłoniono 19 czerwca 2017 r., a 30 sierpnia odbyło się trzecie spotkanie konsultacyjne. Obecny był Prezydent Miasta, Radni, a także Kierownik Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatury w Tarnobrzegu oraz właściciel biura projektowego, którego koncepcja po poprawkach została wcześniej przyjęta.

7) Ostateczna koncepcja została opublikowana na stronie Urzędu www.centrumrewitalizacji.pl/wp-content/uploads/2016/12/OPIS-ARCH-URB.pdf

Fot. 31. Ostateczna koncepcja Rynku w Rozwadowie po korektach.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Prezydent przypomniał, że projekt powinien w ostatecznym kształcie jako całość przyciągać mieszkańców Stalowej Woli oraz odwiedzających, ponieważ tylko w ten sposób można osiągnąć efekt w postaci ożywienia Rozwadowa. Podsumował efekty dotychczasowych konsultacji, polegające na daleko idących zmianach pierwotnego projektu, zgodnie z uwagami mieszkańców. Odwołał się do ich odpowiedzialności i zaapelował, aby nie rozpoczynać po raz kolejny dyskusji na tematy, które były już omawiane poprzednio. Podkreślił, że trzeba pilnie przedstawić projekt wykonawczy, w przeciwnym razie nie będzie możliwe finansowanie inwestycji przez Urząd Marszałkowski.

Wielu obecnych akceptowało decyzję o zamknięciu etapu konsultacji, oczekując jak najszybszego rozpoczęcia prac. Niektórzy jednak kontynuowali krytykę i zgłaszali kolejne sugestie.

Okazało się zatem, że mimo wielokrotnej modyfikacji koncepcji nie udało się ustalić jednolitego stanowiska mieszkańców, a sprawa Rynku doprowadziła do polaryzacji poszczególnych grup. Mimo tego w kolejnym okresie następowało uspokojenie nastrojów, co było między innymi wynikiem cierplivej postawy pracowników Centrum Rewitalizacji, którzy podczas całego procesu wysłuchiwali uwag oraz wyjaśniali możliwości i ograniczenia.

Fot. 32. Projekt budowlany renowacji Rynku w Rozwadowie.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Podsumowaniem wielowątkowego procesu konsultacji niech będzie kilka wypowiedzi osób, które w nich uczestniczyły i z perspektywy czasu formułowały swoje spostrzeżenia.

„Organizacje mocno się ścierały, nie miały wspólnej wizji Rozwadowa, Rynku, ale te wizje się rozmięły. Są to mocne organizacje i mogłyby być motorem zmian, tymczasem one się między sobą nie potrafiły dogadać i to był podstawowy problem.”

„Zabrakło rozmów z mieszkańcami, dopiero potem je zorganizowano. Dobrze, że mieszkańcy się uaktywnili.”

„Mieszkańcy za długo czekali na zmiany, teraz chcą, żeby projekt był idealny.”

„Urząd za bardzo odwoływał się do ludzi. Jeśli jest wizja kogoś, kto z zewnątrz widzi więcej, niż mieszkańcy, to można ją uzupełnić, bo projektant mógł o czymś zapomnieć nie będąc stąd, ale warto z niej skorzystać.”

„Nastąpiło odwrócenie działań. Bez uprzednich uzgodnień przedstawiono mieszkańcom Rozwadowa projekt, który nie przystaje do uwarunkowań historycznych.”

„Prezydent, który uczestniczył w spotkaniach, podkreślał, że trzeba coś uzgodnić, ponieważ czas nagli. W pewnym momencie potrzebna jest stanowczość. Tymczasem wiele spraw przedłużało się, ponieważ mieszkańcy nie mogli się ze sobą dogadać.”

„Partycypacja powinna być realizowana do pewnego momentu. Doszło do takiej sytuacji, że nie można było niczego ustalić. A przecież chodziło o to, żeby coś wspólnie postanowić i zmienić przestrzeń w sposób pozytywny.”

4.4. Współdecydowanie – sukcesy i trudności

Partycypacja mieszkańców w procesie uzgadniania kształtu odnowy Placu Piłsudskiego i Rynku była jednym z najważniejszych elementów projektu modelowego w Stalowej Woli, zarówno z powodu wagi zagadnienia – chodziło o zaprojektowanie ważnych dla mieszkańców przestrzeni, jak z powodu zaangażowania społeczności lokalnej i sporów, jakie się ujawniły.

Doświadczenia Stalowej Woli zwracają uwagę na kilka kluczowych elementów, jakie zaistniały w procesie partycypacji na obu podobszarach:

- otwarcie na mieszkańców i wyraźny komunikat, że ostateczna koncepcja będzie zależała od nich,
- słuchanie, rozmowy, spotkania, mimo, że nie zawsze były one łatwe,
- podjęcie przez Urząd dodatkowych działań w odpowiedzi na powstałe kontrowersje,
- rzeczywista, głęboka korekta koncepcji pod wpływem mieszkańców,
- zakończenie konsultacji, kiedy przestały one prowadzić do konsensusu.

Podsumowanie opisanego procesu partycypacji pozwala sformułować kluczowe pozytywne jej efekty.

Mechanizm partycypacji jako współdecydowania został rzeczywiście zastosowany. Świadczy o tym również burzliwość dyskusji i przeciąganie się debat. Słuchano

mieszkańców, którzy silnie wyrażali odrębne zdanie i realizowano ich postulaty. Nastąpiła konsolidacja poszczególnych grup, które były w stanie podejmować konsekwentne i skuteczne działania. Jednocześnie następowała zmiana postawy osób nastawionych krytycznie. Ich energia zaczęła być wykorzystywana do angażowania się w pozytywne, konstruktywne działania.

Z perspektywy czasu widać także, jakich posunięć zabrakło. Być może zaangażowanie profesjonalnego facylitatora doprowadziłoby do kompromisu. Również częstszy kontakt i nawiązanie mocniejszych relacji Referatu z liderami poszczególnych grup, mógłby złagodzić napięcia.

Na zakończenie sformułowano kilka istotnych spostrzeżeń powstałych po analizie procesu partycypacji podczas projektowania placu i rynku.

Postawa pracowników Centrum Rewitalizacji wobec partycypacji

Pracownicy Referatu byli nastawieni na rozmowę z mieszkańcami i słuchanie ich w stopniu większym, niż standardowo ma to miejsce. Wielokrotnie tłumaczyli zainteresowanym występujące ograniczenia. Cierpliwie wyjaśniali złożone uwarunkowania spraw, aby uświadomić rozmówcom szerszy kontekst, którego mogli oni nie znać. W związku z tematem wiodącym projektu modelowego byli szczególnie otwarci na padające propozycje i analizowali możliwości ich implementacji. Mimo tego w Rozwadowie nie udało się osiągnąć konsensusu, konsultacje zostały zakończone w poczuciu częściowego zawodu. Przy czym nie osłabia to sformułowanej wcześniej konkluzji o rzeczywistym wdrożeniu partycypacji.

Zakończenie konsultacji

Miasto zainicjowało szeroką, otwartą dyskusję z mieszkańcami. Na ich życzenie wprowadzono wiele zmian. Nie zawsze jednak taka postawa zapewnia wypracowanie koncepcji, którą akceptuje społeczność. Często pewne grupy mieszkańców mają na tyle rozbieżne wizje i interesy, że nie udaje się zaspokoić wszystkich oczekiwań. W Rozwadowie konsultacje zostały w pewnym momencie zakończone, mimo braku pełnej zgody. Jest to racjonalne podejście. Przedłużające się dyskusje, kiedy przestają prowadzić do konstruktywnych rezultatów, narażają Urząd na podwójną krytykę: pojawiają się z jednej strony zarzuty o brak woli kompromisu, a z drugiej – o nadmierne uleganie partykularnym grupom.

Opóźnienia projektu w wyniku przedłużających się dyskusji

Partycypacja wymaga posiadania rezerwy czasu, ponieważ nieprzewidziane wątki sporne mogą opóźnić proces. W przypadku Rozwadowa planowany konkurs Urzędu Marszałkowskiego, w którym Miasto miało aplikować o środki na remont

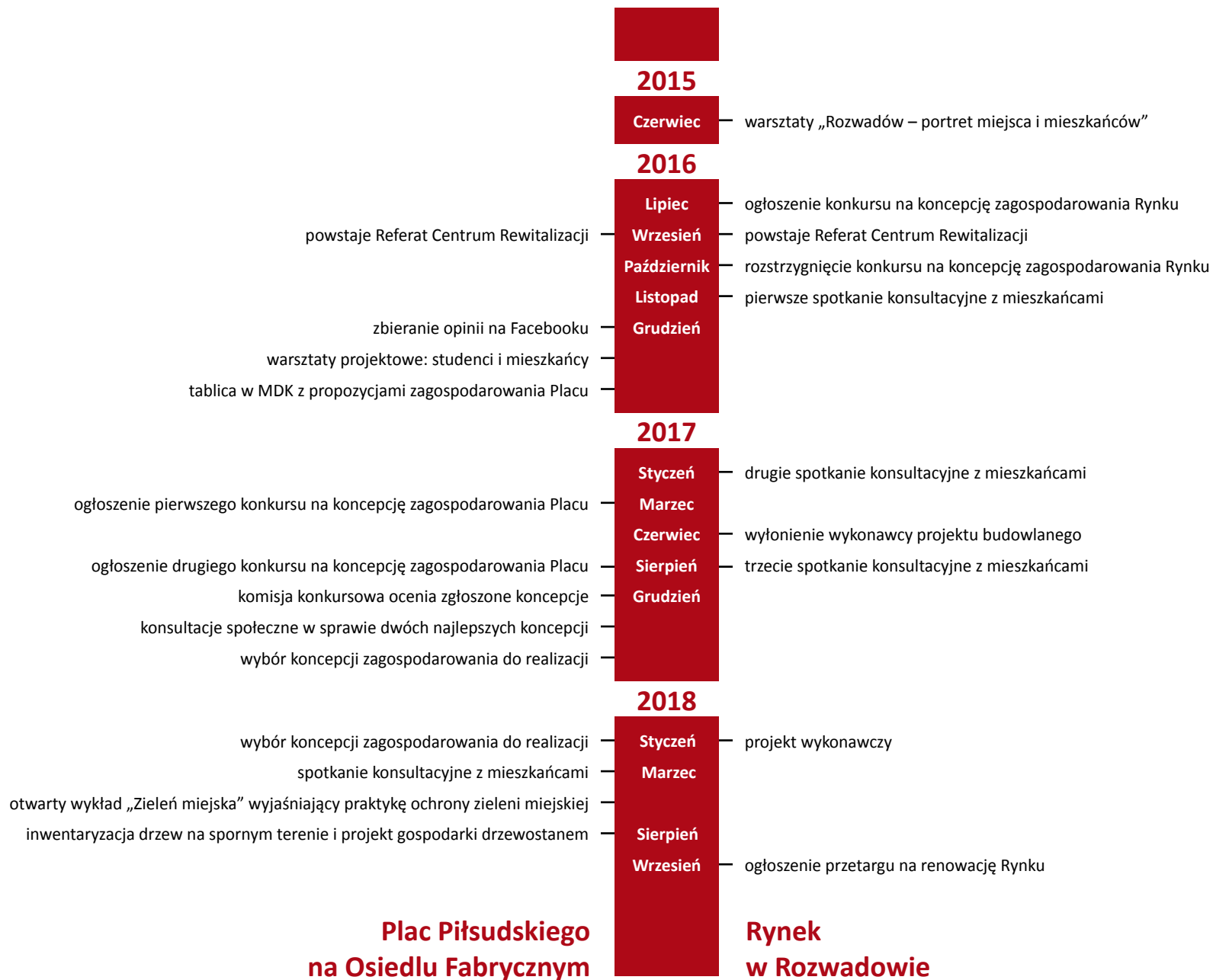
Rynku, był kilkakrotnie przesuwany, dzięki czemu udało się dotrzymać terminów. Ale na osiedlu Fabrycznym kontrowersje dotyczące wycinki drzew zatrzymały projekt. Urząd Miasta mógł w tamtym momencie przerwać dyskusje i zrealizować jedną z koncepcji wbrew oporowi mniejszości, ale wybrało drogę dalszych rozmów. Zamówiono ekspertyzy, zorganizowano wykłady na temat planowania miejskiej zieleni. Zrezygnowano tym samym z możliwości pozyskania finansowania z zaplanowanych źródeł, co oznacza konieczność oczekiwania na kolejną sposobność.

Dwie przestrzenie – różnice i podobieństwa

Referat Centrum Rewitalizacji zajął się organizacją konsultacji zaraz po rozpoczęciu swej działalności, ale koncepcja Rynku wyłoniona przez komisję konkursową była już wtedy gotowa. Mieszkańcy nie mieli zatem szansy na współtworzenie założeń funkcji, stylu, charakteru placu. Można przypuszczać, że wcześniejsze ich włączenie umożliwiłoby wypracowanie wersji akceptowalnej dla wszystkich. Jednak nie jest to pewne, ponieważ w Rozwadowie mamy do czynienia ze splotem specyficznych okoliczności: początkowa niewiara mieszkańców, że rzeczywiście dojdzie do remontu, która przeszła potem w ogromne, nawet nierealistyczne oczekiwania idealnego rozwiązania; bardzo duże zainteresowanie projektem przy znacznych różnicach wizji poszczególnych grup osób o silnych osobowościach; zadawnione pretensje Rozwadowian do Urzędu Miasta.

W odróżnieniu od Rozwadowa, kontakt z interesariuszami osiedla Fabrycznego rozpoczął prawdziwie modelowo. Mieszkańcy od początku byli pytani o oczekiwania i wizję przyszłego Placu Piłsudskiego. Otrzymali komunikat, że wiele od nich zależy i włączyli się w tworzenie koncepcji. Mimo tego, również w tym przypadku pojawiły się napięcia i konflikty.

W obu projektach zaszła konieczność realizacji dodatkowych działań. W Rozwadowie architekci przedstawiali kolejne wersje koncepcji, a na osiedlu Fabrycznym Urząd zamawiał nieplanowane wcześniej ekspertyzy. Warto zauważyć, że było to możliwe dzięki elastyczności Ministerstwa i projektu modelowego oraz dzięki współpracy z dodatkowymi partnerami.

Rozdział 5. Inne formy partycypacji społecznej

5.1. Kamienice okalające Rynek w Rozwadowie

W poprzednim rozdziale opisano proces uzgadniania z mieszkańcami koncepcji Rynku w Rozwadowie i Placu Piłsudskiego. Punktem wyjścia była tam inwencja Urzędu, który zaprosił ich do konsultacji. W niniejszym rozdziale zostaną pokazane formy partycypacji w tych sytuacjach, kiedy inicjatywa wychodziła od mieszkańców. To oni szukali kontaktu z Urzędem, zwracali jego uwagę na konieczność rozwiązania problemu, podjęcia działań, lub domagali się interwencji – i okazali się w tym skuteczni.

Fot. 33. Przykłady zabudowy wokół Rynku.

Źródło: „Wytyczne konserwatorskie do elewacji frontowych zabudowy przyrynkowej Rozwadowa”.

Pierwszy przykład dotyczy przestrzeni wokół Rynku, wokół którego znajduje się kilkadziesiąt kamienic pochodzących przeważnie z drugiej połowy XIX w. lub z początku XX w. Ich stan techniczny jest często niezadawalający, a elewacje

zniszczone. Wrażenie zaniedbania wzmacnia przypadkowa, zróżnicowana kolorystyka oraz nieład elementów zewnętrznych. Reklamy, nazwy sklepów, szyldy, nie mają cech jednolitości i są sporządzone różnymi technikami, na rozmaitym podłożu.

Mieszkańcy zwrócili uwagę, że po odnowieniu Rynku okalające go, zaniedbane kamienice będą tworzyć kontrast z nową przestrzenią. Podczas rozmów z pracownikami Referatu domagali się, aby Urząd znalazł środki na ich renowację.

Jednak główna trudność nie polega w tym przypadku na zapewnieniu finansowania. Kamienice są własnością osób prywatnych i zasadniczo nie można dofinansowywać środkami publicznymi ich remontów, poza szczególnymi przypadkami wynikającymi z przepisów. Wyjątki związane są głównie z regulacjami obejmującymi zabytki, ale ogłaszane są także różne programy państwowe. Należy śledzić zmiany prawa, aby wykorzystać ewentualne nowe możliwości.

Ponawiające się naciski ze strony mieszkańców skłoniły Centrum Rewitalizacji do nawiązania kontaktu z rzeszowskim oddziałem terenowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Podjął się on opracowania profesjonalnej dokumentacji pierzei Rynku. W efekcie powstała inwentaryzacja wszystkich kamienic według następującego szablonu:

- fotografie archiwalne i współczesne,
- umiejscowienie kamienicy na planie Rynku,
- dane historyczne,
- opis stanu obecnego,
- analiza przekazów ikonograficznych,
- stan zachowania substancji zabytkowej,
- wytyczne konserwatorskie.

Czterotomowe opracowanie zawiera ponadto wytyczne konserwatorskie dotyczące zasad kształtowania elewacji, kolorystyki, stolarki, a także projektowania i umieszczania reklam wokół Rynku.¹⁾

Starania Centrum Rewitalizacji zostały z uznaniem przyjęte przez mieszkańców. Docenili oni w szczególności podjęcie współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa, który cieszy się wśród miejscowych stowarzyszeń dużym autorytetem. Co więcej, poczynione kroki doprowadziły do kilku konkretnych efektów:

1) Opracowanie pod tytułem „Wytyczne Konserwatorskie do elewacji frontowych zabudowy przyrynkowej Rozwadowa”, Narodowy Instytut Dziedzictwa, oddział terenowy w Rzeszowie, Rzeszów-Rozwadow 2018 r.

- opracowano standardy i zalecenia remontowe, do których mogą się stosować właściciele planujący przyszłe remonty, co w dłuższym okresie poprawi spójność architektoniczną wokół Rynku,
- powstała lista budynków, które można wpisać do GEZ, dzięki czemu będą mogły one ubiegać się o dofinansowanie,
- władze Miasta zadeklarowały zwolnienie z podatku od nieruchomości właścicieli tych posesji, którzy przeprowadzą remont zgodnie z wytycznymi,
- prowadzone są analizy i poszukiwania rozwiązań, które mogłyby zostać zastosowane w celu poprawy stanu przestrzeni wokół Rynku.

Sprawa kamienic położonych wokół Rynku jest przykładem podjęcia przez Centrum Rewitalizacji dodatkowych, nieplanowanych działań w wyniku nacisku mieszkańców. Ważne jest, aby pracownicy Urzędu reagowali na podnoszone przez społeczność problemy, również wtedy, gdy są świadomi ograniczeń, o których mieszkańcy nie wiedzą.

5.2. Partycypacja w procesie badań specjalistycznych

Największym projektem infrastrukturalnym w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji na podobszarze Rozwadów jest kompleksowa przebudowa Rynku. Zważywszy na wielowiekową historię Rozwadowa należało przed opracowaniem projektu budowlanego przeprowadzić badania archeologiczne, w celu ustalenia ewentualnych przeszkód i ograniczeń związanych z występowaniem pod powierzchnią obiektów wymagających ochrony. W marcu 2017 r. na zlecenie Urzędu Miasta zostały przeprowadzone nieinwazyjne pomiary geofizyczne za pomocą metod: magnetycznej, georadarowej, elektromagnetycznej i elektrooporowej. W efekcie powstały mapy i echogramy, na podstawie których wytypowano strefy mogące świadczyć o lokalizacji pod ziemią obiektów.²⁾ Z kolei w sierpniu 2017 r. na terenie Rynku przeprowadzono badania archeologiczne wytypowanych miejsc. Natrafiono na pozostałości ratusza, głównie w postaci murów fundamentowych. Zlokalizowano dwa pomieszczenia piwniczne, odsłonięto podłogę drewnianą oraz podłogę kamienną. Wykonano odwierty, które miały potwierdzić lub wykluczyć istnienia podziemnego zbiornika.³⁾ Badania archeologiczne określiły ograniczenia przyszłego

projektu Rynku i pozwoliły na uzyskanie zgody konserwatora na dalsze działania.

Badania geofizyczne oraz badania archeologiczne zostały wykorzystane przez Referat Centrum Rewitalizacji do nawiązania szerszego kontaktu z mieszkańcami.

Pojawienie się pierwszej ekipy i rozpoczęcie badań geofizycznych wzbudziło szerokie zainteresowanie. Wiele osób przychodziło na plac i obserwowało prace. Na kolejnym etapie szczególne zaciekały mieszkańców drobne przedmioty wydobywane przez archeologów, jak ceramika, monety, butelki, elementy wyposażenia, itp.

Starsi mieszkańcy dzielili się przekazami ustnymi dotyczącymi przeszłości i snuli przypuszczenia jakich znalezisk można się spodziewać pod ziemią. Rozmawiali z wykonawcami, a także z przedstawicielami Referatu, którzy często znajdowali się na miejscu. Wywiązywały się dyskusje, mieszkańcy wskazywali miejsca, na które warto zwrócić szczególną uwagę. Niejednokrotnie sugestie te były przekazywane ekipie prowadzącej badania.

Fot. 34. Zachowane częściowo sklepienie piwnicy oraz posadzka.

Źródło: „Dokumentacja z wykonania geofizycznych badań archeologicznych na obszarze Rynku w Stalowej Woli – Rozwadów”.

Najwięcej emocji budziło badanie piwnic w fundamentach Ratusza, do których dostęp został odcięty w wyniku pożaru gmachu podczas II wojny światowej. Mieszkańcy przypuszczali, że może znajdować się w nich zawartość, która była tam zgromadzona przed pożarem. Mówili o mającym istnieć wielkim zbiorniku pod Rynkiem, a także o podziemnych korytarzach, które miały prowadzić od Ratusza do klasztoru, albo od Ratusza w stronę Sanu.

Kiedy opublikowaliśmy wyniki badań geofizycznych pojawiły się głosy, że trzeba się dobrze przyjrzeć fundamentom ratusza. Pewien pan twierdził, że pamięta sprzed kilkudziesięciu lat, jak ktoś próbował kopać w miejscu, gdzie był Ratusz, ponieważ były plotki, że nie został on opróżniony i kiedy sponął, w piwnicach

2) „Opracowanie wyników z sondażowych badań archeologicznych Stalowa Wola – Rozwadów Rynek”. Kraków 08.10.2017 r.

3) W efekcie badań powstało opracowanie „Dokumentacja z wykonania geofizycznych badań archeologicznych na obszarze Rynku w Stalowej Woli – Rozwadów”.

pozostały cenne rzeczy. Ktoś inny przypuszczał, że pod Rynkiem są zlokalizowane podziemne zbiorniki na paliwo lotnicze. W pobliskiej Turbi było podczas wojny lotnisko Wehrmachtu i zbiorniki rzekomo ulokowano pod Rynkiem w Rozwadowie, aby uniknąć ich zniszczenia w razie bombardowania.⁴⁾

Badania terenowe zostały wykorzystane do nawiązania kontaktu z mieszkańcami. Pracownicy Referatu wysłuchiwali ich sugestii i przypuszczeń, a niektóre z nich przekazywali ekipom. Wywiadywały się też rozmowy o rewitalizacji. Chociaż więc nie potwierdziły się żadne z ustnych przekazów, mieszkańcy mieli poczucie, że zostali wysłuchani, a efektem było pogłębienie relacji Referatu z lokalnym środowiskiem.

5.3. Konsultacje w sprawie budynku dworca kolejowego

Historia dworca kolejowego w Rozwadowie sięga lat osiemdziesiątych XIX w. Budynek powstał w 1887 r. na potrzeby obsługi uruchomionej wówczas linii kolejowej Dębica-Rozwadow. W 1899 r. otwarto kolejne połączenie, do Przeworska i budynek dworca rozbudowano. W kolejnych dziesięcioleciach następował rozwój węzła w Rozwadowie. Szczególnie ważną rolę spełnił on w okresie budowy Zakładów Południowych w powstającej Stalowej Woli.

Po II wojnie światowej Rozwadow pozostał ważnym węzłem kolejowym. W połowie lat osiemdziesiątych XX wieku, dziennie odprawiano tu kilkadziesiąt składów. Kolejarze byli poważaną w mieście grupą zawodową, mieli swoją przychodnię, żłobek, przedszkole. Transformacja po roku 1989 spowodowała spadek przewozów, co doprowadziło do masowych zwolnień. Rozwadow utracił pozycję liczącego się ośrodka kolejowego. Budynek dworca funkcjonował w ograniczonym zakresie do 2012 r., kiedy nastąpiło zamknięcie kas i poczekalni; od tamtej pory niszczeje.

Kiedy na początku 2017 r. w lokalnej prasie ukazały się doniesienia o planach PKP dotyczących rozbiórki północnej części budynku, mieszkańcy zaangażowali się w protest. Rozwadowskie stowarzyszenia złożyły wniosek o wpisanie dworca do rejestru zabytków województwa podkarpackiego i skierowały do kilku instytucji pisma, w których wyrażały swoje oburzenie podejmowaniem decyzji wyłącznie w oparciu o aspekty użytkowe kolei państwowych. Opisały historię powstania dworca i jego

rozwój oraz późniejsze znaczenie tutejszego węzła. Argumentowały, że budynek zachował się jako jeden z nielicznych przykładów architektury galicyjskich dworców kolejowych i proponowały kilka możliwości wykorzystania go na cele gospodarcze i społeczne, również w kontekście realizowanego Programu Rewitalizacji.

– *Trzy organizacje: Stowarzyszenie Miłośników Kolei, Fundacja Kedyw i Rozwadowskie Stowarzyszenie Historyczne, jak się dowiedzieliśmy, że będą rozbierać ten dworzec, to po prostu zareagowaliśmy i w tych pismach, które od nas poszły, daliśmy już pierwsze sugestie. Tutaj powinny się znaleźć: posterunek Policji, informacja turystyczna (mamy nadzieję, że ten region po odnowieniu zacznie być atrakcyjny turystycznie) [...], powinien być mały bar bistro i przede wszystkim dworzec, czyli kasa biletowa, poczekalnia. Tego obiektu nie można zaniedbać. To jest nierozdzielna część historii Rozwadowa, nie można tego zniszczyć.⁵⁾*

Nacisk okazał się skuteczny. 15 marca 2017 r. odbyło się spotkanie mieszkańców z przedstawicielami kolei w obecności Prezydenta Miasta i Starosty Powiatowego. Ustalono, że dalsze plany dotyczące dworca będą konsultowane z mieszkańcami, a także zaplanowano warsztaty, na których będą oni mogli zgłosić swoje oczekiwania.

Referat Centrum Rewitalizacji zaangażował się w przygotowanie warsztatów, a w lokalnych mediach ukazały się powiadomienia zapraszające do szerokiego w nich udziału:

Chcesz mieć wpływ na to jak w przyszłości będzie wyglądał zabytkowy dworzec kolejowy w Stalowej Woli – Rozwadowie? Przyjdź na warsztaty kreatywne, które odbędą się 12 października właśnie w tym obiekcie przy ul. Dąbrowskiego. Warsztaty będą dotyczyć planowanej przebudowy dworca. Jak informuje biuro inwestycji PKP S. A. spotkanie to będzie pierwszym etapem konsultacji społecznych, które odbędzie się jeszcze przed przystąpieniem do prac projektowych. Zostaną na nim określone ramy funkcjonalno-użytkowe planowanej inwestycji. Podczas spotkania każdy będzie mógł przedstawić swoje oczekiwania i uwagi. Na spotkaniu będą obecni między innymi przedstawiciele lokalnych władz a także przedstawiciele PKP bezpośrednio odpowiedzialni za projektowanie i realizację tej inwestycji.⁶⁾

4) Z relacji pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji.

5) Z rozmowy z Panią Ewą Klich z Rozwadowskiego Stowarzyszenia Historycznego, cytata z: stalowemiasto.pl/artykuly/artykuly.php?mode=pokaz&id=42730&poile=10&str=3

6) www.stw24.pl/kolejny-krok-do-dawnej-swietnosci-rozwadowskiego-dworca

Fot. 35. Dworzec kolejowy w Stalowej Woli – Rozwadowie.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli, autor Kamil Żurawski.

Podczas spotkania dokonano prezentacji historii dworca. Następnie pokazano przykłady dworców w Polsce, które udało się dostosować do współczesnych funkcji. Znajdują się w nich m.in. kawiarnie, mieszkania socjalne, miejsca spotkań, biblioteki, hostele, kluby muzyczne, itp. Przedstawiciele kolei zapewnili zebranych, że żadna część dworca w Rozwadowie nie zostanie wyburzona, będą natomiast przywrócone podstawowe elementy obsługi podróżnych, czyli poczekalnia, możliwość zakupu biletu, skorzystania z toalety.

W dalszej części spotkania mieszkańcy wypowiadali swoje oczekiwania. W sferze funkcji nie związanych z działalnością kolei zgłosili następujące propozycje:

- biblioteka ze świetlicą,
- siedziby stowarzyszeń i orkiestry,
- hotel lub hostel, restauracja,
- punkt informacji turystycznej,
- sklep z pamiątkami, bank, poczta,
- punkt pierwszej pomocy,

- punkt naprawy rowerów,
- posterunek policji.

Ważnym wydarzeniem podczas spotkania była prezentacja opracowania historyczno-architektonicznego na temat budynku dworca, autorstwa Grażyny Stojak, zatytułowanego „Stacja kolejowa Rozwadów”. Zostało one sfinansowane z projektu modelowego.

Interwencja mieszkańców powstrzymała możliwość wyburzenia przez PKP budynku dawnego dworca w Rozwadowie. Konfrontacja umocniła ich w przekonaniu, że mają realny wpływ na lokalne sprawy. Wydarzenie zintegrowało społeczność i zwiększyło motywację do działania na rzecz najbliższego otoczenia. Władze miasta stanęły w sporze zdecydowanie po stronie mieszkańców, co zostało dobrze odebrane i okazało się elementem budowania zaufania między lokalną społecznością a Urzędem.

Rozdział 6.

Spotkania z Historią – partycypacja w kształtowaniu tożsamości lokalnej

6.1. Dziedzictwo historyczne w Stalowej Woli

Odniesienia do przeszłości były już kilkakrotnie poruszane w niniejszym opracowaniu. Opisano starania części mieszkańców o wprowadzenie do koncepcji Rynku historycznych akcentów, przedstawiono ich działania w celu powstrzymania wyburzenia części budynku dawnego dworca. Natomiast w niniejszym rozdziale aspekty historyczne zostaną pokazane w kontekście celowych, zaplanowanych działań Urzędu skierowanych na wykorzystanie dziedzictwa historycznego do budowania tożsamości mieszkańców.

Rozwadow był ważnym miastem na szlaku handlowym. Jego historia związana jest z polskimi rodami Rozwadowskich i Lubomirskich. W XIX wieku stał się ważnym węzłem kolejowym, posiada też ślady związane z mieszkającą tu społecznością ludności żydowskiej. W czasie wojny miasto wstąpiło się silnym ruchem oporu, a później przez wiele lat, niejako wbrew narzucanym centralnie standardom, zachowało żywą tradycję drobnego handlu, przyciągając na zakupy także mieszkańców w dalszych okolicach.

Z kolei osiedle Fabryczne jest świadectwem pierwszej zabudowy w powstającym pod koniec lat 30. XX w. mieście Stalowa Wola. Zachował się w dużej mierze pierwotny układ przestrzenny i liczne budynki z tamtego okresu. Osiedle może odwoływać się do śmiałej przedwojennej myśli wzniesienia od podstaw nowego przemysłowego miasta. Tradycję budują także opowieści najstarszego pokolenia, które z sentymentem wspomina lata świetności Stalowej Woli z okresu intensywnego rozwoju przemysłu ciężkiego.

Stowarzyszenia o profilu historycznym są szczególnie silne w Rozwadowie; zrzeszają one osoby doskonale zorientowane w jego dziejach. Także na osiedlu Fabrycznym są aktywni pasjonaci przeszłości. Mimo tego ogół mieszkańców Rozwadowa i osiedla Fabrycznego nie ma wystarczającej świadomości walorów historycznych i zrozumienia dla bogactwa miejscowej tradycji.

Muzeum Regionalne od dawna formułowało potrzebę budowania tożsamości lokalnej w oparciu o miejscowe dzieje. Tę myśl podjęto podczas przygotowania koncepcji projektu. Zaplanowano wówczas program kształtowania postaw obywatelskich

poprzez historię pod nazwą „Spotkania z historią”. Odwoływano się do wyników badań sondażowych z 2015 r., które pokazały „brak znajomości historii miejsca, w którym funkcjonuje lokalna społeczność, co jest barierą w budowaniu tożsamości lokalnej i utrudnia pełnowymiarową aktywność obywatelską.”¹⁾

Na program składały się liczne działania przeprowadzone w latach 2016-2018 na podobszarach rewitalizacji. Część z nich była inicjowana i realizowana przez Centrum Rewitalizacji, które starało się zaangażować w nie mieszkańców, a potem skłaniać ich do przejęcia inicjatywy w przyszłości. Część była efektem pracy instytucji samorządowych lub Miejsc Aktywności Lokalnej. Były także inicjatywy związane z historią zaproponowane w ramach konkursu na mikrogranty.

Poniżej zaprezentowano najpierw wydarzenia wpisujące się w działanie „Spotkania z historią”, wykreowane w Miejscach Aktywności Lokalnej, które opierały się na inwencji i pracy samych mieszkańców. Dalej przytoczono przykłady imprez plenerowych, które Referat samodzielnie zorganizował lub był współorganizatorem.

6.2. Inicjatywy lokalne, konkursy, spotkania

Foto-Zgadula – Familijny Turniej Interaktywny

Fot. 36. Zaproszenie na turniej.

Źródło: www.dmowskiego11.

1) Wniosek Stalowej Woli o przyznanie dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast.

Tematem turnieju była historia powstania i rozbudowy Stalowej Woli oraz dzieje Rozwadowa w kontekście rozwoju architektury i urbanistyki. Do udziału zaproszono dwu lub trzy osobowe zespoły. Szczególnie zachęcano do zgłaszania zespołów rodzinnych, wielopokoleniowych. Jednym z warunków było, aby co najmniej jeden gracz nie ukończył 16 lat. Turniej polegał na drużynowym odpowiadaniu na pytania dotyczące historycznych i aktualnych miejsc Stalowej Woli. Pytaniom towarzyszyły archiwalne i współczesne fotografie. Zadaniem uczestników była identyfikacja obiektu z fotografii i podanie podstawowych informacji, jak okres wykonania zdjęcia, lokalizacja oraz przeznaczenie obiektu, jego styl architektoniczny, itp.

Eliminacje przeprowadzono oddzielnie na osiedlu Fabrycznym i w Rozwadowie. Po tym etapie wyłoniono 12 drużyn, które spotkały się 2 maja 2018 r. w Miejskim Domu Kultury i rywalizowały o pierwsze miejsce. Referat Centrum Rewitalizacji był jednym z organizatorów wydarzenia.

Wspomnienia o osiedlu Fabrycznym

W Miejscu Aktywności Lokalnej na Dmowskiego 11 zorganizowano 3 maja 2017 r. spotkanie wspomnień dla mieszkańców osiedla Fabrycznego. Uczestnicy opowiadali o osiedlu, wspominali historię swojego zamieszkania w tej części miasta, mówili o sąsiadach, zabawach na osiedlu, ulubionych miejscach i sposobach spędzania wolnego czasu. Zebrany materiał posłużył do przygotowania książeczki zawierającej spisane relacje.

W czasie trwania projektu zebraliśmy wspomnienia mieszkańców Osiedla Fabrycznego w formie wywiadów. Przeprowadziliśmy 10 wywiadów (łącznie 15 osób) w formie nagrań dźwiękowych i filmowych. Mieszkańcy chętnie wspominali osiedle i związane z nim osoby, miejsca i wydarzenia. Wywiady następnie zostały spisane z zamiarem publikacji przewodnika po wspomnieniach mieszkańców o Osiedlu Fabrycznym. Publikacja została wydana i rozdana jako prezent na pierwsze urodziny „Dmowskiego 11”.²⁾

2) Sprawozdanie z wykonania zadania publicznego stowarzyszenia „Strefa Spotkań” za okres październik-grudzień 2017r.

Fot. 37. Okładka książeczki ze wspomnieniami mieszkańców.

Źródło: www.dmowskiego11.

Pracownia Wspomnień

W Miejscu Aktywności Lokalnej w Rozwadowie zorganizowano w dniach 20-21 marca 2018 r. warsztaty dla dzieci pod tytułem „Jak zbierać historie mówione” oraz „Jak nagrywać historie mówione”. Warsztaty zostały poprowadzone przez animatorów z Fundacji KEDYW, którzy przekazali wskazówki jak przygotować się do wywiadu, zbudować kwestionariusz, szukać rozmówców. Drugiego dnia była mowa o sprzęcie do nagrywania, o przepisaniu i archiwizowaniu relacji. Był to wstęp do części praktycznej, podczas której dzieci umawiały wywiady, zbierały opowieści, wspomnienia,

historie, legendy związane z Rozwadowem. Wywiady były nagrywane, a potem, przepisywane oraz opracowywane. Uczestnicy używali podczas projektu zakupiony wcześniej przez MAL sprzęt. Pracowali w salce w MAL-u oraz w domu.

Fot. 38. Zaproszenie do wspomnień.

Źródło: www.dmowskiego11.

Na Warsztatach zbierania opowieści opanowaliśmy nagrywanie wywiadów, program do montażu i dostaliśmy zadanie specjalne – odtworzyć dawny rynek w Rozwadowie. Po Świętach zabieramy się do pracy.³⁾

3) <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>

Zapraszamy do zapoznania się z „Bajką o Rozwadowie”, czyli efektem prac dzieci z Rozwadowa, w ramach „Pracowni wspomnień” – jednego z działań realizowanych w ramach programu modelowej rewitalizacji.⁴⁾

Dokumentowanie przestrzeni: „Fotografia miejsca”

Uczestników warsztatów podzielono na dwie grupy wiekowe (dzieci i młodzież oraz dorośli i seniorzy). Każda grupa spotkała się z instruktorem cztery razy. Najpierw omówiono zasady działania aparatu fotograficznego i techniki wykonywania zdjęć. Druga część miała charakter praktyczny, uczestnicy wykonali fotografie w plenerze według wytypowanych kategorii, np. zdjęcia obecnych budynków i miejsc w Rozwadowie oraz porównanie ich ze zdjęciami z przeszłości.

Fot. 39. Fragment zaproszenia na warsztaty fotograficzne.

Źródło: <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>.

Kochani – w kwietniu mamy dla Was warsztaty fotograficzne! Dla każdej z grup (młodszej i starszej) zaplanowaliśmy cztery spotkania, podczas których omówimy funkcje aparatu, zrealizujemy zajęcia plenerowe w Rozwadowie i opowiemy Wam o kwestiach technicznych związanych np. z wywoływaniem zdjęć. Zapraszamy!⁵⁾

Historia Rozwadowa opowiedziana inaczej

Projekt został zgłoszony przez mieszkańców w ramach drugiego konkursu na mikrogranty w Rozwadowie. Pierwszym etapem był konkurs fotograficzny „Rozwadow z historią w tle”. Jego celem było przywołanie pamięci o miejscach

4) <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>

5) <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>

w Rozwadowie mających znaczenie historyczne oraz poznawanie historii Rozwadowa. Chodziło o wykonanie fotografii najciekawszych zakątków dzielnicy związanych z przeszłością. Prace zbierano w dniach 5-26 marca 2017 r. Jury oceniało estetykę fotografii, spostrzegawczość, trafność ujęcia, pomysłowość twórców oraz zgodność z tematem.

Drugim etapem projektu było przygotowanie miejskiej gry terenowej po Rozwadowie, którą przeprowadzono 7 kwietnia 2017 r. Jej celem było upowszechnianie wiedzy na temat miejsc w Rozwadowie, które wiążą się z jego historią. Startowały drużyny 3-4 osobowe. Każda z nich otrzymała mapę określającą przebieg trasy oraz lokalizację dziesięciu punktów kontrolnych. Należało je odnaleźć i wykonać przewidziane w danym miejscu zadania lub odpowiedzieć na pytania.

Fot. 40. Warsztaty projektowania przestrzeni.

Źródło: <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>.

Podczas pikniku rodzinnego zorganizowanego 24 czerwca 2018 r. przez MAL w Rozwadowie odbyły się warsztaty projektowania przestrzeni. Polegały one na wytypowaniu przez dzieci kilku miejsc (na podstawie wcześniej przeprowadzonych spacerów fotograficznych) i zaplanowanie dla nich nowych funkcji. Warsztaty rozpoczęto dzień przed piknikiem, przygotowując uczestników do zabawy. Zaprezentowano ciekawe przykłady rozwiązań przestrzeni podwórkowych w innych krajach. W trakcie pikniku odbyła się część praktyczna, czyli tworzenie rysunków i szkiców, a w końcowym etapie – pomalowanie wcześniej przygotowanych rysunków. Zamysłem organizatorów było, aby dzieci poznały wygląd dawnego Rozwadowa, a także zaproponowały co jest im potrzebne obecnie w przestrzeni miasta.

Piknik rodzinny już jutro o godz. 14.00. Jedną z atrakcji, które przygotowaliśmy będzie odtworzenie rynku w Rozwadowie. Zapraszamy do wspólnego malowania. Przygotowania trwają.⁶⁾

6.3. Wybrane wydarzenia o tematyce historycznej

130-lecie kolei w Rozwadowie

Mieszkańcy Rozwadowa szczerą się tradycją kolejarską. Wielu pamięta jeszcze tętniący życiem dworzec w latach 70 i 80 XX wieku oraz późniejszą marginalizację węzła, co oznaczało dla wielu z nich utratę miejsca pracy. W mieście kultywowane są kolejne rocznice otwarcia dworca.

Fot. 41. Fragment plakatu zapowiadającego obchody.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Uroczystości związane z obchodami 130-lecie kolei w Rozwadowie zaplanowano na 25 i 26 listopada 2017 r. Rozpoczęła je gala w Miejskim Domu Kultury w Stalowej Woli, podczas której odbył się pokaz filmu „Stacja Rozwadow. Między Lwowem

6) <https://pl-pl.facebook.com/prezes1978>.

a Krakowem” oraz prezentacja albumu „Stacja Kolejowa Rozwadów „Akta Galijskie” C.K. Ministerstwa Kolei Żelaznych” autorstwa dr Grażyny Stojak. Następnego dnia zorganizowano wiele atrakcji dla mieszkańców, m.in. możliwość obejrzenia w środku lokomotywy Ty2-16, pokaz tresury psów służbowych z Komendy Regionalnej Straży Ochrony Kolei w Przemyślu, spotkanie z autorką albumu w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Na festyn przybyło około 500 osób.

Budowanie świadomości historycznej w oparciu o lokalne tradycje warto prowadzić także wśród najmłodszych. 130-lecie kolei w Rozwadowie było okazją do poruszenia tego tematu w placówkach oświatowych. „Dzień Kolejarza” zorganizowano 15 grudnia 2017 r. w Szkole Podstawowej nr 9. Uczniowie z klas 0-4 dowiedzieli się od pracowników PKP o pracy kolejarzy, potem nastąpiły atrakcje: zwiedzanie lokomotywy i nastawni, a także oglądanie eksponatów kolejowych. Program uzupełniła pogadanka pracownika Centrum Rewitalizacji o dziejach kolei rozwadowskiej.

Fot. 42. Prezentacja albumu o stacji kolejowej Rozwadów.

Źródło: www.stalowawola.pl/fotorelacje.

„Witaj majowa jutrzeńko”

W 2017 roku obchody uchwalenia Konstytucji 3 Maja były okazją do zaangażowania mieszkańców we wspólne świętowanie w nieformalnej, rozśpiewanej atmosferze. Uroczystości rozpoczęły się trzeciomajową paradą spod Stacji Kolejowej do Rynku w Rozwadowie. Prowadzili aktorzy w strojach z epoki, za którymi szli mieszkańcy, młodzież szkolna, harcerze oraz zaproszeni goście. Paradę uświetniła Orkiestra Dęta z MDK. Następnie zebrani obejrzeni widowisko słowno-muzyczne „Żywy Obraz”, przygotowane przez młodzież z Liceum Ogólnokształcącego im. Komisji Edukacji Narodowej, przypominające okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

Fot. 43. Plakat zapowiadający uroczystości 3 Maja i śpiewnik rozdawany uczestnikom.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Po występie zaproszono mieszkańców do poloneza, a potem do wspólnego śpiewania piosenek Hanki Ordonówny z wokalistką i animatorką Anną Przybysz. Na zakończenie w „Ogródku kawiarnianym” odbyły się warsztaty rodzinne, podczas których uczestnicy mogli samodzielnie wykonać kotyliony i flagi.

Rozdział 7.

Rola imprez miejskich w procesie budowania partycypacji

7.1. Imprezy plenerowe jako narzędzie rewitalizacji

W Stalowej Woli odbywa się każdego roku wiele imprez plenerowych. Są wśród nich festyny przygotowywane przez Urząd Miasta, a także tematyczne lub okolicznościowe wydarzenia organizowane przez szkoły i organizacje pozarządowe. Referat Centrum Rewitalizacji najczęściej przyłączał się do imprez, aby dotrzeć do mieszkańców z przekazem dotyczącym rewitalizacji, ale czasami pełnił rolę współorganizatora, a nawet organizatora. Aktywność ta była dobrze przemyślana i służyła konkretnym celom związanym z rewitalizacją.

Częstą formą udziału Referatu w festynach było przygotowanie własnego stanowiska, do którego zapraszano mieszkańców, rozmawiano z nimi o rewitalizacji, słuchano ich uwag i wyjaśniano plany. Wykorzystywano także scenę, aby zaprezentować Referat i jego działania. Obecność przedstawicieli Centrum Rewitalizacji na imprezach organizowanych przez inne jednostki miała więc na celu promocję programu, informowanie mieszkańców, a także rozmowy z interesariuszami. Czasami duże wydarzenia były wykorzystywane na potrzeby konsultacji z mieszkańcami. W trakcie imprezy proszono uczestników o wypełnienie ankiety, wyrażenie opinii, sugestii, potrzeb, itp.

Referat Centrum Rewitalizacji zorganizował samodzielnie kilka dużych imprez okolicznościowych. Początkowo głównym ich celem była integracja mieszkańców. Referat planował imprezy w taki sposób, aby najpierw pokazać, jak można zorganizować ciekawe wydarzenie, a potem zachęcić organizacje pozarządowe i środowiska lokalne do samodzielnego przygotowania kolejnej jego edycji.

Ważnym motywem imprez samodzielnie organizowanych w Rozwadowie przez Centrum Rewitalizacji było pokazanie potencjału, jaki kryje się w przestrzeni Rynku. Zakładano, że jego renowacja przyczyni się do przywrócenia życia w dzielnicy, a duża frekwencja na imprezie umiejscowionej na głównym placu Rozwadowa dowodziła, że są to zamierzenia realne.

Komórki zajmujące się rewitalizacją, jeżeli organizują imprezy dla mieszkańców, lub uczestniczą z innymi jednostkami

w takich imprezach, powinny wykorzystać je do realizacji celów związanych z rewitalizacją. Pod tym kątem należy zaplanować temat przewodni i tytuł imprezy, rodzaj atrakcji, elementy imprezy, które sprzyjają zmianom zaplanowanym w Programie Rewitalizacji. Każda impreza może także służyć informowaniu mieszkańców o planach i postępach procesu rewitalizacji i motywowaniu ich do włączenia się w ten proces.

Niniejszy rozdział pokazuje, jak w Stalowej Woli świadomie wykorzystywano imprezy dla celów rewitalizacji.

Warto zwrócić uwagę, że aktywność Referatu podczas festynów skierowana była do wszystkich grup wiekowych. Uczestnicząc w imprezie z własnym stanowiskiem Referat przygotowywał atrakcje dla najmłodszych, jak np. rebusy i krzyżówki i zagadki dotyczące znajomości miejsc i dziejów Stalowej Woli, a do dorosłych docierał z przekazem ze sceny, prezentującym plany rewitalizacji. Również organizując imprezę samodzielnie dbano o przygotowanie atrakcji dla wszystkich grup wiekowych.

7.2. Café rewitalizacja

W rozdziale pierwszym wspomniano o ciekawej formie kontaktu Prezydenta z mieszkańcami, jaką są spotkania w okręgach wyborczych. Każdego roku jesienią Prezydent odwiedzał wszystkie okręgi wyborcze. Poświęcał jedno popołudnie na wizytę w każdym z nich, aby w bezpośrednich rozmowach poznać problemy osiedla oraz oczekiwania mieszkańców, którzy wcześniej byli informowani o dacie i zapraszani do przybycia. Na otwartej przestrzeni ustawiano stanowisko z logo Miasta, herbatą, kawą i przekąskami i zapraszano wszystkich do rozmowy.

Po czterech tygodniach od rozpoczęcia pracy Referatu Centrum Rewitalizacji odbyło się spotkanie Prezydenta z mieszkańcami na osiedlu Rozwadów. Miało ono miejsce 28 września 2016 r. na Rynku w Rozwadowie. W pobliżu głównego stanowiska Prezydenta, Referat rozstawił oddzielny plenerowy namiot, jako punkt rewitalizacji. Pracownicy poznawali mieszkańców, udzielali informacji na temat planowanych działań społecznych i przygotowania LPR, zapraszali do kontaktu i współpracy.

„W dniu, kiedy odbywało się spotkanie w okręgu wyborczym Rozwadów, oprócz namiotu stanowiska Prezydenta, my postawiliśmy namiot pod nazwą „café rewitalizacja”. Wykorzystaliśmy okazję do zbierania uwag od mieszkańców i prosiliśmy o wypełnienie ankiety, którą wcześniej przygotowaliśmy. Zaczęliśmy pracę we wrześniu, więc to było niedługo po otwarciu biura. Sami dopiero

wdrażaliśmy się i planowaliśmy sposób pracy”.¹⁾

Fot. 44. Spotkanie Prezydenta Miasta w Rozwadowie.

Źródło: www.stalowawola.pl/fotorelacje.

Referat przygotował zestaw pytań ankietowych skierowanych do mieszkańców. Pogrupowano je w trzech blokach. Pierwszy miał na celu analizę jak postrzegają oni dzielnicę; pytania dotyczyły oceny jakości życia i najważniejszych braków w podobszarze rewitalizacji. W drugim pytano o działania, jakie ich zdaniem należy podjąć w trakcie rewitalizacji. Ostatni blok pytań dotyczył priorytetów i oczekiwań. Wyniki ankiet zostały potem wykorzystane podczas przygotowania LPR-u.

Referat wykorzystał odwiedziny Prezydenta na podobszarze rewitalizacji aby przedstawić się mieszkańcom, wyjaśnić zadania nowo powstałej komórki, przekazać informacje o rewitalizacji oraz zachęcić do wyrażenia opinii i potrzeb. Formułę tę nazwano „café rewitalizacja”; określenie miało sugerować swobodną formę i nieść komunikat zapraszający do spotkania i rozmów z pracownikami Referatu.

1) Fragment rozmowy z pracownikami Referatu Centrum Rewitalizacji.

Fot. 45. „Café Rewitalizacja”.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Dwa tygodnie później, 17 października 2016 r., Prezydent odwiedził okręg wyborczy Fabryczne. Również tutaj Referat Centrum Rewitalizacji zorganizował „café rewitalizacja”, według tej samej formuły, co w Rozwadowie. Ankieta przygotowana dla osiedla Fabryczne różniła się od tej dla Rozwadowa, ponieważ Referat opracował zestawy pytań najbardziej adekwatne do specyfiki każdego podobszaru. Treść obu ankiet zamieszczono w Aneksie.

Później Referat jeszcze kilkakrotnie organizował punkt „café rewitalizacja”. Pracownicy uważają, że taka forma wyjścia do mieszkańców bardzo pomogła im w kontaktach z mieszkańcami.

Referat Centrum Rewitalizacji rekomenduje wykorzystanie wydarzeń gromadzących mieszkańców do celów promocji rewitalizacji. Nieformalna atmosfera ułatwia budowanie relacji i nawiązywanie rozmów, szukanie sojuszników. Łatwiej jest potem współpracować i rozwiązywać ewentualne kontrowersje. „Café rewitalizacja” podnosi rangę tematu rewitalizacji i kreuje markę programu oraz znaczenie komórki w ramach miasta.

„Café rewitalizacja” był to pierwszy zorganizowany kontakt Referatu ze społecznością podobszarów. Wykorzystano go do przekazania czytelnego sygnału, że komórka rewitalizacji zamierza rozmawiać z mieszkańcami, będzie otwarta na ich opinie i potrzeby oraz chce wspólnie z nimi podejmować decyzje.

7.3. Festyny wigilijne dla mieszkańców

Imprezy wigilijne mają w Rozwadowie i na osiedlu Fabrycznym długoletnią tradycję i odbywają się corocznie w drugiej połowie grudnia. W 2016 r. wigilia dla mieszkańców Rozwadowa miała miejsce 16 grudnia w Muzeum Regionalnym. Przybyło kilkadziesiąt osób, dzielono się opłatkiem, próbowano tradycyjnych potraw, śpiewano kolędy. Na osiedlu Fabrycznym spotkanie miało charakter imprezy plenerowej. Na 18 grudnia zaproszono mieszkańców do świętowania na placu przed Domem Kultury. Przybyło około tysiąc mieszkańców. Uroczystości rozpoczęły się o godzinie 14 wspólnym kolędowaniem, potem następowały kolejne punkty programu: przekazanie Betlejemskiego Światła Pokoju, dzielenie się opłatkiem, występ chóru, rewia na lodzie, itp.

Obie wigilie, chociaż nie były organizowane przez Referat, zostały wykorzystane do prac nad Programem Rewitalizacji. Na plakatach zapraszających umieszczono obok programu wyraźną informację o planowanych konsultacjach społecznych dotyczących rewitalizacji. W trakcie imprez mieszkańcy byli proszeni o wypełnienie ankiet, mieli także możliwość rozmowy na temat rewitalizacji.

Wigilia dla mieszkańców osiedla Fabrycznego zorganizowana w kolejnym roku również została wykorzystana w podobny sposób. Tym razem poproszono mieszkańców o głosowanie która z dwóch koncepcji zagospodarowania Placu Piłsudskiego bardziej im odpowiada. Był to jeden z elementów konsultacji z mieszkańcami na temat przyszłości placu znajdującego się przed MDK; zostały one opisane w rozdziale czwartym.

7.4. Rozwadowskie Kolędowanie

Pomysł i plan Rozwadowskiego Kolędowania powstał w Referacie Centrum Rewitalizacji. Również organizacja samej imprezy w większości należała do Referatu, chociaż pomocy udzieliły organizacje pozarządowe.

Festyn zorganizowano na Rynku 30 grudnia 2016 r. Rozbrzmiewały kolędy i pastorałki śpiewane przez mieszkańców i miejscową scholę. Były także dodatkowe atrakcje, jak ciepły bigos podgrzany na miejscu na kuchni polowej przez harcerzy.

Kierowała nami chęć pobudzenia lokalnej społeczności do wspólnego działania. Widzieliśmy, że stowarzyszenia w Rozwadowie rzadko ze sobą współpracują. Dlatego chcieliśmy skupić je wokół jednej inicjatywy, aby zobaczyły, że można razem działać, a także stanąć obok siebie, zaśpiewać kolędy, porozmawiać, spędzić czas. W efekcie stowarzyszenia spotkały się i spróbowały razem coś zrobić. Było zaplanowanych kilka wydarzeń, nastąpił podział obowiązków i każde stowarzyszenie wzięło część pracy na siebie.²⁾

Główną ideą Referatu było zorganizowanie dużej, atrakcyjnej imprezy w taki sposób, aby społeczność włączyła się w jej przygotowanie i aby za rok stowarzyszenia wraz z mieszkańcami samodzielnie potrafiły takie wydarzenie przeprowadzić.

Mieszkańcy mieli szansę zjednoczyć się na rzecz wspólnej inicjatywy. Przekonali się, że w przestrzeni, którą dobrze znają, można zorganizować ciekawe wydarzenie. Zostali zaproszeni do współpracy i zobaczyli, że są w stanie zrobić coś ważnego dla ogółu. W sposób naturalny ujawniły się osoby i grupy mające chęć, czas, predyspozycje do wspólnego działania. Warto wspomnieć, że idea zorganizowania za rok analogicznego wydarzenia przez lokalną społeczność została zrealizowana przez Stowarzyszenie Przyjazna Dłoń.

Drugim ważnym kontekstem imprezy było budowanie wizerunku Rynku w Rozwadowie jako miejsca wydarzeń i atrakcji. Wiadomo było, że wkrótce Rynek zmieni się w obszerny, atrakcyjny plac. Chodziło o to, aby jeszcze przed remontem podkreślać jego znaczenie jako miejsca spotkań Rozwadowian.

Kolejnym celem było wyjście do mieszkańców. Referat powstał kilka miesięcy wcześniej, działania informacyjne dopiero się rozpoczęły, rozumienie rewitalizacji było bardzo ograniczone. Referat chciał stworzyć okazję do spotkania z mieszkańcami, pokazać, jakie są zamierzenia i plany pracy, przekazać informacje na temat podejmowanych działań.

„Przynieśliśmy ze sobą skrzyneczkę i kartki w dwóch kolorach. Każdy chętny dostawał dwie kartki różnych kolorów i mógł na jednej z nich napisać swoje marzenie dotyczące Rozwadowa, a na drugiej – jakich zmian oczekuje. Pod koniec imprezy wspólnie wypuściliśmy „balony z życzeniami”.³⁾

Teksty z karteczek zostały spisane. Oto wybrane życzenia i marzenia mieszkańców:

2) Z relacji pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji.

3) Z relacji pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji.

- aby tętniło tu życie jak dawniej,
- żeby odnowiono rynek,
- żeby były piękne ulice i sklepy jak poprzednio,
- niech zostanie odnowiony budynek „Sokoła”,
- by przywrócić dawne znaczenie i piękno,
- żeby były częściej takie imprezy jak ta,
- trzeba odnowić kamienice,
- aby odbyła się renowacja, Rozwadów tętnił życiem i aby tu było pięknie,
- odnowienie dworca kolejowego, dawnej chluby miasta,
- żeby w moim Rozwadowie zrobiono plac zabaw dla dzieci i ławki dla rodziców,
- niech będzie więcej takich uroczystości,
- marzy mi się przedwojenna kultura i klimat miasta.

W życzeniach powtarzały się nawiązania do dawnej świetności Rozwadowa, wrały obrazy ruchliwego, pełnego energii miasta, które wiele osób jeszcze pamięta.

Podczas festynu Referat przekazywał czytelny sygnał, że mieszkańcy będą proszeni o wyrażanie swoich opinii i potrzeb, będą słuchani oraz że ich głos będzie brany pod uwagę.

7.5. II Rozwadowski Piknik Militaryny

Geneza drugiego Pikniku Militarynego wiąże się z nawiązaniem współpracy Referatu Centrum Rewitalizacji ze Stowarzyszeniem Rekonstrukcji Historycznej „Partyzant”, które było organizatorem pierwszej edycji tego wydarzenia w 2016 r. Stowarzyszenie poprosiło o wsparcie organizacyjne, ponieważ chciało nadać imprezie większy rozmach, przekraczający jego własne możliwości. Temat i formuła Pikniku doskonale współgrały z celami projektu modelowego Stalowej Woli.

Referat wziął na siebie finansowanie imprezy i część strony organizacyjnej, stowarzyszenie odpowiadało m.in. za zaangażowanie grup rekonstrukcyjnych. Do prac przygotowawczych włączyły się także inne lokalne stowarzyszenia oraz Muzeum Regionalne i Miejski Dom Kultury.

Niedziela 27 sierpnia 2017 r. przeszła do historii Rozwadowa jako dzień wyjątkowy. Mieszkańcy dawno nie widzieli tak wielu gości i tak licznych atrakcji. Na uczestników czekały historyczne i współczesne pojazdy wojskowe, broń, strzelnica ASG, stoiska antykwariuszy, handlarzy starociami i strojami z epoki, stoisko z publikacjami historycznymi. Oferowano przejazdy drezyną, a także bryczką. Przyjechało osiem grup

rekonstrukcji historycznej, które uświetniły festyn występami. Partnerzy projektu przygotowali warsztaty militarne, stoisko z publikacjami historycznymi oraz koncerty zespołów. Można było także obejrzeć wystawę w powstającym Muzeum Kierownictwa Dywersji Armii Krajowej „KEDYW”.

Fot. 46. Plakat zapowiadające Piknik Militaryny.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

„Rynek i uliczka prowadząca do dworca PKP wypełniły się ludźmi, spotkać też można było spacerujących żołnierzy i przedwojennych policjantów. Na licznych stoiskach można było obejrzeć imponujące kolekcje [...]. Dla miłośników militariów to była prawdziwa gratka – kolekcja pistoletów używanych przez polskie

formacje przed wojną i w czasie wojny, wszelkiej maści karabiny: polskie, radzieckie i niemieckie, motocykle z czasów wojny z przyczepkami, naszywki, guziki, mundury, odznaczenia, policyjne gwizdki, legitymacje i inne dokumenty. Jeden z kolekcjonerów prezentował na przykład apteczkę z oryginalnymi opatrunkami brytyjskich wojsk z czasów wojny⁴⁾.

Ważnym elementem podczas imprezy było zorganizowanie zbiórki pieniędzy dla chorej Aurelii. Dziewczynka potrzebuje stałej specjalistycznej opieki medycznej, intensywnej rehabilitacji oraz sprzętu wspomagającego jej rozwój. Poza aspektem konkretnej pomocy dla potrzebującej wsparcia nastolatki, trzeba zauważyć, że działania takie zawsze budują wspólnotę ludzi i usposabiają ich do działań wykraczających poza ich prywatne cele, co jest nieocenione w przypadku rewitalizacji.

Jednym z nurtów rewitalizacji Rozwadowa jest budowanie lokalnej tożsamości w oparciu o historię. Oprawa festynu nawiązywała do czasów II wojny światowej, zatem budziła skojarzenia z działającym prężnie w Rozwadowie ruchem oporu. Te wątki były szczególnie podkreślane, między innymi zorganizowano spacer z przewodnikiem. Podczas imprezy grupy chętnych przechodziły wyznaczoną trasę związaną z działaniami Armii Krajowej, a przewodnik opowiadał o minionych wydarzeniach. Spacery cieszyły się dużym powodzeniem.

Rozwadów, mimo przyłączenia do Stalowej Woli, pozostał w dużym stopniu organizmem oddzielnym, niechętnym wobec młodszego, a dominującego miasta. Żywe pozostaje poczucie marginalizacji historycznego Rozwadowa. Z kolei mieszkańcy oddalonych o kilka kilometrów pozostałych dzielnic Stalowej Woli rzadko tu przyjeżdżają. Ale tego dnia przez Rynek przewinęło się kilka tysięcy osób z całego miasta. Mieszkańcy Rozwadowa mogli być dumni z rozmachu imprezy pokazującej tutejszą tradycję, a goście docenili mało znaną im peryferyjną dzielnicę.

Ważnym skutkiem imprezy było wzajemne poznawanie się mieszkańców różnych części miasta i zacieranie animozji między dzielnicami.

Czytelnym celem organizatorów pikniku była promocja planów renowacji Rynku. Obecnie jest on zaniedbany i opustoszały, ale jego remont ma się przyczynić do zmiany charakteru centralnej części dzielnicy, do nadania jej nowego życia. **Piknik Militarny pokazał potencjał Rynku jako miejsca ciekawych wydarzeń, miejsca atrakcyjnego i pełnego życia. Festyn był niejako wizualizacją możliwości przyszłego Rozwadowa. Podkreślono to w jednej z relacji z imprezy: „Można było odnieść wra-**

żenie, że na ten jeden dzień, senny zazwyczaj Rozwadów, ożył⁵⁾.

Przeprowadzona z rozmachem impreza, która przyciągnęła rzesze uczestników, sprowokowała refleksję, że Rozwadów może wyglądać zupełnie inaczej, niż obecnie. Wydarzenie pokazało nowe oblicze Rynku, już nie jako zaniedbanej przestrzeni, zdominowanej przez ruch samochodowy, służącej tylko do załatwiania codziennych spraw, ale jako miejsce atrakcyjne dla mieszkańców i dla odwiedzających.

Imprezę wykorzystano także do bezpośredniego przekazu podstawowych informacji o planach rewitalizacji; budowano w ten sposób zainteresowanie tematem rewitalizacji i pokazywano te elementy programu, które zmienią dzielnicę.

Ważnym aspektem było nawiązywanie relacji z lokalną społecznością poprzez udział organizacji pozarządowych, lokalnych działaczy społecznych i środowisk w przygotowaniu i przeprowadzeniu festynu. Wydarzenie sprzyjało odświeżeniu kontaktów pomiędzy organizacjami, instytucjami, społecznikami i nawiązaniu nowych, co zbudowało kapitał do wspólnych działań w przyszłości.

Wydobycie potencjału ludzkiego i zintegrowanie organizacji i środowisk jest ważnym skutkiem pikniku. W kolejnym roku to stowarzyszenia wzięły na siebie odpowiedzialność za przygotowanie imprezy i główną pracą organizacyjną, a Referat jedynie udzielił im wsparcia. III Rozwadowski Piknik Militarny, który odbył się 1 lipca 2018 r, zorganizowany został głównie przez Fundację „Kedyw”.

7.6. Rozwadowski Targ Staroci

Pomysł zorganizowania Targu Staroci zrodził się podczas II Pikniku Militarnego. Było na nim kilka stanowisk, na których sprzedawano stare przedmioty i cieszyły się one dużym zainteresowaniem. Referat Centrum Rewitalizacji dostrzegł szansę wykreowania cyklicznej imprezy, która będzie nawiązaniem do tradycji handlowych Rozwadowa i ożywi Rynek.

Targi o podobnym profilu odbywają się w kilku miastach regionu. Nowa inicjatywa musiała być odpowiednio nagłośniona. Pomogli w tym miejscowi sprzedawcy, którzy uczestniczą w giełdach; dotarli oni do kupców i zachęcili ich do przyjazdu.

Przygotowania rozpoczęły się na początku marca 2018 r. Rozwadowski Targ Staroci był promowany w lokalnych mediach: w radiu, telewizji, w gazetach, na portalach internetowych, przez radiowęzeł. Przygotowano plakaty i rozwieszono je w Stalowej Woli i w okolicznych miejscowościach oraz na targach staroci w innych miastach. Przygotowany regulamin ustanawiał datę Targu Staroci na każdą trzecią

4) echodnia.eu/podkarpackie/militarny-rozwadow-zwabil-tlumy/ar/12429546.

5) echodnia.eu/podkarpackie/militarny-rozwadow-zwabil-tlumy/ar/12429546.

niedzielę miesiąca, zobowiązywał wystawców do uprzedniego wypełnienia karty zgłoszenia i przesłania jej mailem do Referatu. Zaakceptowanie zgłoszenia oznaczało rezerwację stanowiska, składającego się z namiotu, ławki i krzesła. W celu przyciągnięcia sprzedających postanowiono, że nie będą od nich pobierane opłaty. Również dla kupujących wstęp jest bezpłatny.

Fot. 47. Plakat zapraszający na pierwszy Targ Staroci.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli

Cykliczny targ staroci w Rozwadowie będzie nie lada gratką dla tych, którzy cenią przedmioty z duszą i lubią dotknąć historii materialnej czy sztuki użytkowej. Na Rozwadowskim Targu Staroci będzie można upolować meble, czy dzieła sztuki, jakich próżno szukać w sklepach. Stoiska z cennymi pamiątkami

będą znajdować się na terenie Rynku Rozwadowskiego oraz ul. Jagiellońskiej w kierunku dworca PKP w Stalowej Woli. Kolekcjonerzy i hobbyści, a także wszyscy zainteresowani będą mogli wziąć udział w targu w każdą trzecią niedzielę miesiąca godzinach 8.00-15.00.⁶⁾

Pierwszy Targ Staroci odbył się 15 kwietnia 2018 r. Przyciągnął wystawców z całego regionu Polski południowo-wschodniej. Klientami byli w większości mieszkańcy Stalowej Woli, ale przybyło też wielu kupujących z sąsiednich i dalszych miast.

Wśród wystawców byli kolekcjonerzy, hobbyści oraz miłośnicy staroci, a także osoby, które nie trudnią się na co dzień handlem antykami, ale posiadają na sprzedaż wartościowe przedmioty w dobrym stanie. W bogatym asortymencie można było znaleźć monety, banknoty, pocztówki, płyty winylowe, meble, zabytkowe rowery, zegary, militaria, książki, zastawy stołowe, lampy, ceramikę, ręcznie wykonane ozdoby, itp.

Targ od pierwszej edycji cieszył się zainteresowaniem zarówno wśród kupców jak i nabywców. Zwykle przyjeżdżało od 70 do 90 wystawców, a oglądających i kupujących było około 2-2,5 tys. osób. Niższą frekwencję zanotowano w lipcu, ale wyższą we wrześniu, aż 120 sprzedających. Powodzenie imprezy sprawiło, że wystawcy zaproponowali jej kontynuację również zimą.

W celu przekazywania bieżących informacji oraz relacji z kolejnych edycji utworzono profil na Facebooku pod nazwą „Targ Staroci w Stalowej Woli Rozwadów”.⁷⁾

W 2018 r. odbyło się dziewięć edycji Targów Staroci. Przyczyniają się one do ożywienia gospodarczego Rozwadowa. Wielu mieszkańców regionu pamięta Rynek w Rozwadowie jako miejsce kwitnącego handlu. W rozwadowskich sklepikach i na straganach można było kupić wiele artykułów, a rodzinne wyjazdy po zakupy były prawdziwą atrakcją. Po rozpowszechnieniu się sklepów sieciowych tradycyjny handel uległ likwidacji. Rewitalizacja Rozwadowa zakłada nadanie Rynekowi nowych funkcji, ale także przywrócenie zapomnianych. Obecność podczas Targów licznych sprzedawców i kupujących, przywołała wspomnienie dawnej tradycji handlowej. Miejscowe sklepy i punkty usługowe skorzystały ze wzmożonego ruchu na Rynku, a ich właściciele przekonali się, że odnowa Rynku rzeczywiście niesie szansę na rozwój Rozwadowa.

6) www.stalowawola.pl/targi-staroci-rozwadowskim-ryнку.

7) www.facebook.com/Rozwadowski-Targ-Staroci-w-Stalowej-Woli-165848384087456/

Fot. 48. Oferta jednego ze stanowisk targowych.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli. Autor: Grzegorz Męciński.

Targi organizowane są na Rynku. Zatem co cztery tygodnie przeistacza się on w miejsce pełne życia i atrakcji i odzyskuje dawne znaczenie. Budowana jest marka Rozwadowa jako miejsca, do którego warto przyjechać. Po odnowieniu Rynku Targi Staroci będą stałym punktem w harmonogramie tutejszych wydarzeń.

Warto starannie przeanalizować cele i projekty Programu Rewitalizacji, a także poszukać miejscowych tradycji, zwyczajów, potencjałów, które mogą zostać użyte podczas imprez plenerowych aby wspierać proces rewitalizacji, a jednocześnie uatrakcyjnić wydarzenie. Pełne wykorzystanie takich kontekstów może wymagać zaprojektowania nowego, nie organizowanego jeszcze w mieście tematycznego festynu. Oprócz tego Referat rekomenduje, w celu promocji programu rewitalizacji, udział komórki rewitalizacji we wszystkich dużych imprezach przygotowywanych przez inne wydziały Urzędu.

Rozdział 8. Działania edukacyjne i informacyjne

8.1. O rewitalizacji dla dzieci i młodzieży

W poprzednim rozdziale opisano rolę, jaką pełniły miejskie imprezy plenerowe w działaniach Referatu. Promowały program rewitalizacji, a czasami wprost realizowały jego cele. Miały także walor edukacyjny, ponieważ w ich trakcie mówiono o rewitalizacji i przedstawiano związane z nią plany.

W podobny sposób wykorzystywane były małe, kameralne wydarzenia, skierowane do mniejszego grona uczestników, organizowane przez różne komórki. Były to uroczystości, wystawy, odczyty, koncerty, konferencje, wykłady, konkursy, itd. Referat starał się w nich uczestniczyć, aby rozpowszechnić właściwe rozumienie rewitalizacji i wyjaśniać szczegóły zamierzeń. Przykładem może być zaangażowanie Referatu podczas Dnia Ekonomii Społecznej 24 maja 2017 r. Pracownicy Referatu byli obecni podczas jednego z paneli, poinformowali zebranych o programie rewitalizacji i o dotychczasowych pracach. Chodziło o rozpowszechnianie wiedzy na temat rewitalizacji, bowiem im więcej osób będzie miało orientację w programie, tym większe będzie jego zrozumienie, akceptacja, a także uczestnictwo.

Także dla dzieci i młodzieży przygotowano działania edukacyjne i informacyjne. Pracownicy Referatu odwiedzali placówki edukacyjne aby porozmawiać z najmłodszymi o rewitalizacji. Przekazywali im wiadomości o zmianach w mieście używając prostych pojęć i skojarzeń czytelnych dla dzieci. Na spotkaniach zazwyczaj organizowano mini konkursy lub rozdawano proste zadania do wykonania, związane z tematem, a na koniec wręczano drobne upominki.

Przykładem takich działań jest pogadanka o rewitalizacji pod tytułem „Rewitalizacja i partycypacja dla malucha”, którą przeprowadzono 22 września 2017 r. w przedszkolu nr 1 w Stalowej Woli. Była ona wstępem do przeprowadzenia konkursu wiedzy o Stalowej Woli, w tym o Osiedlu Fabrycznym. Podobną formułę miało spotkanie 27 października 2017 r. w przedszkolu nr 5. Po spotkaniu dzieci otrzymały zadanie narysowania Rozwadowa, a z ich prac zorganizowano wystawę. Rozdano drobne upominki: notesy, smycze, opaski odbłaskowe, itp. Pogadanka „Rewitalizacja i partycypacja dla malucha” została także przeprowadzona 19 marca 2018 r. dla najmłodszych klas Szkoły Podstawowej nr 9.

Rozmowa z dziećmi o sprawach miasta uruchamia ich myślenie o zagadnieniach, z jakimi wcześniej zapewne jeszcze się nie stykały. Na pewno porusza ich wyobraźnię. Referat rekomenduje organizację takich spotkań, ponieważ zostawiają one ślad w pamięci najmłodszych, który w przyszłości może być zalążkiem poważniejszej refleksji o osobistym wpływie na to, co się w mieście dzieje. Natomiast skutkiem doraźnym bywa rozmowa w domu na tematy poruszone w przedszkolu czy szkole, a więc skierowanie uwagi rodziców na rewitalizację.

Fot. 49. Jedna z prac konkursowych.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Ważnym wydarzeniem był konkurs plastyczny pod hasłem „Rewitalizacja – ruszamy Stalową Wolę”. Został on zaplanowany i zorganizowany przez Centrum Rewitalizacji oraz Miejską Bibliotekę Publiczną i był skierowany do uczniów wszystkich szkół w Stalowej Woli. Pierwszą kategorię wiekową stanowią uczniowie klas IV–VI szkół podstawowych, drugą uczniowie gimnazjów, a trzecią uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Zadaniem konkursowym było zaprojektowanie i wykonanie dowolną techniką pracy plastycznej w formacie A3. Uczniowie klas IV–VI mogli wybrać spośród dwóch tematów: „Rozwadowski Rynek moich marzeń”

lub „Plac Piłsudskiego moich marzeń”. Gimnazjaliści i licealiści mieli zaprezentować wizję wyglądu wybranej przez siebie części obszaru rewitalizacji, zgodnie ze wskazaną przez organizatorów mapką.

Konkurs ogłoszono 30 stycznia 2017 r. Chętni mieli niemal dwa miesiące na przygotowanie prac, które należało oddać do 22 marca. Wpłynęły 253 prace i 3 makiety: ze szkół podstawowych 170 prac i 2 makiety, zaś z gimnazjów 83 prace i 1 makietę. Komisja wybrała 21 najlepszych prac i 12 kwietnia ogłosiła wyniki. Autorzy najlepszych dzieł zostali uhonorowani nagrodami – gadżetami elektronicznymi i grami planszowymi. Nagrodzone prace zostały wystawione w holu Biblioteki Międzyuczelnianej oraz prezentowane w trakcie wydarzeń organizowanych przez Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli. Podczas konkursu doskonale wykorzystano okazję, aby mówić do młodzieży o rewitalizacji w prostych słowach i zrozumiale.

Fot. 50. Jedna z prac konkursowych.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Po łacinie rewitalizacja oznacza przywrócenie do życia, ożywianie. Głównym celem rewitalizacji jest nie tylko odnowienie budynku, placu, skweru lub parku ale także pobudzenie do działania ludzi [...]. Istotnym elementem rewitalizacji jest partycypacja. To trudne słowo oznacza, że decyzje nie są podejmowane wyłącznie przez urzędników. Bardzo ważne jest zdanie mieszkańców także tych najmłodszych. Dlatego też zorganizowaliśmy konkurs plastyczny, żeby poznać Waszą wizję Placu Piłsudskiego oraz rozwadowskiego Rynku.¹⁾

Zważywszy na brak zainteresowania konkursem uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w kolejnym roku zaproponowano trudniejsze zadanie, skierowane tylko do tej grupy uczniów. Mieli oni przygotować prezentację multimedialną na temat „Rewitalizowany Rozwadów – wczoraj, dziś i jutro” lub „Rewitalizowane Fabryczne – wczoraj, dziś i jutro”. Konkurs ogłoszono 19 lutego 2018 r. Prezentacja miała zawierać samodzielnie wykonane zdjęcia oraz część opisową. Rozstrzygnięcie nastąpiło 25 kwietnia, a zwycięzcy otrzymali nagrody.

Warto angażować młodych ludzi w taki sposób, aby poprzez dostępne im aktywności zetknęli się ze złożonym zagadnieniem rewitalizacji. Młodzież dzięki takiej aktywności nabiera wstępnej orientacji w mechanizmach rozwoju przestrzennego i społecznego miasta. W przyszłość będzie to grupa przygotowana do dojrzałej partycypacji.

8.2. Wizyta studyjna w Lublinie

Wśród zaplanowanych w modelowym projekcie działań edukacyjnych przewidziano wyjazd studyjny. Dzięki kontaktom nawiązanym podczas realizacji programu zorganizowano wyjazd do Lublina.

Lublin także uczestniczy w projekcie Modelowa Rewitalizacja Miast. Tematem jest tu „Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej”. Zatem w profilu Modelowej Rewitalizacji w Lublinie również znajdują się wątki społeczne i partycypacyjne. Dotyczą one głównie współpracy Urzędu z interesariuszami na rzecz ożywienia gospodarczego. W Lublinie działają liczne, prężne organizacje pozarządowe, aktywne w obszarze społecznym. Miasto odrestaurowało Plac Litewski i miało doświadczenie konsultacji jego koncepcji z mieszkańcami, a w Stalowej Woli trwały właśnie dyskusje nad wizją dwóch placów

1) Z wypowiedzi przedstawiciela Centrum Rewitalizacji podczas ogłaszania wyników konkursu.

miejskich przeznaczonych do remontu. Głównym celem wyjazdu była wzajemna wymiana doświadczeń, w szczególności pokazanie mieszkańcom Stalowej Woli jak podobne działania wyglądają w innym mieście i jak rozwiązywane są podobne problemy.

W wyjeździe uczestniczyli przedstawiciele Zespołów ds. Rewitalizacji oraz pracownicy Referatu Centrum Rewitalizacji.

Stroną przyjmującą nie był Urząd Miasta Lublina, ale organizacje pozarządowe. Dzięki temu pokazano gościom rewitalizację z punktu widzenia mieszkańców, liderów społecznych, animatorów, a nie z perspektywy lubelskiego ratusza. Okazało się, że jest to dla odwiedzających bardzo ciekawa formuła.

Na etapie przygotowania wyjazdu Referat sformułował swoje oczekiwania. Chodziło o poznanie dobrych praktyk rewitalizacyjnych na obszarze o podobnych cechach społecznych i demograficznych, jak na osiedlach Rozwadów i Fabryczne oraz o zapoznanie uczestników z działaniami w sferze partycypacji i integracji społecznej w wizytowanym mieście. Referat kontaktował się w sprawie szczegółów wyjazdu z Pracownią Zmiany Społecznej w Lublinie, która zaproponowała program, ustaliła kolejne punkty wizyty, zaplanowała spotkania z organizacjami pozarządowymi, członkami społeczności lokalnej oraz przedstawicielem Wydziału Projektów Nieinwestycyjnych, który koordynuje tamtejszy projekt modelowy.

Wizyta studyjna miała miejsce 23 listopada 2017 r. Po przyjeździe pierwszym punktem była Lubelska Kooperatywa Spożywcza. Obecne były organizacje pozarządowe, niektóre z nich zaprezentowały własną działalność. O swojej pracy opowiadali także animatorzy społeczni, którzy pracują z trudną młodzieżą w dzielnicy Bronowice.

Kooperatywa Lubelska jest inicjatywą świadomych konsumentów zainteresowanych stałym pozyskiwaniem ekologicznej żywności roślinnej oraz nabiału i naturalnych kosmetyków, bezpośrednio od rolników i wytwórców. Chodzi o kupowanie zdrowej żywności za sprawiedliwą cenę. Dążymy do gospodarki sprawiedliwej społecznie i ekologicznej poprzez wsparcie lokalnych wytwórców i budowanie zaufania między producentem a konsumentem. [...] Stworzyliśmy „Wspólną” – miejsce otwarte dla wszystkich. Jest to lokal ze świetnie wyposażoną kuchnią, w którym organizujemy różnego rodzaju spotkania, prezentacje i warsztaty. Nie tylko dzielimy się dobrymi smakami, przepisami i pomysłami, ale przede wszystkim wspólnie spędzamy czas.²⁾

2) www.lubelskakooperatywa.wordpress.com

Wizyta w kooperatywie zainspirowała uczestników. Pojawiły się głosy, że taka inicjatywa bardzo przydałaby się w Stalowej Woli.

Fot. 51. Wizyta studyjna w Lublinie – komórki pomalowane przez mieszkańców.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Następnie rozpoczęto spacer po Lublinie. Przedstawicielka Urzędu zaprezentowała model zmiany społecznej na obszarze ul. Lubartowskiej i Podzamcza poprzez ożywienie gospodarcze za pomocą wsparcia małego biznesu lokalnego i tradycyjnych zawodów. Uczestnicy odwiedzili kilka lokali użytkowych należących do Miasta, których najemcy uczestniczą w programie. Są to stare, często zaniedbane pomieszczenia, gdzie znajdują się sklepiki i małe punkty usługowe. Dostosowując formę prowadzonej działalności i sposób wystawienia produktów do założeń programu, najemcy mogą liczyć na różnorakie wsparcie ze strony lubelskiego Urzędu, jak pomoc w aranżacji wnętrza, w jego odnowieniu, itp. Najemcy włączają się także w działania okołoprojektowe, na przykład organizując razem z Urzędem handlowe święto ulicy.

Odwiedzono Punkty Kultury działające przy ul. 1-go Maja oraz przy ul. Skibińskiego. Powstały one w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców w celu pobudzenia

do życia dzielnicy. Lubelskie Bronowice są obszarem zapomnianym pod względem społecznym, gospodarczym oraz architektonicznym, co skłaniało do porównania z podobszarami rewitalizacji w Stalowej Woli. Punkty Kultury to miejsca otwarte na lokalne środowisko, obarczone licznymi dysfunkcjami i problemami. W punktach animatorzy pracują z dziećmi oraz młodzieżą, aby zmienić negatywne postawy. Punkty Kultury wychodzą do mieszkańców z szeregiem działań animacyjnych oraz integracyjnych, jak zajęcia warsztatowe, projekt Święto Ulicy. Można tu porozmawiać, napić się kawy i wymienić własnymi doświadczeniami. Uczestnicy mogli skonfrontować założenia i sposób działania Punktów Kultury z MAL-ami w Rozwadowie i na osiedlu Fabrycznym.

Grupa wizytowała następnie Centrum Kultury. Jego ideą jest pomoc w mądrym zarządzaniu talentami oraz stworzenie dogodnych warunków do twórczości artystycznej, edukacji oraz prezentacji sztuki i działań artystycznych. Placówka chce być otwarta na nowe prądy i nowe projekty. Jest to miejsce aktywności lokalnej o innym profilu, kładzie się tu nacisk na innowacyjne metody pracy z lokalną społecznością wokół szeroko rozumianych działań artystycznych.

*Na pewno pokazano nam działania społeczne w Lublinie inaczej, niż gdyby zrobił to Urząd. Zupełnie innymi oczami sprawy widzą organizacje. Zresztą spotykając się bezpośrednio z nimi mogliśmy sami zobaczyć i zrozumieć ich działalność. Mieliśmy wrażenie, że w porównaniu z naszymi realiami jest ona mocna.*³⁾

Z kolei pokazano gościom podwórka oraz tereny o niewykorzystanym potencjale na obszarze rewitalizacji, charakteryzujące się niską jakością przestrzeni publicznych oraz degradacją techniczną. Zagospodarowanie podwórek nie odpowiada potrzebom mieszkańców. Degradacja często uniemożliwia jakiegokolwiek wykorzystywanie tych fragmentów miasta, a braki w oświetleniu, niedostępność i brak kontroli wpływają na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i pojawianie się szkodliwych zachowań. Zmiana jakościowa, jaką wniesie zagospodarowania podwórek, może służyć poprawie stosunków społecznych i ogólnej jakości życia. Wizyta na podwórkach miała na celu ukazanie lokalnych działań animacyjnych, które mają uświadamiać mieszkańcom jak własnymi siłami, we współpracy, mogą wpływać na przestrzeń, w której żyją i poprawiać komfort funkcjonowania w swojej „małej ojczyźnie”. Lubelskie przykłady odnowy ławek, czy samodzielnego pomalowania drzwi do komórek lokatorskich nasuwały skojarzenia z programem mikrograntów w Stalowej Woli.

3) Z relacji pracowników Centrum Rewitalizacji uczestniczących w wyjeździe studyjnym.

Fot. 52. Wizyta studyjna w Lublinie – mural.

Źródło: Referat Centrum Rewitalizacji w Stalowej Woli.

Na zakończenie goście zapoznali się z Placem Litewskim. Został on odnowiony na przełomie 2016 i 2017 roku. Podczas jego prezentacji animatorzy opowiadali o konsultacjach społecznych poprzedzających przebudowę Placu oraz o obecnej jego funkcjonalności. Wizyta na Placu Litewskim stała się okazją do wymiany doświadczeń, porównania sposobu pracy z mieszkańcami nad koncepcją architektoniczną.

Uczestnicy ocenili wyjazd jako udany i pożyteczny. Zaowocował on inspiracją podjęcia własnych inicjatyw na podobszarach rewitalizacji, widoczna była chęć tworzenia grup nieformalnych, które mogłyby wdrażać własne pomysły. Wartością była także refleksja, że w pewnych aspektach, które są w Stalowej Woli krytykowane, sytuacja nie jest wcale zła. Dotyczy to na przykład porównania stanu budynków na obszarze rewitalizacji w obu miastach.

Zależało nam na tym, aby pojechali mieszkańcy zaangażowani w prace Zespołów ds. rewitalizacji, aby zobaczyli na przykładzie Lublina, że także od społeczności lokalnej zależy proces rewitalizacji, a nie tylko od nas jako urzędników. Uczestnicy dopytywali animatorów o różne działania, które są prowadzone w Lublinie. Były między innymi rozmowy o muralach w Lublinie. U nas w Stalowej Woli

powstają murale o tematyce historycznej. A tam murale na Lubartowskiej działają bardzo na emocje, to jest zupełnie inny rodzaj przekazu. Zastanawiamy się, jak tworząc u nas murale konsultować ich tematykę z mieszkańcami.⁴⁾

Ważną decyzją przy organizowaniu wyjazdu studyjnego jest dobór uczestników. Referat zdecydował, że będzie to wyjazd dla członków Zespołów ds. Rewitalizacji z obu podobszarów. W ich skład wchodzi aktywni mieszkańcy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych i lokalni przedsiębiorcy. Referat Centrum Rewitalizacji rekomenduje taki dobór uczestników wyjazdu studyjnego, ponieważ obserwacja innego miasta przez samych mieszkańców owocuje twórczą refleksją i stanowi dla nich impuls do szukania nowych sposobów aktywności społecznej u siebie.

8.3. Warsztaty i szkolenia przygotowane przez Centrum Rewitalizacji

8.3.1. Cykl warsztatów dla instytucji samorządowych

W modelowym projekcie przewidziano organizację dziesięciu warsztatów dotyczących rewitalizacji dla pracowników instytucji publicznych. Chodziło o przybliżenie zagadnień rewitalizacji wydziałom Urzędu oraz jednostkom samorządowym w Stalowej Woli.

Ważne jest zaplanowanie zakresu szkoleń wspólnie z ich adresatami. W Stalowej Woli Referat rozpoczął od skierowania do instytucji samorządowych prośby o określenie tematów, jakie są dla nich najbardziej pożądane. Dokonał analizy odpowiedzi, prowadził także rozmowy z instytucjami, aby uściślić zgłoszone oczekiwania. Na tej podstawie powstała lista zagadnień, które miały być przedmiotem warsztatów.

Zaproponowany zakres tematyczny wymagał od wykonawcy kompetencji w wielu wąskich, specjalistycznych zagadnieniach. Istniała obawa, że trudno będzie znaleźć firmę, która w sposób profesjonalny przeprowadzi całość szkolenia. Dlatego w zapytaniu ofertowym wskazano tylko dwa tematy obligatoryjne, a dodatkowo szesnaście kolejnych, z których oferent miał wybrać osiem. Taki zapis miał zapewnić

wysoki poziom warsztatów, ponieważ oferenci, mając duży zakres swobody, mogli wybrać te obszary, w których są najbardziej kompetentni.

W postępowaniu wybrano ofertę Stowarzyszenia Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL z Warszawy. Zaproponowało ono następującą listę zagadnień na warsztaty:

1. Sposoby pozyskiwania funduszy na realizację projektów i przedsięwzięć zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020 – projekty twarde.
2. Sposoby pozyskiwania funduszy na realizację projektów i przedsięwzięć zawartych w LPR Gminy Stalowa Wola – projekty miękkie.
3. Partycypacja społeczna, partnerstwo i praca zespołowa w rewitalizacji – idea, budowanie, zarządzanie.
4. Organizacja i rozwój społeczności lokalnej w działaniach rewitalizacyjnych.
5. Animacja kulturalna jako jeden z instrumentów integracji na rzecz rewitalizacji.
6. Znaczenie lokalnych instytucji kultury, ośrodków pomocy społecznej i NGO w efektywnej realizacji działań rewitalizacyjnych.
7. Przegląd dobrych praktyk i narzędzi stosowanych w rewitalizacji społecznej.
8. Innowacyjne działania edukacyjno-animacyjne na rzecz lokalnej społeczności.
9. Integracja i rozwój lokalny w rewitalizacji w oparciu o zasoby w ujęciu modelu ABCD.
10. Centrum aktywności lokalnej – jak stworzyć i zarządzać miejscem przyjaznym lokalnej społeczności.

Warsztaty nosiły tytuł „Rewitalizacja – nowa perspektywa dla instytucji publicznych w Gminie Stalowa Wola”. Odbyły się w ciągu dwóch miesięcy na przełomie 2017 i 2018 r. z częstotliwością około dwóch spotkań tygodniowo. Wzięły w nich udział głównie jednostki samorządu i instytucje publiczne, ale również organizacje pozarządowe działające w Stalowej Woli.

Były to bardzo ciekawe szkolenia, skierowane do różnych instytucji i grup. Centrum Rewitalizacji tworząc plan szkoleń rozmawiało ze swoimi partnerami. To nie było tak, że Referat sam stworzył program i go przeprowadził, ale najpierw rozmawiał z nami i my proponowaliśmy tematykę. Zorganizowano szkolenia, które faktycznie były potrzebne.⁵⁾

4) Z relacji pracowników Centrum Rewitalizacji uczestniczących w wyjeździe studyjnym.

5) Fragment z rozmowy z jednym z uczestników warsztatów.

8.3.2. Warsztaty: Model lokalnej współpracy międzysektorowej na rzecz rewitalizacji

W połowie 2017 r. Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL z Warszawy złożyło ofertę realizacji zadania publicznego w trybie artykułu 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacja zaproponowała przeprowadzenie warsztatu szkoleniowego dla stowarzyszeń z obu podobszarów. Propozycja miała na celu pogłębienie wiedzy osób pracujących na rzecz rewitalizacji na temat partycypacji, sieciowania współpracy i komunikacji oraz nakreślenie modelu lokalnej współpracy międzysektorowej na rzecz rewitalizacji.

Tryb określony w art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie umożliwia zawarcie umowy na realizację zadania publicznego oraz przekazanie dotacji organizacji pozarządowej z pominięciem otwartego konkursu ofert. Te tak zwane „małe granty” mogą być stosowane tylko do zadań o charakterze lokalnym lub regionalnym, realizowanych w okresie nie dłuższym niż 90 dni, których wartość dofinansowania lub finansowania nie przekracza kwoty 10 000 zł.

Urząd przyjął ofertę i dnia 27 czerwca 2017 r. odbyły się warsztaty szkoleniowe „Model lokalnej współpracy międzysektorowej na rzecz rewitalizacji”. Mówiono o kluczowych elementach współpracy w rewitalizacji pod kątem jej zagrożeń, o komunikacji i relacjach, o określaniu zasad współpracy i mapowaniu aktywności partnerów.

W szkoleniu wzięli udział członkowie organizacji pozarządowych i lokalni animatorzy, pracownicy Miejskiego Domu Kultury, Muzeum Regionalnego, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Centrum Rewitalizacji.

8.3.3. Warsztaty z zakresu pozyskiwania funduszy

W listopadzie 2018 r. Centrum Rewitalizacji zorganizowało czterodniowe warsztaty z zakresu pozyskiwania funduszy na realizację projektów miękkich pod nazwą: „Projekt Rewitalizacja – Akcja Partycypacja” skierowane do podmiotów zaangażowanych w program Modelowa Rewitalizacja w Stalowej Woli. Wybrano ofertę Fundacji Twórczości, Edukacji i Animacji Młodzieży „Teatrikon” z Lublina.

Warsztaty odbyły się w dwóch turach, z których każda trwała dwa dni. Uczestnikami byli koordynatorzy i animatorzy MAL-i, partnerzy, a także przedstawiciele Referatu. Wśród omawianych tematów znalazły się między innymi zagadnienia:

- Gdzie szukać informacji o konkursach grantowych,
- Jak czytać regulaminy konkursów grantowych,
- Prezentacja różnych źródeł finansowanie projektów społecznych,
- Omówienie metod finansowania projektów społecznych,
- Realizacja projektów – na co zwrócić uwagę w umowie o dofinansowanie, jak dokumentować wydatki,
- Sprawozdawczość w projektach.
- Uczestnicy podczas szkolenia otrzymywali zadania polegające na przygotowaniu przykładowego projektu, według następujących punktów:
 - określenie grupy docelowej, do której chcieliby skierować swoje działania,
 - określenie celu głównego i celów szczegółowych projektu,
 - przygotowanie wstępnych działań projektowych i rozplanowanie ich w czasie,
 - przygotowanie montażu finansowego dla zaplanowanego przez siebie projektu,
 - zaplanowanie ewaluacji projektu,
 - określenie rezultatów działań.

Po pierwszej dwudniowej sesji uczestnicy otrzymali zadanie dopracowania swojego projektu i zaplanowania źródeł finansowanie. Mogli korzystać z konsultacji on-line z trenerem. Na kolejnej sesji omawiano przygotowane prace.

Centrum Rewitalizacji podczas trwania projektu Modelowa Rewitalizacja Miast zorganizowało warsztaty i szkolenia dla różnych grup odbiorców – interesariuszy zaangażowanych w działania Modelowej Rewitalizacji. Zostały one ocenione przez uczestników jako przydatne w ich pracy. Niestety, część zaproszonych osób i instytucji nie wzięła udziału w szkoleniach.

Szkolenia dla interesariuszy są potrzebne ze względu na utrwalone niewłaściwe lub powierzchowne rozumienie rewitalizacji. Im większy jest krąg osób uczestniczących w szkoleniach, tym bardziej rozpowszechnia się traktowanie tego procesu jako długoterminowego i wielowątkowego działania nastawionego na zmianę społeczną. Doświadczenia Stalowej Woli pokazują, że często bieżące obowiązki w jednostkach samorządowych powodują zaniechanie okazji do wzbogacenia wiedzy w tej dziedzinie. Jednocześnie pracownicy Referatu dostrzegają, że mimo starań edukacyjnych, nadal bardzo wiele osób w Urzędzie używa określenia „rewitalizacja” do prac remontowych, a nawet w odniesieniu do projektów infrastrukturalnych nie występujących w LPR.

Rozdział 9.

Udział mieszkańców w tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji

9.1. Obowiązek wdrożenia partycypacji podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji

W poprzednich rozdziałach opisano formy partycypacji społecznej, które miały miejsce na podobszarach rewitalizacji, a których celem było stopniowe przygotowywanie społeczności do coraz bardziej dojrzałego uczestnictwa w życiu społecznym i do współdecydowania o lokalnych sprawach. Różnorodność podejmowanych działań wynikała z przejętego w Stalowej Woli tematu przewodniego programu, jakim była partycypacja. W niniejszym rozdziale pokazano natomiast ten wycinek pracy z mieszkańcami, który dotyczył włączania ich w przygotowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Zawartość Programu Rewitalizacji oraz wymagania dotyczące jego przygotowania określają wytyczne opublikowane w sierpniu 2016 r. przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju.¹⁾ Zalecają one, aby w przygotowanie programu zaangażowana została społeczność lokalna. W punkcie czwartym załącznika uściślono ten wymóg w następujący sposób: „Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. [...] Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu. [...] Partycypacja ukierunkowana jest na możliwie dojrzałe jej formy, a więc nie ograniczające się jedynie do informacji czy konsultacji działań władz lokalnych, ale dążące do zaawansowanych metod partycypacji, takich jak współdecydowanie czy kontrola obywatelska.”

W Stalowej Woli włączanie społeczności lokalnej do prac nad LPR rozpoczęto

1) Dla miast, które korzystając z okresu przejściowego nie oparły swoich Programów na Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o Rewitalizacji, głównym dokumentem zawierającym zasady tworzenia Programu pozostają Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

na wczesnym etapie. Zastosowano różnorodne metody i narzędzia, które sprawiły, że zakres i formy udziału interesariuszy w pracach nad LPR wykraczały poza zwykłą praktykę.

9.2. Partycypacja społeczna w procesie mapowania zasobów i potrzeb

9.2.1. Początki prac nad Mapą Zasobów i Potrzeb

W modelowym projekcie przewidziano przygotowanie dokumentu o nazwie „Mapa Zasobów i Potrzeb”. Miał on zawierać wszechstronną diagnozę obszaru rewitalizacji w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, przy czym zaplanowano większą szczegółowość i większy udział mieszkańców w jego tworzeniu, niż to ma miejsce w standardowych diagnozach tego typu. Zaplanowane były następujące narzędzia partycypacyjne:

- spacerzy diagnostyczne,
- „café Rewitalizacja” – spotkania z mieszkańcami,
- wywiady z mieszkańcami – moderowana dyskusja, focusy,
- badania ankietowe,
- zajęcia animacyjne dla dzieci i dorosłych – fotografia, film, itp.,
- happeningi, konkursy, gry miejskie, imprezy aktywizujące mieszkańców, podczas których miały być prowadzone obserwacje, wywiady, ankiety.

Pracę nad Mapą Zasobów i Potrzeb rozpoczęliśmy samodzielnie. Widzieliśmy potrzebę zbierania informacji podczas imprez. Proponowaliśmy mieszkańcom różnego typu badania, ankiety, rozmowy. Zachęcaliśmy ich do otwartości w wyrażaniu swoich opinii, apelowaliśmy, żeby dzielili się z nami swoimi pomysłami i potrzebami bo to, co zostanie teraz wypracowane, będzie rzutować na przyszłość.²⁾

We wcześniejszych rozdziałach wspomniano już, przy okazji referowania innych zagadnień, pewne działania diagnostyczne, w których uczestniczyli mieszkańcy (ankiety, „café rewitalizacja”, działania w MAL-ach, itp.). W niniejszym rozdziale opisano natomiast w całości szeroko zakreślony projekt badawczy z udziałem mieszkańców, którego wynikiem była Mapa Zasobów i Potrzeb.

2) Z wypowiedzi pracowników Centrum Rewitalizacji.

9.2.2. Metodologia badań społecznych

Na program badań w celu opracowania Mapy Zasobów i Potrzeb składały się badania społeczne i badania danych zastanych (desk research).³⁾

Badania społeczne były prowadzone od grudnia 2016 r. do marca 2017 r. Położono w nich nacisk na partnerstwo i partycypację społeczności lokalnej. Celem badań było:

- pozyskanie wiedzy na temat problemów podobszarów oraz przyczyn ich występowania,
- poznanie potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców podobszarów,
- identyfikacja potencjałów rewitalizowanych fragmentów miasta,
- ocena dotychczas realizowanych działań zmierzających do poprawy sytuacji na podobszarach,
- wskazanie potencjalnych barier utrudniających rozwój lokalnej społeczności,
- ocena stopnia partycypacji społecznej mieszkańców podobszarów.

Podczas badań społecznych pozyskano opinie grup docelowych reprezentujących wszystkie kategorie przedstawicieli społeczności lokalnej. Byli to:

- dorośli mieszkańcy podobszarów rewitalizacji,
- dzieci i młodzież uczęszczająca do szkół zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji,
- przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni mieszkaniowych,
- aktywni członkowie lokalnej społeczności,
- przedsiębiorcy prowadzący na podobszarach rewitalizacji działalność gospodarczą,
- organizacje pozarządowe działające na podobszarach rewitalizacji,
- animatorzy społeczni i pracownicy socjalni odpowiedzialni za działania społeczne w lokalnej społeczności,
- przedstawiciele samorządu.

Szczegółowe informacje na temat metod i technik gromadzenia danych zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

3) Projekt i przeprowadzenie badań: Logos Consulting sp. z o.o. Opis badań na podstawie dokumentów opracowanych przez tę firmę: „Raport z badań społecznych przeprowadzonych na podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów na potrzeby opracowania LPR dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020” oraz „Mapa Zasobów i Potrzeb podobszarów rewitalizacji Rozwadów i Fabryczne w gminie Stalowa Wola”.

Tab. 1. Tabela. Informacje dotyczące realizowanych badań.

Wybrana metoda badawcza	Wykorzystana technika badawcza	Kategoria uczestników	Dobór próby i liczba respondentów
ilościowa	Bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy (PAPI)	mieszkańcy podobszarów rewitalizacji	kwotowy – 400 osób
ilościowa	ankieta bezpośrednia	uczniowie szkół zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji	kwotowy – 265 osób
jakościowa	zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	- mieszkańcy i przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - animatorzy społeczni i pracownicy socjalni, - pracownicy samorządowi	celowy (próba ekspercka) – 56 osób
jakościowa	indywidualny wywiad pogłębiony (IDI)	aktywni członkowie lokalnej społeczności	celowy (próba ekspercka) – 10 osób

Źródło: Raport z badań społecznych przeprowadzonych na podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów na potrzeby opracowania LPR dla Gminy Stalowa Wola.

9.2.3. Wywiady kwestionariuszowe

Badania ilościowe metodą PAPI (Paper and Pencil Interview), czyli bezpośrednie, indywidualne wywiady kwestionariuszowe, zostały zrealizowane przez ankierów terenowych w okresie od 16 grudnia 2016 r. do 16 stycznia 2017 r. na próbie 400

dorosłych mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Zastosowano kwotowy dobór próby, uwzględniając informacje na temat płci, wieku oraz osiedla zamieszkania respondentów.

Kwestionariusz wywiadu zawierał 13 pytań zasadniczych oraz 5 pytań metryczkowych. Do pytań merytorycznych dołączono zestaw odpowiedzi do wyboru lub skalę oceny.

- Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?
- Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?
- Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?
- Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka?
- Czy w Pana/pani opinii lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)?
- Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta?
- Co najczęściej słyszy Pani/Pani na temat swojego osiedla?
- Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?
- Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby wydawać się atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli?
- Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?
- Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na obszarze, na którym Pan/Pani mieszka?
- Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?
- W których aktywnościach uczestniczyłby/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej?

Pełny tekst ankiety zamieszczono w Aneksie.

9.2.4. Ankietyzacja bezpośrednia

Uzupełnienie badań ankietowych wśród dorosłych mieszkańców stanowiły badania ankietowe przeprowadzone w szkołach podstawowych, gimnazjach i ponadgimnazjalnych zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji w okresie 9-13 stycznia 2017 r. Celem badań było poznanie ulubionych form spędzania czasu wolnego przez ludzi młodych, ich opinii na temat skierowanej do nich oferty kulturalno-rozrywkowej, oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych, pozaszkolnych, jak również potrzeb infrastrukturalnych w zakresie sportu, rekreacji i rozrywki.

W badaniu wzięło udział 265 uczniów. Ankiety były wypełniane podczas godzin wychowawczych. Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz zawierający 8 pytań zasadniczych oraz 3 pytania metryczkowe. Do pytań merytorycznych dołączono zestaw odpowiedzi do wyboru lub skalę oceny. Oto pytania zasadnicze zadane uczniom:

- Jakie formy spędzania wolnego czasu lubisz najbardziej?
- Jak często wykonujesz następujące aktywności?
- Jak najchętniej spędzasz czas wolny w gronie kolegów i koleżanek?
- W których aktywnościach sportowo-rekreacyjnych uczestniczysz?
- W których z wymienionych zajęć pozaszkolnych uczestniczyłbyś/uczestniczyłabyś najchętniej?
- Jak oceniasz ofertę kulturalno-rozrywkową skierowaną do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli?
- Który z wymienionych obiektów powinien powstać w Twojej okolicy, abyś mógł/mogła ciekawie spędzać czas wolny?
- Czy osiedle, na którym mieszkasz, stwarza Ci odpowiednie warunki do rozwoju Twoich zainteresowań?

Pełny tekst ankiety zamieszczono w Aneksie.

9.2.5. Zogniskowane wywiady grupowe

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI – Focus Group Interview), to metoda badań jakościowych polegająca na grupowej dyskusji odpowiednio dobranych respondentów, koncentrującej się wokół określonego tematu i prowadzonej przez moderatora na podstawie scenariusza. Badanie fokusowe prowadzone jest zwykle w grupie 8-10 osób, a czas trwania badania mieści się w granicach 60-150 minut. Przebieg dyskusji jest rejestrowany za pomocą dyktafonu lub kamery, po czym na podstawie zapisu sporządza się raport.

Badania przeprowadzono w okresie 13-27 stycznia 2017 r. Było to osiem zogniskowanych wywiadów grupowych, w których wzięli udział przedstawiciele różnych grup interesariuszy rewitalizacji:

- mieszkańcy, przedstawiciele wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji,
- przedsiębiorcy prowadzący na podobszarach rewitalizacji działalność gospodarczą,
- lokalne organizacje pozarządowe,
- animatorzy społeczni i pracownicy socjalni działający w obu dzielnicach,
- przedstawiciele samorządu.

W trakcie wywiadów zadano pytania dotyczące następujących spraw:

Wymarzone przedsięwzięcie

Na wstępie respondenci zostali zapytani o wymarzone przedsięwzięcie na rzecz dzielnicy, które pozytywnie wpłynęłoby na mieszkańców, bądź w jakiś sposób upiększałoby otoczenie.

Potencjał podobszaru

Celem procesu rewitalizacji jest wyprowadzanie ze stanu kryzysowego zdegradowanych części miasta, poprzez rozwiązywanie obserwowanych tam problemów, przy wykorzystaniu lokalnych potencjałów. Dlatego w początkowej części badania fokusowego znaczące miejsce zajęła dyskusja na temat potencjałów podobszaru.

Obserwowane problemy i przyczyny ich występowania

Trafne określenie problemów jest warunkiem prawidłowego określenia celów działania i projektów do wykonania. Na rozmowę o obserwowanych problemach oraz przyczynach ich występowania położono duży nacisk.

Potrzeby rewitalizacyjne oraz grupy społeczne wymagające wsparcia

Poproszono o respondentów o refleksję na temat najważniejszych potrzeb podobszarów oraz grup osób wymagających pomocy.

Partycypacja społeczna w rewitalizacji

Po wyjaśnieniu definicji partycypacji poproszono o ocenę zaangażowania społecznego na obu obszarach oraz o działalność organizacji pozarządowych.

Problemy organizacyjne procesu rewitalizacji

O problemy organizacyjne procesu rewitalizacji zapytano przede wszystkim

pracowników samorządowych, bowiem to oni w głównej mierze odpowiadają za wdrażanie działań rewitalizacyjnych.

9.2.6. Indywidualne wywiady pogłębione

Istotą pogłębionego wywiadu indywidualnego, czyli badania IDI (Individual In-Depth Interview), jest pozyskanie przez badacza szczegółowych informacji podczas wnikliwej rozmowy z respondentem bez ingerencji osób trzecich. W dniach 24 i 27 stycznia 2017 r. przeprowadzono dziesięć wywiadów indywidualnych z osobami zamieszkałymi oraz pracującymi na podobszarach Rozwadów i Fabryczne. Byli to aktywni członkowie lokalnej społeczności, którzy posiadają dużą wiedzę na temat swoich dzielnic. Wywiady zostały przeprowadzone na podstawie scenariusza złożonego wyłącznie z pytań otwartych o charakterze eksploracyjnym.

Rozwadów i Fabryczne w oczach mieszkańców

Zapytano badanych, jak osiedle, na którym mieszkają, jest postrzegane przez jego mieszkańców.

Rozwadów i Fabryczne w oczach mieszkańców pozostałych części miasta

Zapytano badanych, jak osiedle, na którym mieszkają, jest postrzegane przez mieszkańców pozostałych części miasta, co najczęściej słyszą na temat miejsca swojego zamieszkania.

Dostrzegany potencjał podobszarów

Osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wskazanie potencjałów Rozwadowa i Fabrycznego, określenie, co wyróżnia te osiedla na tle całego miasta.

Problemy obserwowane na podobszarach rewitalizacji i potrzeby rewitalizacyjne

Zapytano respondentów o problemy, jakie ich zdaniem są najbardziej istotne na podobszarach rewitalizacji, a także o ich opinie na temat przyczyn problemów.

Ocena dotychczas prowadzonych działań naprawczych

Respondentów poproszono następnie o ocenę dotychczas podejmowanych przez Miasto działań na rzecz podobszarów rewitalizacji i ich mieszkańców.

Partycypacja społeczna na osiedlach Rozwadów i Fabryczne

Respondenci zostali poproszeni o wymienienie organizacji, jakie działają w okolicach ich miejsca zamieszkania oraz o określenie gotowości mieszkańców

do zaangażowania się proces rewitalizacji. Rozmówcy ocenili także swoją aktywność oraz aktywności innych mieszkańców w działaniach na rzecz osiedla. Pytano w jaki sposób można zachęcić mieszkańców do udziału w działaniach na rzecz rewitalizacji.

Poniżej zamieszczono kilka cytatów z rozmów przeprowadzonych podczas badania; pierwsza część dotyczy Rozwadowa, kolejna osiedla Fabrycznego.

„Tutaj na Rozwadowie ludzie się znają, pozdrawiają, jest klimat bliskości (...) to nie jest taka duża społeczność, jak się wychodzi to czuć, że się każdego zna”.

„Rozwadow jest inny, w Stalowej Woli są bloki, bloki, bloki i nagle ta troszkę jakby starsza część, jakby wioska, że aż ludziom miło tutaj przyjechać”.

„Ludzie postrzegają Rozwadow jak małe przejazdowe miasteczko, w którym mało się dzieje, mało sklepów, a przecież Rozwadow ma bardzo duży potencjał turystyczny”.

„Tutaj każdy ciągnie w swoją stronę. Z pomysłami nie będzie żadnego problemu, gorzej z realizacją, ludzie we własnej grupie się nie dogadują”.

„Tu jest więcej zieleni, nie ma tutaj dużych, uczęszczanych dróg, tu jest spokojniej, jest wszędzie blisko, jest na pewno więcej miejsc parkingowych, lepiej się mieszka po prostu”.

„Osiedle przez innych postrzegane jest nieciekawie, raczej negatywnie. Myślą stereotypowo, że jest niebezpiecznie, że jest nieprzyjemnie. A tak naprawdę tak nie jest”.

„Dom Kultury i ta część przed nim jest charakterystyczna, można ją w ciekawy sposób wykorzystać, żeby coś się działo”.

„Dla mnie problemem jest też to, że tutaj jest tak wiele niezagospodarowanego miejsca, pustego miejsca. (...) Dla mnie podstawowym punktem powinno być zrobienie porządku, miejsca takiego, gdzie można było by przyjść, zrobić jakiś plac zabaw, obszar rekreacyjny, czy zrobić kawiarenki, gdzie można usiąść kawę wypić”.

„Taką grupą, która potrzebuje wsparcia, są osoby starsze, bo tu dużo osób starszych mieszka. (...) Myślę, że działania powinny być też skierowane do dzieci, do matek z dziećmi”.

„Może i są jakieś organizacje, ale ja nic nie wiem o tym, że jakieś takie organizacje działają”.

Uzyskane podczas badań społecznych informacje, uzupełnione potem badaniem danych zastanych, stanowiły podstawę do opracowania Mapy Zasobów i Potrzeb. Opracowanie z kolei posłużyło do sporządzenia diagnozy podobszarów, która została włączona do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

9.3. Konsultacje podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji

9.3.1. Warsztaty z mieszkańcami

Kolejnym etapem udziału mieszkańców w pracy nad LPR były warsztaty, które nazwano „Rewitalizacja od A do Z”. Odbyły się one w lutym 2017 r., oddzielnie dla każdego podobszaru.

Podczas warsztatów poproszono uczestników o wskazanie obserwowanych problemów na mapie. Miało to na celu usystematyzowanie wiedzy o podobszarze. Zapytano ich też o wizję podobszaru, wyjaśniając to pojęcie jako projekcję stanu, jaki ma nastąpić w rewitalizowanej części miasta w perspektywie nadchodzących lat. Zadano pytanie „Co chcieliby Państwo móc powiedzieć na temat osiedla za 10 lat?”.

Mieszkańcy osiedla Fabrycznego ustalili, że chcą, aby o osiedlu po okresie zmian można było powiedzieć, że:

- stało się centrum kulturalnym miasta,
- nastąpiło zmniejszenie patologii występującej na obszarze rewitalizowanym,
- efekt z punktu drugiego uzyskamy poprzez min. „uzdrowiony mix społeczny”,
- wśród mieszkańców narosło poczucie wspólnoty i współodpowiedzialności za osiedle, na którym mieszkają,
- osiedle oferuje różnorodne funkcje dla mieszkańców – kulturalne, rekreacyjne, sportowe, społeczne,
- o terenie osiedla można powiedzieć, że jest – czysto, przejrzyste i pięknie.

Mieszkańcy Rozwadowa chcieli, aby o osiedlu w przyszłości można było powiedzieć, że:

- jest miejscem, gdzie zaangażowanie mieszkańców wywołało zmianę,
- są tu zdrowe warunki życia – poprawiła się jakość powietrza i warunki sanitarne,
- jest szeroki dostęp do atrakcyjnych aktywności dla różnych grup mieszkań-

ców, powstały świetlice, miejsca spotkań, są prowadzone różnorakie zajęcia dla mieszkańców,

- poprawiła się przestrzeń publiczna – jest czysto, estetycznie, przyjaźnie,
- jest wiele atrakcji dla przyjezdnych – historycznych, kulturalnych, gastronomicznych,
- odżywiająca gospodarka zapewnia nowe miejsca pracy.

Mieszkańcy na warsztatach dowiedzieli się jakie warunki musi spełniać ich pomysł, aby mógł zostać uznany za projekt rewitalizacyjny. W przypadku obu warsztatów pojawiły się sugestie potrzeb i propozycje działań rozwojowych. Zgłaszane postulaty oznaczono na mapie odpowiednimi symbolami. Wskazywano inicjatywy, które warto zgłosić jako przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Na koniec każdego spotkania uczestnikom zaprezentowano formularz zgłaszania projektów do LPR, przedstawiono krótką instrukcję prawidłowego wypełnienia dokumentu oraz poinformowano, w jakiej formie i w jakim terminie można zgłaszać pomysły.

Warsztaty „Rewitalizacja od A do Z” uświadomiły mieszkańcom, że mają duży wpływ na proces przemian. Przyniosły uczestnikom pogłębione zrozumienie procesu rewitalizacji, a także orientację w sprawie zasad formułowania projektów do LPR.

9.3.2. Zgłaszanie projektów rewitalizacyjnych

Nabór propozycji przedsięwzięć do Lokalnego Programu Rewitalizacji ogłoszono 20 lutego 2017 r., a datę końcową przyjmowania wniosków wyznaczono na 13 marca. Zawiadomienia o rozpoczęciu naboru pojawiły się kilka dni przed planowanymi warsztatami, łącznie z zachętą do uczestnictwa w warsztatach. W ogłoszeniach podano adres strony internetowej Centrum Rewitalizacji, na której można było znaleźć formularz oraz instrukcję jego wypełniania.

W tym momencie najistotniejszy jest udział mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Bez pomysłów na zmiany, bez zgłoszenia potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej, prace w tym zakresie nie będą miały sensu. [...] Pomysły mieszkańców zapisane w projekcie będą miały możliwość realizacji.[...] Dlatego serdecznie zachęcamy do opisanie swoich pomysłów na projekty, które odpowiedzą na problemy zidentyfikowane na podobszarach rewitalizacji. Prosimy o zgłaszanie projektów społecznych, inwestycyjnych lub integrujących działania inwestycyjne z działaniami społecznymi.⁴⁾

4) Wiadomość ze strony internetowej www.centrumrewitalizacji.pl 20 lutego 2017 r.

Po warsztatach interesariusze mieli możliwość zgłaszania propozycji przedsięwzięć drogą elektroniczną, za pośrednictwem poczty oraz osobiście. Podczas trwania naboru, w Centrum Rewitalizacji uruchomiony został punkt konsultacyjny, który udzielał wsparcia w przygotowaniu propozycji oraz pomocy w prawidłowym wypełnieniu formularza zgłoszeniowego. Przed ustaloną datą zakończenia przyjmowania wniosków postanowiono przesunąć termin o tydzień.

W związku z bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców dotyczącym składania propozycji przedsięwzięć do Lokalnego Programu Rewitalizacji informujemy, że termin naboru wniosków zostaje przedłużony do 20 marca. Jednocześnie informujemy, że w poniedziałek 13 marca w PSP 9 przy ul. Rozwadowskiej 10 o godz. 17:00 oraz we wtorek 14 marca w Strefie Spotkań przy ul. Dmowskiego 11 od godz. 14:00 odbywać się będą spotkania dla wszystkich zainteresowanych składaniem wniosków. Na wszelkie pytania i wątpliwości odpowiedzi udzielać będą eksperci. Zapraszamy przedstawicieli instytucji, stowarzyszeń, grup nieformalnych oraz zainteresowanych mieszkańców do udziału w spotkaniach. Razem zmieniamy miasto!!!⁵⁾

Spotkanie informacyjne dające możliwość uzyskania pomocy w sformułowaniu swojego wniosku było ważnym elementem podczas naboru, ponieważ niektóre osoby nie miały możliwości dotarcia bezpośrednio do Referatu, a potrzebowały indywidualnego instruktazu i rozmowy.

W okresie od 20 lutego do 20 marca 2017 r. do Urzędu Miasta wpłynęło 58 formularzy zgłoszeniowych.

9.3.3. Konsultacje społeczne LPR

Ostatnim etapem opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji były konsultacje społeczne projektu dokumentu. Trwały one od 22 maja do 12 czerwca 2017 r.

Po zakończeniu konsultacji opublikowano raport z ich przebiegu. W raporcie podkreślono, że „celem ich przeprowadzenia było zaprezentowanie projektu dokumentu oraz zebranie od interesariuszy rewitalizacji uwag, opinii i propozycji. Realizacja konsultacji stanowi jeden z elementów partycypacji społecznej. Konsultacje społeczne stwarzają możliwość wypowiedzenia się przez interesariuszy oraz udziału w przygotowaniu dokumentu.”⁶⁾

5) Wiadomość ze strony internetowej www.centrumrewitalizacji.pl 9 marca 2017 r.

6) „Raport z konsultacji społecznych projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020”.

Podczas konsultacji zebrano łącznie 39 opinii, uwag i propozycji, z czego podczas spotkań konsultacyjnych spisano ich osiem, a bezpośrednio do Referatu Centrum Rewitalizacji trafiło 31. Otrzymane sugestie zostały przeanalizowane przez zespół opracowujący dokument i w wielu przypadkach uwzględnio.

Podsumowanie

Przewodnik po Rewitalizacji Stalowej Woli jest opracowaniem podsumującym działania przeprowadzone w latach 2016-2018 w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast. W związku z wyborem partycypacji jako tematu wiodącego, opracowanie skupia się na tych działaniach Urzędu, które były skierowane na zwiększenie integracji i aktywności mieszkańców podobszarów rewitalizacji, a potem promowały ich inicjatywę, samodzielność i zaangażowanie. Wdrażanie społeczności do szerokiej partycypacji, która jest definiowana jako współdecydowanie i współodpowiedzialność, sprzyja budowaniu wspólnoty lokalnej, która jest aktywna i potrafi współpracować na rzecz swojego osiedla. Od jakości tej wspólnoty zależy zdolność ludzi do podejmowania twórczych inicjatyw, a w konsekwencji – jakość przestrzeni miejskiej.

Przewodnik po Rewitalizacji opisuje najpierw prace nad koncepcją modelowych działań. Została ona przygotowana we współpracy komórki zajmującej się rewitalizacją z trzema instytucjami: Muzeum Regionalnym, Miejskim Domem Kultury i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Jest to inspirujący przykład wykorzystania potencjału i doświadczeń kilku podmiotów na potrzeby przekrojowego projektu. Wymienione instytucje już wcześniej podejmowały działania aktywizujące mieszkańców i promujące partycypację, dobrze rozumiały ideę rewitalizacji, a także miały pomysły działań, które zostały uwzględnione we wniosku o dotację.

W celu zdefiniowania obszaru rewitalizacji należało opracować metodologię diagnozy, zebrać dane i dokonać ich analizy. Praca ta została wykonana w dużej mierze samodzielnie przez komórki Urzędu, w zasadniczej fazie bez posilkowania się pomocą z zewnątrz. Jest to działanie godne polecenia. Obciąża co prawda Wydziały dodatkowymi obowiązkami i stanowi wyzwanie dla pracowników, ale skutkuje zdobyciem wiedzy i kompetencji, które pozostają w Urzędzie.

Efektom diagnozy było wyłonienie dwóch podobszarów rewitalizacji: Rozwadowa i osiedla Fabrycznego. Położone w oddaleniu od siebie, posiadające odmienny charakter, obie dzielnice mają ciekawą historię i znaczny potencjał, ale obie wymagają dużej pracy w celu zniwelowania licznych problemów.

W opracowaniu poświęcono wiele miejsca opisowi powstania i rozwoju Miejsc Aktywności Lokalnej. Ich utworzenie było jednym z kluczowych założeń programu. Realizowany jest w nich najważniejszy nurt modelowych działań, jakim jest wdrażanie mieszkańców Rozwadowa i osiedla Fabrycznego do partycypacji.

MAL-e powstały w wyniku celowego, przemyślanego działania Referatu Centrum Rewitalizacji. Warty naśladowania jest sposób tworzenia tej nowej inicjatywy.

MAL-om nie narzucano konkretnego sposobu działania, ale pozwolono na dobór aktywności w zależności od lokalnej sytuacji i odczytywanych potrzeb mieszkańców. Zwraca uwagę także zaplanowane, elastyczne etapowanie wymagań stawianych operatorom. Wraz z ich rosnącym doświadczeniem zwiększano skalę zadań i wprowadzano coraz bardziej złożone formy pracy z mieszkańcami. Na każdym z podobszarów powstało miejsce spotkań, gdzie mieszkańcy mogą skorzystać z oferty zajęć tematycznych, uczestniczyć w wydarzeniach, albo po prostu przyjść, porozmawiać, spotkać się ze znajomymi. MAL-e przyczyniły się do zintegrowania środowisk. Skłoniły mieszkańców do wyjścia z domu, poznania sąsiadów, nawiązania kontaktu z osobami znanymi tylko z widzenia. Aktywizacja mieszkańców i otwarcie na sprawy innych następowało powoli. Najpierw biernie korzystali oni z przygotowanej oferty, potem ją współtworzyli, a w końcu przejmowali inicjatywę. Po dwóch latach działalności MAL-i widać efekt w postaci zmiany postaw mieszkańców. Proces, który nastąpił, ilustruje schemat.

Kolejny ważny elementem modelowych działań w Stalowej Woli stanowią mikrogranty. Skrótowo ujmując, jest to taka forma współpracy mieszkańców z Urzędem, w której mieszkańcy zgłaszają pomysł i deklarują jego realizację własną pracą, a Urząd wspiera ich finansowo pokrywając koszty niezbędnych do projektu zakupów. Centrum Rewitalizacji może się podzielić kilkoma spostrzeżeniami po realizacji czterech edycji mikrograntów.

Przekazanie organizacji konkursów grantowych, wyboru ofert i ich rozliczenia wiodącym organizacjom pozarządowym sprawdziło się. Wzmocniło kompetencje tych organizacji, a przeprowadzenie konkursów nie przez urzędników, ale przez organizacje działające na terenie i dobrze znające oferentów, miało dodatkowy walor integrujący lokalną społeczność

Zauważono znaczne możliwości uruchamiania aktywności konkretnych grup mieszkańców poprzez warunki, jakie stawiano w kolejnych konkursach. Na przykład dodatkowe punktowanie ofert składanych przez osoby młode zainspirowało je do zgłaszania pomysłów. Na podobnej zasadzie można sterować rodzajem zgłaszanych tematów. Szczególnie wartościowe są takie inicjatywy, które zostawiają trwały ślad na osiedlu w postaci np. małej architektury czy dekoracji.

Organizatorzy konkursów na mikrogranty zaobserwowali znaczny wzrost aktywności mieszkańców już po pierwszej edycji. Mieszkańcy przekonali się, że ich pomysł może uzyskać wsparcie Urzędu i że mogą zrobić coś dla wspólnego dobra. Zaczęli się znacznie chętniej angażować w inicjatywy proponowane przez MAL-e, a także zaczęli uczestniczyć w przygotowaniu wydarzeń oraz zgłaszać własne pomysły na działania w ramach MAL-i.

Należy szczególnie podkreślić ważny efekt konkursów grantowych w postaci poczucia mieszkańców, że własne zaangażowanie może mieć realny wpływ na lokalne realia.

Bardzo ważnym elementem modelowych działań była współpraca z lokalnymi społecznościami podczas projektowania przestrzeni miejskiej. W Stalowej Woli postanowiono bowiem, że plany przebudowy dwóch placów będą realizowane w ścisłej współpracy z mieszkańcami. Założono, że będą oni mieli wpływ na funkcje, wygląd i konkretne elementy głównych miejsc dzielnicy.

Na osiedlu Fabrycznym rozpoczęto od zorganizowania modelowych warsztatów, podczas których mieszkańcy współpracowali ze studentami uczelni projektowych i przekazali im swoje wizje i pomysły. Na tej podstawie studenci pod okiem wykładowców stworzyli alternatywne wizje, które stały się podstawą konkursu architektonicznego na koncepcję Placu Piłsudskiego. Centrum Rewitalizacji Starannie zaplanowany i początkowo modelowo realizowane włączenie mieszkańców do procesu decyzyjnego nie zapobiegło jednak kontrowersjom i sporom.

Równie ciekawy jest przypadek projektowania Rynku w Rozwadowie. Tutaj zbyt późno zaproszono mieszkańców do współpracy. Jednocześnie przez długi czas społeczność dzielnicy nie wierzyła, że sygnały płynące z Urzędu naprawdę oznaczają zamiar inwestycji w Rozwadowie, który przez lata był pomijany w planach modernizacyjnych Stalowej Woli. Ujawniły się także sprzeczne podejścia i oczekiwania różnych grup mieszkańców. Toczyły się dyskusje na temat zmian poszczególnych elementów koncepcji, ujawniła się duma z bogatej przeszłości Rozwadowa, której tłem było rozgoryczenie Rozwadowian utratą odrębności i przyłączeniem do Stalowej Woli w latach 70 XX w. Konsultacje w Rozwadowie są przykładem trudności partycypacji w skomplikowanych lokalnych realiach.

Trudne rozmowy opóźniły proces inwestycyjny. Jednak ta okoliczność dowodzi, że Urząd poważnie potraktował kontakt z mieszkańcami i szukał satysfakcjonującego rozwiązania. Podjął dodatkowe, nieprzewidziane wcześniej działania, a liczne postulaty zmian w projektach były uwzględniane. Obserwacja procesu konsultacji niesie kilka ważnych wniosków. Decydując się na potraktowanie mieszkańców jako partnera w decyzjach należy założyć margines czasowy, ponieważ szukanie kompromisu bywa długotrwałe i może być konieczne wdrożenie dodatkowych działań. Model współdecydowania wymaga, aby obie strony miały poczucie odpowiedzialności, potrafiły dostrzec uwarunkowania drugiej strony i aby były gotowe na kompromis. Należy także pamiętać, że w sytuacji przedłużających się dyskusji, które nie prowadzą do rozwiązania problemu, Urząd powinien rozważyć zakończenie konsultacji, w przeciwnym razie projekt może nie zostać zrealizowany w ogóle.

W przypadku obu placów miejskich to Urząd postanowił uruchomić partycypację, otwierając się na uwagi mieszkańców. W trakcie realizacji modelowego projektu wystąpiły także sytuacje niejako odwrotne – to mieszkańcy zgłosili potrzebę konkretnych działań lub wyrazili swój brak zgody. Potrafili wyjść z inicjatywą i wywrzeć skuteczny nacisk w sprawach, na których im zależy. Ciekawy jest tu przykład uratowania przed rozbiórką dawnego zabytkowego budynku dworca kolejowego w Rozwadowie. Było to możliwe dzięki reakcji mieszkańców na plany PKP i wspólnemu stanowisku mieszkańców i władz miasta. Innym przykładem jest skuteczna presja mieszkańców na Urząd, która doprowadziła do podjęcia przez niego nieplanowanych działań w sprawie kamienic okalających Rynek w Rozwadowie.

Zarówno Rozwadow jak osiedle Fabryczne mogą pochwalić się niebanalną przeszłością, która jednak jest słabo znana mieszkańcom. Trzeba pamiętać o tradycjach handlowych, a potem kolejarskich Rozwadowa, a także o przedwojennych wątkach patriotycznych i tych dotyczących ruchu oporu. Z kolei osiedle Fabryczne daje możliwości śledzenia przedwojennej myśli przemysłowej, budowy nowego miasta, badania założeń architektonicznych. Bogata historia Rozwadowa i osiedla Fabrycznego skłoniła Urząd do działań, które w oparciu o tradycję będą budować lokalną tożsamość mieszkańców i ich aktywność. W ramach modelowego projektu postanowiono rozpowszechnić wiedzę na temat lokalnej historii, co ma spowodować w następnym etapie zaangażowanie mieszkańców we wspólne działania w oparciu o bogactwo dziejowe.

W Stalowej Woli organizowanych jest wiele imprez plenerowych. Referat Centrum Rewitalizacji postawił sobie pytanie jak wykorzystać je do działań związanych z rewitalizacją. Okazuje się, że mogą one pomagać w realizacji celów rewitalizacji. Przykładem jest wprowadzenie na Rynek w Rozwadowie kilku dużych, cyklicznych wydarzeń, które już teraz, przed jego remontem, pokazują mieszkańcom że Rynek może wrócić do dawnej świetności, tętnić jak dawniej życiem, może przyciągać licznych odwiedzających, którzy będą stymulować dalszy rozwój dzielnicy. To tylko jeden z aspektów opisanych w rozdziale poświęconym imprezom miejskim. Warto pamiętać, że wyjście poza najprostszy, rozrywkowy aspekt imprez plenerowych i wykorzystanie ich do konkretnych celów wymaga inwencji, pomysłu i ponadprzeciętnej pracy przygotowawczej. Przykład Stalowej Woli pokazuje, że można z zaskakująco dużym powodzeniem wykreować cykliczną imprezę masową, która będzie silnie wspierać realizację celów rewitalizacyjnych.

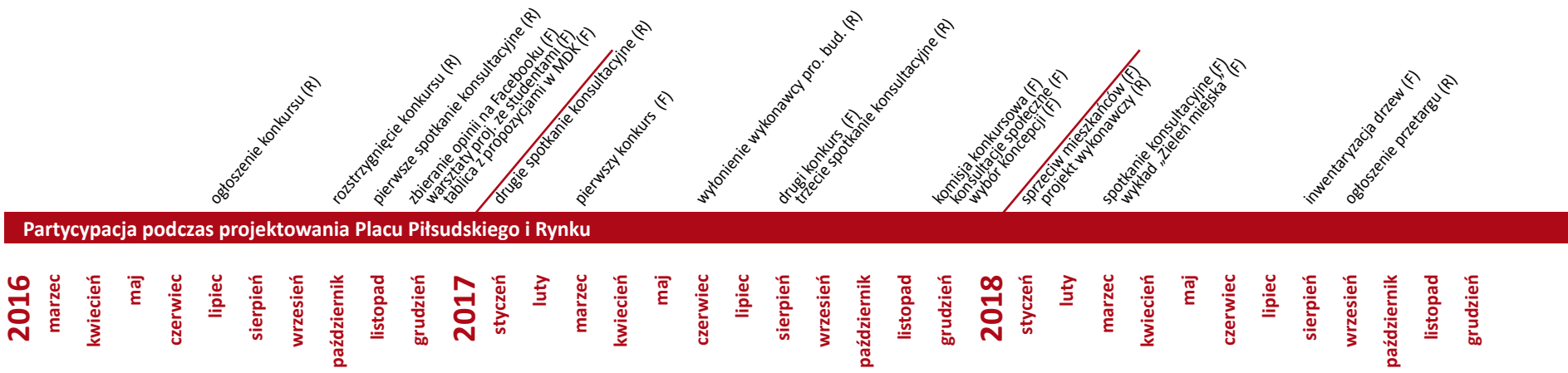
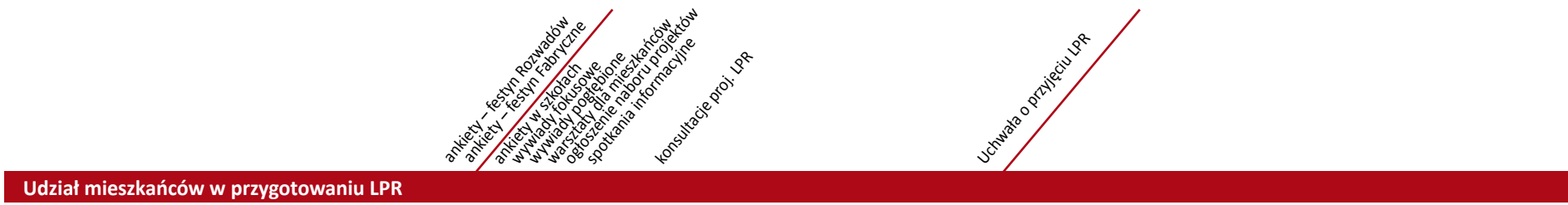
Rewitalizacja jest złożonym procesem, przebiegającym w różnych sferach, z których najczęściej dostrzegana jest sfera techniczna; mieszkańcy często utożsamiają rewitalizację z remontami. Dlatego istnieje duża potrzeba działań edukacyjnych.

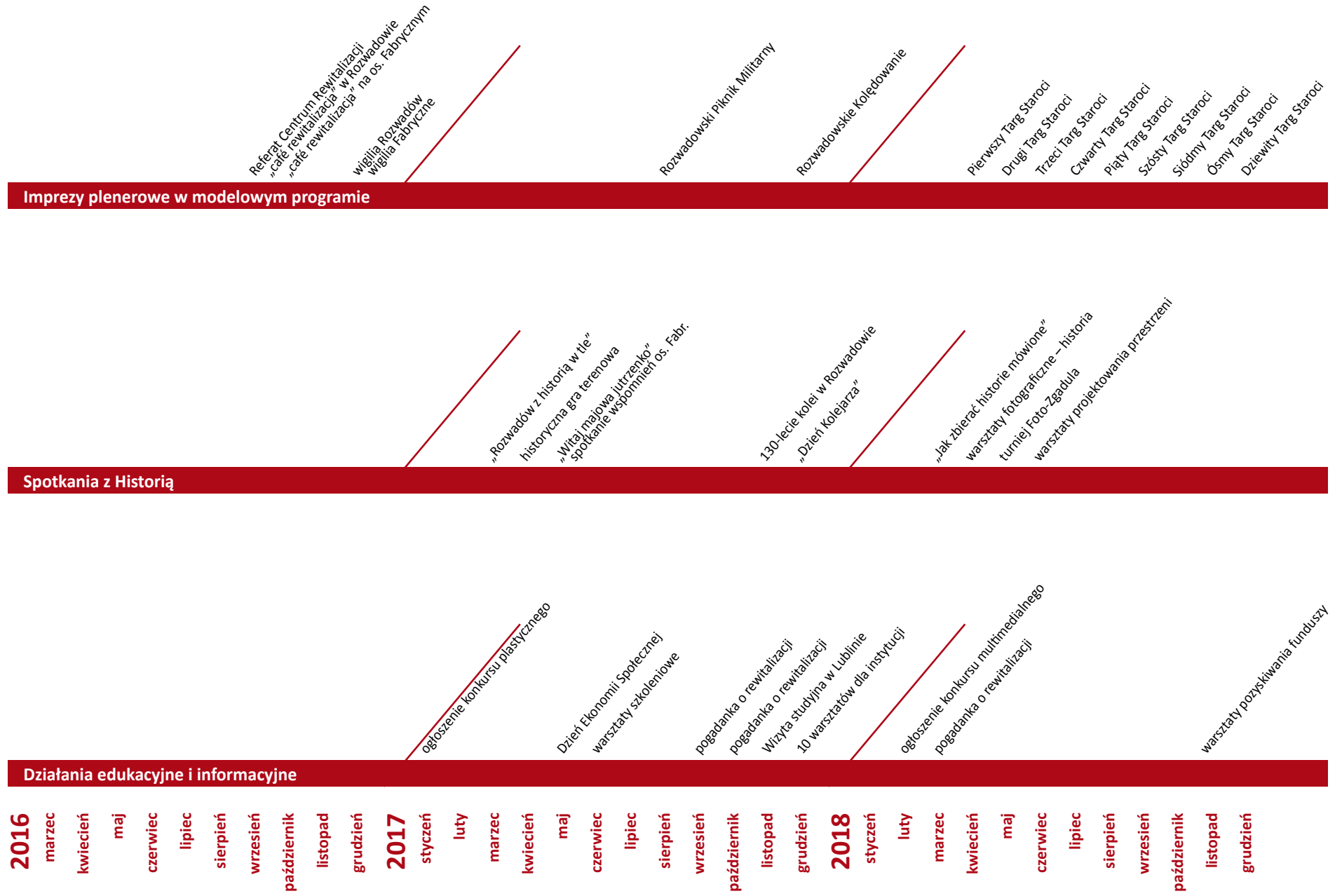
W Stalowej Woli, oprócz standardowych szkoleń, podjęto próbę dotarcia z komunikatem o kompleksowej odnowie dzielnic do najmłodszych i młodzieży, wyjaśniając trudne zagadnienia w sposób przystępny. Spotkania z pracownikami Referatu pokazały młodym ludziom zagadnienia dotyczące funkcjonowania i rozwoju organizmu miejskiego.

W ramach działań edukacyjnych Referat zorganizował także wizytę studyjną. Wyjazd do Lublina pozwolił mieszkańcom Stalowej Woli zobaczyć problemy i sukcesy odwiedzanego miasta, a także sprowokował ich do porównań i zainspirował do wprowadzania dobrych rozwiązań u siebie. Warto rozważyć dwa doświadczenia Stalowej Woli: zaproszenie na wyjazd aktywnych mieszkańców z obu podobszarów oraz organizacja wizyty nie przez Urząd przyjmującego miasta, ale przez organizację pozarządową, co pozwoliło na obejrzenie Lublina z punktu widzenia społeczności lokalnej.

Często podkreśla się wymóg włączania mieszkańców do prac nad Programem Rewitalizacji. W Stalowej Woli przeprowadzono badania społeczne, zorganizowano dla mieszkańców warsztaty w celu współtworzenia diagnostycznej części dokumentu, zaproszono do składania projektów i zorganizowano konsultacje. Z uwagi na temat wiodący, działania te były szczególnie rozbudowane.

W okresie realizacji modelowego projektu Referat Centrum Rewitalizacji podejmował działania na różnych polach. Zajmował się jednocześnie wieloma aspektami, starając się zwracać uwagę szczególnie na te, które rozwijały kompetencje mieszkańców związane z partycypacją. Na kolejnej stronie zamieszczono zestawienie najważniejszych działań z podziałem na wątki tematyczne. Jest to schematyczne, skrótowe zobrazowanie bardzo licznych i zróżnicowanych działań podejmowanych w ramach programu Modelowa Rewitalizacja w Stalowej Woli. Wszystkie one mają na celu budowanie postaw partycypacyjnych mieszkańców rewitalizowanych obszarów.

ANEKS

Wzory dokumentów

W Aneksie zamieszczono wzory wybranych dokumentów, które zostały wypracowane w Referacie Centrum Rewitalizacji podczas realizacji projektu modelowego. Mogą one być przydatne czytelnikom niniejszego opracowania i służyć jako przykład przy tworzeniu rozwiązań dotyczących podobnych zagadnień, jako inspiracja dla samorządów planujących powołanie podobnej inicjatywy na swoim terenie.

Wzory dokumentów do rozdziału nr 2 dotyczących Miejsc Aktywności Lokalnej i Partnerstw

Warunki otwartego konkursu ofert na prowadzenie MAL

Poniżej przytoczono kluczowe fragmenty z warunków, jakie postawiono operatorom w trzecim konkursie na prowadzenie MAL-i, kiedy wymagania wobec nich przybrały już dojrzałą postać. Otwarty konkurs dotacji ogłoszony został Zarządzeniem Prezydenta Miasta z dnia 24.08.2017 r.¹⁾

MIEJSCA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Miejsce aktywności lokalnej ma integrować lokalną społeczność, m.in. poprzez nieodpłatne udostępnianie przestrzeni na potrzeby i działania mieszkańców, grup nieformalnych oraz organizacji pozarządowych. Powinno inicjować i prowadzić działania animujące lokalną społeczność – wynikające ze zgłaszanych przez nią potrzeb oraz potrzeb dostrzeganych przez pracowników miejsca aktywności lokalnej.

Miejsce to powinno sprzyjać nawiązywaniu relacji interpersonalnych, być otwarte na społeczność lokalną i być przez nią współtworzone, dawać mieszkańcom przestrzeń i wiedzę do realizacji własnych pomysłów na lokalne działania, wspierać rozwój wolontariatu, działań partycypacyjnych oraz działań rewitalizacyjnych, włączać się aktywnie w życie okolicy, wspierać działania innych organizacji pozarządowych. Nawiązane w miejscu aktywności lokalnej relacje powinny być zaczątkiem grup tematycznych, które w przyszłości będą potrafiły się zorganizować i dążyć do realizacji wspólnych celów, inicjatyw oraz niwelowania problemów lokalnej społeczności.

Realizator zadania publicznego poprzez działania w miejscu aktywności lokalnej przyczyni się do utrwalenia efektów projektu modelowej rewitalizacji Stalowej Woli, tak by prowadzone działania pozostawiły trwałe rezultaty na przyszłość. Dzięki działaniu miejsca aktywności lokalnej wyłoni się grupa inicjatywna, która będzie w stanie samodzielnie pozyskiwać fundusze na całościowe prowadzenie centrum po zakończeniu realizacji zadania oraz inicjować działania animacyjno-integracyjne lokalnej społeczności.

1) Zarządzenie Nr 304/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 24.08.2017 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

Realizator działania winien szczególne uwzględnienie w kwestii:

- objęcia kompleksowym działaniem prowadzenia miejsca aktywności lokalnej dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego, grup nieformalnych, miejscowych organizacji pozarządowych oraz stowarzyszeń,
- zapewnienia miejsca, materiałów do zajęć i przeprowadzenia zajęcia animacyjno-integracyjnych dla dzieci oraz dorosłych w okresie realizacji zadania z uwzględnieniem potrzeb różnych grup społecznych zgłaszanych w trakcie realizacji zadania,
- otwartości na wszystkie grupy społeczne i wiekowe oraz integrację społeczną grup zagrożonych wykluczeniem (m.in. osoby z niepełnosprawnościami, cudzoziemcy, młodzi rodzice, osoby 60+),
- przeprowadzenia 7x6 godz. warsztatów dla mieszkańców osiedla Rozwadów dotyczących aktywizacji społeczno-gospodarczej oraz zapewnić materiały warsztatowe dla wszystkich uczestników,
- zapewnienia miejsca do spotkań edukacyjno-konsultacyjnych i opiniotwórczych mieszkańców na terenie podobszaru rewitalizowanego celem rozwoju i wzmocnienia dialogu między interesariuszami.
- monitorowania podpisania i współdziałania w partnerskim porozumieniu na osiedlu Rozwadów w wyniku, którego powstanie grupa inicjatywna złożona m.in. z grup nieformalnych, NGO oraz liderów społeczności lokalnej, która po zakończeniu realizacji zadania z zakresu rewitalizacji, tj. po dniu 31 lipca 2018 r. będzie samodzielnie prowadzić miejsca aktywności lokalnej na obszarze osiedla Rozwadów,
- opracowania wzoru treści partnerskiego porozumienia na rzecz powstania grupy inicjatywnej odpowiedzialnej za prowadzenie miejsca aktywności lokalnej po zakończeniu zadania z zakresu rewitalizacji, tj. po dniu 31 lipca 2018 r.; wzór treści porozumienia partnerskiego powinien stanowić załącznik do oferty realizacji zadania publicznego,
- Zadanie powinno być realizowane przy wsparciu minimum jednego koordynatora.
- Zadanie powinno być realizowane przy wsparciu minimum czterech animatorów lokalnych – organizatorów społeczności lokalnej zatrudnionych przez wnioskodawcę (2 animatorów odpowiedzialnych za prowadzenie zajęć, 2 animatorów odpowiedzialnych za kontakty z mieszkańcami i doradztwo).
- Wnioskodawca zapewnia lokal do prowadzenia centrum aktywności lokalnej

dostosowany do potrzeb różnych grup wiekowych i społecznych oraz w ramach realizacji zadania pokrywa koszty związane z utrzymaniem lokalu.

- Dostosowanie lokalu; realizacja zadania zakłada doposażenie lokalu do potrzeb wynikających z planowanych działań. Na powyższe działanie przeznaczyć można w ofercie max. 10 000 zł.
- W planowaniu kosztorysu należy uwzględnić, że w ramach zadania nie można dokonywać zakupów, których wartość jednostkowa przekracza 3 500,00 zł. W przypadku przedmiotów, które nie są w stanie funkcjonować samodzielnie, ich koszty zakupu są sumowane.
- Wnioskodawca stworzy warunki do spotkań i wzmocnienia pozycji oraz umocnienia współpracy Zespołu ds. Rewitalizacji dla os. Rozwadów powołanego Zarządzeniem Nr 132/17 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 26 kwietnia 2017 r.,
- Wnioskodawca współpracuje z Centrum Rewitalizacji i zaangażuje do współpracy przedstawicieli mieszkańców podobszaru rewitalizacji przy wspólnym propagowaniu idei zawartej w dokumencie lokalnego programu rewitalizacji,
- Wnioskodawca będzie współpracował z innymi stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi celem wymiany dobrych praktyk i doświadczeń integracji z podobszarem rewitalizacji os. Fabryczne oraz kreowania komplementarnych rozwiązań dla różnych społeczności,
- Wnioskodawca będzie współpracował z: Miejskim Domem Kultury w Stalowej Woli, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Stalowej Woli oraz z Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli w obszarze działań rewitalizacyjnych,
- Wnioskodawca będzie wspierał mieszkańców lokalnej społeczności w realizacji ich własnych inicjatyw w miejscu aktywności lokalnej, np. poprzez udostępnienie lokalu, uwzględnienie pomysłów mieszkańców w harmonogramie oraz kosztorysie realizacji zadania publicznego z zakresu rewitalizacji,
- Wnioskodawca w ofercie realizacji zadania publicznego przedstawi ramowy harmonogram realizacji zadania z uwzględnieniem:
 - przeprowadzenia zaktualizowanej diagnozy potrzeb mieszkańców osiedla Rozwadów,
 - planowanego zakresu prac i zadań miejsca aktywności lokalnej z uwzględnieniem partycypacji społecznej i równości potrzeb różnych grup,
 - określenia godzin pracy miejsca aktywności lokalnej w oparciu o potrzeby mieszkańców, jednak miejsce powinno funkcjonować od 3 do 6 dni w tygo-

dniu, tak by tygodniowa suma godzin otwarcia miejsca aktywności lokalnej wynosiła 24 h z koniecznością funkcjonowania w godzinach, 16:00-20:00 co najmniej dwa razy w tygodniu, w tym, co najmniej jeden dzień w weekend (sobota i/lub niedziela),

- warsztatów dotyczących aktywizacji społeczno-gospodarczej,
- promocji miejsca aktywności lokalnej wśród mieszkańców, lokalnych organizacji i instytucji (m.in. szkół, instytucji kultury, sportu, rekreacji i pomocy społecznej), jak również w Internecie, w szczególności w portalach społecznościowych,
- obsługi mikrograntów,
- przygotowaniem sprawozdań częściowych oraz sprawozdania końcowego z realizacji zadania publicznego oraz raportów z kompleksowej obsługi mikrograntów i z działań animatorów lokalnych,
- bieżący kalendarz będzie elastycznie tworzony wspólnie z mieszkańcami odwiedzającymi centrum aktywności lokalnej, grupy nieformalne oraz organizacje pozarządowe i regularnie (nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie) przesyłany do Referatu Centrum Rewitalizacji drogą elektroniczną z wyprzedzeniem pozwalającym na upowszechnienie planowanych wydarzeń.

Koordinator realizacji zadania publicznego:

Wymagania niezbędne:

- posiada minimum 6 miesięczne doświadczenie w koordynowaniu lub ścisłej współpracy z koordynatorem zadań o zbliżonym charakterze wraz z prowadzeniem monitoringu i sprawozdawczości z realizacji zadania publicznego potwierdzone oświadczeniem kandydata zawierającym tytuły koordynowanych/współkoordynowanych zadań publicznych,
- wykazuje się znajomością zasad realizacji i sprawozdawczości realizacji zadania publicznego,
- wykazuje się umiejętnością monitoringu realizacji zadania publicznego pod względem rzeczowym oraz finansowym,
- posiada wykształcenie wyższe, na co najmniej jednym z wymienionych kierunków studiów: pedagogika, psychologia, praca socjalna, socjologia, animator kultury, nauki o rodzinie, polityka społeczna, politologia.

Wymagania dodatkowe:

- ukończone szkolenia, potwierdzone certyfikatami z zakresu zarządzania realizacją zadań publicznych, zasobami ludzkimi,

- ukończone szkolenia, potwierdzone certyfikatami z zakresu animacji społeczności lokalnej, ekonomii społecznej, budowania partnerstw lokalnych,
- umiejętność zarządzania zespołem oraz planowania czasu pracy zespołu,
- znajomość problemów i potrzeb lokalnej społeczności, zamieszkującej obszar realizacji zadania,
- dyspozycyjność, możliwość pracy popołudniami oraz w weekendy,
- wysoko rozwinięte umiejętności interpersonalne,
- umiejętność organizacji własnego czasu pracy,
- umiejętność negocjacji i rozwiązywania konfliktów.

Do zadań koordynatora powinno należeć między innymi:

- zarządzanie realizacją zadania i odpowiedzialność za realizację zadania publicznego zgodnie z założeniami i zawartą umową na realizację zadania publicznego,
- monitorowanie realizacji zadania publicznego pod względem merytorycznym oraz finansowym,
- nadzór i koordynacja pracy zespołu realizującego zadanie publiczne z zakresu rewitalizacji,
- zarządzanie budżetem zadania publicznego,
- odpowiedzialność za sprawozdawczość z realizacji zadania publicznego,
- współpraca z: Referatem Centrum Rewitalizacji Urzędu Miasta w Stalowej Woli, Miejskim Domem Kultury w Stalowej Woli, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Stalowej Woli oraz z Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli w obszarze działań rewitalizacyjnych.

Animator lokalny:

Wymagania niezbędne:

- posiada minimum 6 miesięczne doświadczenie w świadczeniu usług animacyjnych na rzecz lokalnej społeczności potwierdzone oświadczeniem kandydata zawierającym tytuły zadań publicznych/działań, w których pełnił rolę koordynatora,
- posiada wykształcenie wyższe, na co najmniej jednym z wymienionych kierunków studiów: pedagogika, psychologia, praca socjalna, socjologia, animator kultury, nauki o rodzinie, polityka społeczna, politologia,
- cechuje się wysoko rozwiniętymi umiejętnościami interpersonalnymi i komunikacyjnymi,

Wymagania dodatkowe:

- ukończone szkolenia, potwierdzone certyfikatami z zakresu animacji społeczności lokalnej, ekonomii społecznej, budowania partnerstw lokalnych, komunikacji interpersonalnej,
- znajomość problemów i potrzeb lokalnej społeczności, zamieszkującej obszar realizacji zadania,
- dyspozycyjność, możliwość pracy popołudniami oraz w weekendy,
- umiejętność organizacji własnego czasu pracy,
- umiejętność negocjacji i rozwiązywania konfliktów.

Do zadań animatora lokalnego powinno należeć między innymi:

- współpraca z: Referatem Centrum Rewitalizacji Urzędu Miasta w Stalowej Woli, Miejskim Domem Kultury w Stalowej Woli, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Stalowej Woli oraz z Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli w obszarze działań rewitalizacyjnych,
- włączanie mieszkańców w procesy rewitalizacyjne,
- wspieranie działań liderów lokalnych i struktur obywatelskich działających na podobozarach rewitalizowanych,
- wyszukiwanie i wspieranie liderów lokalnych,
- sporządzenie raportu końcowego ze swoich działań, którego ramowy wzór będzie załącznikiem do umowy zawieranej z realizatorem zadania,

Szczegółowe obowiązki animatora odpowiedzialnego za kontakty z mieszkańcami i doradztwo:

- diagnozowanie problemów, potrzeb i potencjału lokalnej społeczności,
- aktywne uczestnictwo w życiu społecznym osiedla Rozwadów,
- inicjowanie spotkań i działań pomiędzy podmiotami działającymi na terenie osiedla Rozwadów,
- prowadzenie dyskusji z mieszkańcami na temat ich problemów, potrzeb z uwzględnieniem zagadnień rewitalizacyjnych,
- ułatwianie kontaktów, doprowadzenie do lepszego poznania się mieszkańców i tworzonych przez nich grup i środowisk,

Szczegółowe obowiązki animatora odpowiedzialnego za prowadzenie zajęć:

- rozpoznanie potrzeb mieszkańców osiedla Rozwadów odnośnie zagospodarowania czasu wolnego,

- prowadzenie zajęć animacyjno-integracyjnych dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności,
- tworzenie wspólnie z mieszkańcami harmonogramu spotkań animacyjno-integracyjnych.

Regulamin udostępniania i korzystania z Miejsca Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11”

Treść Regulaminu na podstawie: www.dmowskiego11.pl

I. Postanowienia ogólne

1. Organizatorem naboru działań jest Stowarzyszenie „Strefa Spotkań”, z siedzibą w Stalowej Woli, przy ul. 1 Sierpnia 9, realizujące zadanie publiczne pn. „Modelowanie kompleksowej rewitalizacji Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej”, dofinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności oraz budżetu państwa, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.
2. „Regulamin udostępniania i korzystania z Miejsca Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11” w Stalowej Woli”, zwany dalej Regulaminem, ustala zasady postępowania Stowarzyszenia „Strefa Spotkań” przy udostępnianiu przestrzeni Miejsca Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11”, zwanego dalej MAL.

II. Główne założenia

1. Celem Regulaminu jest wybranie działań, które zostaną zrealizowane w przestrzeni MAL.
2. Przestrzeń MAL udostępniana jest nieodpłatnie.
3. Realizowane działania nie mogą mieć charakteru komercyjnego. Dopuszcza się możliwość wprowadzenia opłat od uczestników, w wysokości, która pozwoli na pokrycie kosztów organizacji działania (np. zakupu materiałów na warsztaty).
4. Sprzedaż towarów jest możliwa tylko wtedy, kiedy działanie ma charakter ekonomii społecznej (np. lokalne kiermasze rękodzieła, wyprzedaże garażowe).
5. W MAL obowiązuje zakaz akwizycji, organizowania prezentacji sprzedażowych i działań o charakterze marketingowym.
6. Realizowane działania muszą być zgodne z prawem.
7. Stowarzyszenie zastrzega sobie prawo do odmówienia udostępnienia MAL

na organizację wydarzeń o charakterze politycznym (agitacje, propaganda, podleganie do konfliktu itp.) oraz religijnym, jeśli uzna, że mają one charakter zamknięty i wykluczający osoby o innym światopoglądzie. Pozostajemy otwarci na realizację spotkań związanych z tradycją i kulturą różnorodnych grup religijnych, etnicznych oraz mniejszości narodowych.

8. Na terenie MAL obowiązuje bezwzględny zakaz picia alkoholu, palenia papierosów i stosowania innych używek. Realizowane działania nie mogą zakłócać spokoju mieszkańców bloku przy ul. Dmowskiego 11.
9. W MAL obowiązuje zakaz organizowania prywatnych imprez okolicznościowych, takich jak np. urodziny czy komunie.
10. Z uwagi na powierzchnię poszczególnych pomieszczeń oraz względy bezpieczeństwa i komfort odbiorców, liczba osób biorących udział w organizowanym wydarzeniu nie powinna wynosić jednorazowo więcej niż 50 osób.

III. Zakres podmiotowy naboru

Nabór adresowany jest w pierwszej kolejności do mieszkańców, organizacji, grup nieformalnych i instytucji oraz podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlokalizowanych na terenie objętym rewitalizacją. Priorytetowo będą również traktowane działania podmiotów spoza obszaru ale kierowane do mieszkańców osiedla Fabrycznego.

IV. Warunki użytkowania przestrzeni i sprzętu

1. Zgłoszone działania mogą być realizowane w okresie uzgodnionym podczas rezerwacji przestrzeni.
2. W ramach użyczenia przestrzeni MAL, zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przy rezerwacji, Stowarzyszenie zobowiązuje się udostępnić posiadane przez siebie wyposażenie i sprzęt niezbędny do realizacji działań (zestawienie wyposażenia MAL stanowi załącznik do Regulaminu).
3. Stowarzyszenie będzie również, w miarę możliwości i posiadanych środków finansowych, wspierać promocję organizowanych w MAL działań (wydrukowanie i dystrybucja plakatów, informacje na stronie, portalach społecznościowych itp.)
4. Użytkujący przestrzeń MAL zobowiązuje się do zadbania we własnym zakresie o przygotowanie miejsca oraz sprzętu niezbędnego do realizacji działań.
5. Użytkujący przestrzeń MAL zobowiązuje się do wsparcia w przeprowadzeniu działań promocyjnych oraz rekrutacji uczestników działań.

6. Użytkujący przestrzeń MAL zobowiązuje się do uporządkowania przestrzeni oraz pozostawienia wypożyczanego sprzętu w stanie niezniszczonym, wynikającym z normalnego zużycia.
7. Użytkujący zobowiązuje się do przestrzegania godzin otwarcia – przestrzeń dostępna jest w godzinach od 8:00 do 22:00 przez 7 dni w tygodniu, z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy.
8. Jeśli działania, na które udostępniane są pomieszczenia MAL są skierowane do osób nieletnich, Rezerwujący bierze na siebie pełną odpowiedzialność za uczestników.

V. Zakres merytoryczny działań

1. Działania realizowane w MAL powinny współgrać z następującymi obszarami:
 - wzmacnianie wspólnoty lokalnej
 - aktywizowanie społeczności lokalnych,
 - animowanie działań na poziomie lokalnym,
 - wspieranie integracji na poziomie lokalnym,
 - pobudzanie mieszkańców do wspólnych działań na rzecz swojego otoczenia,
 - wymiana doświadczeń, wzajemne uczenie się, budowanie więzi
2. W pierwszej kolejności pozytywnie rozpatrywane będą wnioski na działania o charakterze oddolnym i funkcjonujące w oparciu o regułę wzajemności (w praktyce może to oznaczać, że np. osoby biorące udział w darmowych warsztatach pomogą prowadzącemu w przygotowaniu sali lub zorganizują w przyszłości swoje wydarzenie).

VI. Sposób zgłaszania działań

1. Planując wydarzenie należy zapoznać się z kalendarzem wydarzeń dostępnym na stronie www.dmowskiego11.pl. W razie wątpliwości można zadzwonić pod numer 15-842-09-50 wew. 119.
2. Rezerwacji dokonuje się poprzez formularz zgłoszeniowy na stronie w zakładce „Zarezerwuj termin swojego spotkania”.
3. Wysłanie zgłoszenia nie jest jednoznaczne z przyznaniem zgody na użyczenie przestrzeni MAL – wymagane jest mailowe lub telefoniczne potwierdzenie zgody na realizację działań, które zostanie wysłane na adres/numer telefonu podany przy rezerwacji.
4. Zgłoszenia będą rozpatrywane niezwłocznie, ale w zależności od bieżącej sytuacji może to potrwać do 5 dni roboczych.

5. W przypadku zgłaszania projektów długofalowych (więcej niż jedno działanie), konieczne będzie podpisanie porozumienia o współpracy.

VII. Sposób i kryteria oceny zgłoszeń

1. Wyboru działań dokona koordynator działań animacyjnych MAL.
2. Wybór działań dokonywany będzie na podstawie kryteriów przedstawionych w Regulaminie.
3. Działania będą oceniane na podstawie zgłoszenia oraz zgodności z przyjętymi przez MAL kryteriami.
4. Od decyzji MAL nie przysługuje odwołanie.
5. Organizator zastrzega sobie możliwość skontaktowania się z uczestnikami naboru w celu uzyskania wyjaśnień, bądź szczegółowych informacji na temat zaproponowanych projektów.

VIII. Inne warunki

1. W ramach rozliczenia podmiot realizujący działanie w MAL zobowiązany jest do uzupełnienia listy obecności uczestników oraz przekazania podstawowych informacji na temat wydarzenia (zdjęcia, krótki opis działania, liczba uczestników itp.).
2. Podmiot realizujący działanie w MAL zobowiązany jest do zamieszczenia logotypów Stowarzyszenia „Strefa Spotkań” oraz programu modelowej rewitalizacji, na wszelkich materiałach promocyjnych.
3. Zastrzega się możliwość wprowadzenia zmian w Regulaminie.
4. Pytania należy kierować na adres: kontakt@dmowskiego11.pl
5. W przypadku łamania zasad określonych w niniejszym regulaminie przewiduje się możliwość odmowy dalszego korzystania z powierzchni MAL.

Wzór Porozumienia Partnerskiego – Fabryczne (przygotowany przez MAL „Dmowskiego 11”)

Zawarte w dniu w Stalowej Woli pomiędzy:

Partnerami wiodącymi:

1. Stowarzyszeniem „Strefa Spotkań” z siedzibą w reprezentowanym przez
2. Miejskim Domem Kultury z siedzibą w reprezentowanym przez

a Partnerami:

1. z siedzibą w reprezentowanym przez
2. z siedzibą w reprezentowanym przez

§1

1. Porozumienie partnerskie zwane w dalszej części Porozumieniem, opiera się na partnerskiej współpracy grupy inicjatywnej na rzecz prowadzenia miejsca aktywności lokalnej „Dmowskiego 11 Twoje miejsce spotkań” po zakończeniu projektu „Modelowej rewitalizacji miasta Stalowej Woli z wykorzystaniem narzędzi partycypacji społecznej”.
2. Porozumienie nie posiada osobowości prawnej, nie stanowi odrębnego podmiotu w rozumieniu prawa i nie podlega rejestracji.
3. Porozumienie ma charakter otwarty. Każda organizacja pozarządowa/lider społeczności lokalnej/grupa inicjatywna może przystąpić do Porozumienia/wystąpić z Porozumienia z zastrzeżeniem spełnienia wymaganych warunków.
4. Organizacja pozarządowa/lider społeczności lokalnej/grupa inicjatywna przystępuje do porozumienia na podstawie podjętej przez partnerów wiodących decyzji o przystąpieniu.

§2

Przedmiot Porozumienia

Przedmiotem Porozumienia jest określenie zasad współpracy poprzez zagwarantowanie udziału merytorycznego przedstawicieli Partnera Wiodącego i pozostałych Partnerów przy realizacji celów.

§3

Okres obowiązywania Porozumienia

Porozumienie zostaje zawarte na okres i obowiązuje od dnia podpisania Porozumienia.

§4

Cele porozumienia partnerskiego

1. Prowadzenie miejsca aktywności lokalnej „Dmowskiego 11 Twoje miejsce spotkań” na rzecz mieszkańców osiedla Fabrycznego na warunkach ustalonych z Partnerami Wiodącymi.
2. Wypracowanie planu działalności, nastawionej na wzmocnienie integracji społeczności lokalnej na osiedlu Fabrycznym.
3. Pozyskiwanie funduszy na kompleksowe funkcjonowanie miejsca aktywności

lokalnej.

4. Szczegółowe ustalenia dotyczące pozyskiwania funduszy na kompleksową działalność miejsca aktywności lokalnej będą przedmiotem.
5. Inicjowanie działań animacyjno-integracyjnych w lokalnej społeczności.
6. Wspólne działania zmierzające do rozwoju społeczności lokalnej, jej aktywności społeczno-gospodarczej.
7. Utrwalenie efektów projektu „Modelowej Rewitalizacji Stalowej Woli”.

§5

Porozumienie będzie realizowało swoje cele w oparciu o zasady

1. Współpracy opartej na dialogu między członkami Porozumienia.
2. Partnerstwa organizacji wchodzących w skład Porozumienia.
3. Przestrzegania zapisów Porozumienia.

§6

Struktura

1. Całościową koordynacją działań Partnerów zajmują się Partnerzy wiodący.
2. Oni również reprezentują Partnerstwo na zewnątrz.
3. Adresem kontaktowym pozostaje adres Partnerów wiodących.
4. Partnerzy wiodący mogą dołączyć inne podmioty po uprzednim uzgodnieniu decyzji z partnerami.
5. Członkowie Partnerstwa podejmują decyzję dotyczące spraw bieżących poprzez regularne spotkania, które mogą być inicjowane przez każdego z partnerów.
6. W sprawach wyższej wagi Partnerzy podejmują decyzję w formie aneksu: Postanowień częściowych do Porozumienia

§7

Postanowienia końcowe

Po wyłonieniu Partnerów i podpisaniu Porozumienia zostanie sporządzony Regulamin Porozumienia Partnerskiego, w którym zawarte zostaną szczegółowe zasady współpracy, obowiązki oraz uprawnienia Partnerów.

Wzór Porozumienia Partnerskiego – Rozwadów (przygotowany przez MAL „Miriam”)

Porozumienie o powołaniu partnerstwa lokalnego na Rzecz Współpracy w Prowadzeniu Miejsca Aktywności Lokalnej na obszarze osiedla Rozwadów.

zawarte w dniu pomiędzy

1. z siedzibą w reprezentowanym przez zwanym dalej Liderem Partnerstwa,
a
2. z siedzibą w reprezentowanym przez zwanym dalej Partnerem, którzy postanawiają zawrzeć porozumienie o następującej treści:

§1

Przedmiot porozumienia

Mając na uwadze potrzebę stworzenia kompleksowego systemu działań związanych z rewitalizacją społeczną osiedla Rozwadów, zawiązuje się Partnerstwo na Rzecz Współpracy w Prowadzeniu Miejsca Aktywności Lokalnej na obszarze osiedla Rozwadów.

§2

Okres działalności

Partnerzy zgodnie postanawiają, iż Partnerstwo zostaje zawiązane na czas określony – do 31 stycznia 2020 r.

§3

Obszar działania

Obszarem działania Partnerstwa jest osiedle Rozwadów.

§4

Partnerstwo działa na zasadzie porozumienia o współpracy partnerskiej. Nie jest samodzielną organizacją, odrębnym podmiotem w rozumieniu przepisów prawa.

§5

Cele działalności

Celem, dla którego powołuje się Partnerstwo jest wspólne prowadzenie miejsca aktywności lokalnej na osiedlu Rozwadów, poprzez:

- organizację spotkań, warsztatów i różnorodnych działań integracyjnych dla mieszkańców osiedla Rozwadów
- wspólne pozyskiwanie środków na funkcjonowanie miejsca aktywności lokalnej

- budowanie partnerskich relacji z organizacjami pozarządowymi, instytucjami, grupami nieformalnymi, rozwijającymi lokalny kapitał ludzki oraz społeczny z obszaru osiedla Rozwadów
- wykorzystanie potencjału szkół i środowisk lokalnych do prowadzenia działań na rzecz aktywności mieszkańców osiedla Rozwadów, w zakresie rozwijania kompetencji społecznych

§6

Partnerzy lokalni

Członkami w ramach Partnerstwa będą członkowie Stowarzyszenia „Przyjazna Dłoń” oraz Partnerzy zawierający Porozumienie Partnerskie i inne podmioty przyłączone do Partnerstwa, zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu.

Lider Partnerstwa, czyli Stowarzyszenie „Przyjazna Dłoń”, zaprasza do Partnerstwa Partnerów lokalnych, z otoczenia społecznego i gospodarczego, posiadających doświadczenie i potencjał w działalności na rzecz mieszkańców

Potencjalnymi Partnerami mogą być:

- organizacje pozarządowe
- grupy nieformalne
- liderzy społeczności lokalnej

§7

1. Uczestnictwo w Partnerstwie oparte jest na zasadach dobrowolności i woli współpracy poprzez złożoną deklarację partnera lokalnego do udziału w budowaniu i w działaniach Partnerstwa.
2. Nowym Członkiem w ramach Partnerstwa można zostać, podpisując deklarację przystąpienia do współpracy.

Podpisanie deklaracji stanowi akceptację wszystkich zapisów zawartych w Porozumieniu o współpracy.

§8

W działaniach prowadzonych w ramach niniejszego Partnerstwa, poza jego członkami uczestniczyć mogą także specjaliści, eksperci, obserwatorzy, którzy wspomagają realizację założonych celów działalności Partnerstwa poprzez m.in. udostępnienie metodologii działań i wiedzy w zakresie dobrych praktyk.

§9

Uczestnictwo w innych organizacjach, stowarzyszeniach i zrzeszeniach nie wyklucza udziału w działaniach realizowanych w ramach Partnerstwa.

§10

Szczegółowy zakres udziału Partnerów w realizacji konkretnych działań społecznych i projektów zostanie każdorazowo określony w momencie rozpoczęcia działania. Decyzje co do sposobu podejmowania konkretnych działań podejmują zainteresowani Partnerzy.

§11

Struktura organizacyjna

Całościową koordynacją działań Partnerów zajmuje się Lider Partnerstwa.

Przyjmuje się, iż adresem kontaktowym służącym do komunikowania się Członków

Porozumienia Partnerskiego i podmiotów zewnętrznych z Partnerstwem jest adres Lidera.

§12

Partnerstwo reprezentuje na zewnątrz Lider. Wszelkie pisma i inne materiały sygnowane przez Partnerstwo wystawiane są w tym samym trybie, o ile Partnerzy nie zadecydują inaczej.

§13

W celu usprawnienia działalności Lider Partnerstwa może współpracować z innymi podmiotami zarówno skupionymi w Partnerstwie, jak i z zewnętrznymi.

§14

1. Członkowie Partnerstwa zbierają się na posiedzeniach nie rzadziej niż raz na 2 miesiące, celem przedyskutowania bieżących spraw oraz planowania i realizacji działań w ramach Partnerstwa. Ponadto spotkania Partnerów mogą być inicjowane przez każdego z Partnerów.
2. Uchwały Partnerstwa podejmowane są większością głosów. W przypadku głosowania decyzje podejmowane są zwykłą większością głosów, a w przypadku równowagi

§15

Termin i miejsce spotkania wyznacza Lider Partnerstwa, który informuje o nim Partnerów minimum na tydzień przed wyznaczonym terminem. Termin i miejsce spotkania Zespołu oraz grup roboczych pracujących nad konkretnymi projektami ustalają pomiędzy sobą ich członkowie.

Wzory dokumentów do rozdziału nr 3 dotyczących konkursów na mikrogranty

Formuła i rozmiary niniejszego opracowania nie pozwalają na zamieszczenie wzorów wszystkich dokumentów przygotowanych przez Miejsca Aktywności Lokalnej na potrzeby realizacji mikrograntów. Zainteresowanych odsyłamy do strony poświęconej rewitalizacji w Stalowej Woli www.centrumrewitalizacji.pl.

Warunki konkursu na mikrogranty

Przytoczono warunki dotyczące czwartej edycji konkursu na mikrogranty. Warunki zostały przygotowane przez Referat Centrum Rewitalizacji i stanowią jeden z elementów otwartego konkursu ofert na prowadzenie MAL-i w okresie ostatniego kwartału 2018 r. Znajdują się w Zarządzeniu Prezydenta Miasta z dnia 2 sierpnia 2018 r.²⁾

Ideą konkursu jest wspieranie oddolnych inicjatyw aktywnych mieszkańców. Oferty na realizację mikrograntów mają swoim zakresem obejmować działania mające pozytywny wpływ na rewitalizację obszaru, działanie miejsca aktywności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji mieszkańców i partycypacji społecznej, ale także własnych, niezależnych inicjatyw. Poprzez realizację mikrograntów mieszkańcy osiedla Rozwadów mają realnie wpływać na kształt lokalnego środowiska w warstwie społecznej, ale także infrastrukturalnej. Efekty projektów realizowanych w ramach mikrograntów powinny na stałe służyć społeczności lokalnej, bez potrzeby dalszego finansowania.

Główne założenia konkursowe:

a) konkurs mikrogranty ma być skierowany do:

- pojedynczych osób w wieku od 11-21 lat lub młodzieży grup formalnych oraz nieformalnych, zwanych dalej grantobiorcami, składających się z minimum 3 osób w wieku 11-21 lat mieszkających i/lub uczących się na terenie obszaru rewitalizacji pod opieką pełnoletniego lidera/opiekuna (rodzic, nauczyciel, pedagog szkolny itp.), chcących rozwijać działania liderów młodzieżowych, niezależne działania młodzieżowe, wspierać dzieci z rodzin problemowych przy jednoczesnym pozytywnym wpływie na działania rewitalizacyjne,

- grup nieformalnych (liczą, co najmniej trzy pełnoletnie osoby), oraz pełnoletnich osób fizycznych nie posiadających osobowości prawnej a także do fundacji, stowarzyszeń, spółdzielni socjalnych, kościołów i związków wyznaniowych oraz wspólnoty mieszkaniowych, zwanych dalej grantobiorcami, które w imieniu określonych w ofercie na realizację mikrograntu reprezentantów lokalnej społeczności wystąpią z wnioskiem o dotację na działania związane z aktywizacją i rozwojem społeczności lokalnej,
- b) w konkursie nie mogą brać udziału jednostki organizacyjne gminy, chyba że współpracują z głównym realizatorem mikrograntu na zasadzie porozumienia, umowy o współpracy bez własnego wkładu finansowego w realizację mikrograntu: aktualni członkowie organizacji pozarządowej prowadzącej miejsce aktywności lokalnej oraz najbliżsi członkowie ich rodzin, członkowie komisji oceniającej wnioski mikrograntowe, grupy, których członkami są jurorzy danego naboru,
- c) realizowane inicjatywy mogą dotyczyć
- projektów miękkich, opartych na prowadzeniu warsztatów, szkoleń, podnoszących kreatywność mieszkańców, wpływających na wzrost integracji i partycypacji społecznej,
 - działań mieszkańców osiedla Fabryczne zagospodarowujących niewielkie otwarte przestrzenie obszaru rewitalizowanego (np. tereny zielone, podwórka, place zabaw, siłownie plenerowe), w tym prac przygotowawczych, porządkujących dany teren, niewielkich prac budowlano-remontowych, malarsko-konserwacyjnych i montażowych dot. drobnej architektury miejskiej, mebli miejskich (ławka, kosz na śmieci), wspólne wykonanie warzywnego ogródka społecznego, zielonej czytelnicy, itd., których realizacja wpłynie na aktywizację i integrację lokalnej społeczności wokół wspólnego działania i trwale będzie służyć mieszkańcom,
- d) w konkursie nie mogą być dofinansowywane rocznice, jubileusze oraz prywatne imprezy okolicznościowe (urodziny, śluby), inicjatywy o charakterze religijnym, politycznym czy komercyjnym,
- e) realizator zadania publicznego ma obowiązek bezpłatnie udostępnić lokal miejsca aktywności lokalnej grantobiorcy na realizację inicjatywy,
- f) grantobiorca nie ma obowiązku wykazywać własnego wkładu finansowego,
- g) projekt mikrograntowy ma być realizowany na obszarze osiedla rewitalizowanego,
- h) środki na realizację projektu/inicjatywy będą do dyspozycji grantobiorcy

2) Zarządzenie Nr 283/18 Prezydenta Miasta Stalowej Woli z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rewitalizacji.

u realizatora zadania publicznego z zakresu rewitalizacji,

- i) kwota jednego udzielanego mikrograntu może wynosić od 500 zł do 1 500 zł,
- j) grantobiorca może ubiegać się o fundusze na rewitalizację danego mikrograntu,
- k) inicjatywy muszą wykazywać udział własny w realizację zadania w formie pracy społecznej,
- l) wyklucza się możliwość ponoszenia kosztów finansowych wynagrodzeń dla młodzieży w wieku od 11-21 lat,
- m) łączna kwota honorariów nie może przekraczać 30% wartości całego grantu,
- n) łączna wartość środków trwałych, które po realizacji gruntu pozostają w posiadaniu realizatora, nie może przekraczać 30% wartości całego dofinansowania,
- o) środki trwałe, które po zakończeniu realizacji zadania pozostają w posiadaniu realizatora, mają być wykorzystane w pracy na rzecz lokalnej społeczności (sposób wykorzystywania środków trwałych w pracy na rzecz społeczności lokalnej po zakończeniu projektu powinien być opisany w ofercie realizacji mikrograntu).

W konkursie mikrograntowym dodatkowo mają być punktowane:

- a) działanie osób oraz grup formalnych i nieformalnych młodzieżowych w wieku 11-21 lat,
- b) działania adresowane do mieszkańców osiedla rewitalizowanego w wieku 60+,
- c) działania rewitalizowane w miejscu aktywności lokalnej,
- d) inicjatywy, które nie uwzględniają honorariów dla realizatorów grantu,
- e) inicjatywy, które są realizowane w plenerze,
- f) inicjatywy, które angażują zewnętrznych partnerów w realizację zadania,
- g) projekty grantowe, które synchronicznie uzupełniają się, „tworzą partnerstwo” z inną inicjatywą realizowaną w tej samej edycji konkursu na mikrogranty.

Obsługa mikrograntów powinna obejmować, co najmniej:

- a) opracowanie ramowego harmonogramu obsługi mikrograntów z uwzględnieniem potrzeby realizowania projektów mikrograntowych,
- b) opracowanie regulaminu konkursu na mikrogranty, który będzie zawierał m.in. cel konkursu, informację o tym, kto może zostać uczestnikiem konkursu, typy przedsięwzięć objętych konkursem, typy przedsięwzięć dodatkowo punktowanych, sposób naboru wniosków i tryb oceny, warunki udzielenia wsparcia, wysokość nagród i ogłoszenie konkursu na mikrogranty,
- c) opracowanie nazwy konkursu na mikrogranty oraz strategii promocji,

- d) przed uruchomieniem naboru przeprowadzenie otwartego spotkania informacyjnego, na którym przedstawione zostaną zasady składania wniosków w danym naborze,
- e) przed uruchomieniem naboru przeprowadzenie szkolenia grantowego dla młodzieży w wieku 11-21 lat mającego na celu generowanie pomysłów na projekty mikrograntowe w wymiarze co najmniej 3x3h, obejmującego warsztaty/zajęcia terenowe, celem poznania tkanki miejskiej oraz zajęcia teoretyczno-praktyczne służące przybliżeniu zagadnień rewitalizacyjnych oraz tworzeniu pomysłów na inicjatywy grantowe, a także warsztaty z zakresu zarządzania projektem,
- f) powołanie komisji konkursowej, której zadaniem będzie wybranie najlepszych inicjatyw; do prac komisji zostanie zaproszonych minimum: dwóch pracowników miejsca aktywności lokalnej, dwóch pracowników Referatu Centrum Rewitalizacji, dwóch przedstawicieli Zespołu ds. Rewitalizacji dla osiedla Fabryczne, jeden przedstawiciel grupy inicjatywnej nie biorącej udziału w konkursie,
- g) monitorowanie (w tym przeprowadzenie, co najmniej jednej kontroli merytorycznej realizacji mikrograntu) i rozliczanie z realizacji projektów w ramach mikrograntów (opracowanie formularza oferty zgłoszeniowej do konkursu na mikrogranty z zakresu rewitalizacji, opracowanie formularza kontroli merytorycznej realizacji mikrograntu oraz opracowanie formularza sprawozdania z realizacji mikrograntu),
- h) opracowanie wzoru umowy zawieranej z grantobiorcą realizującym zadanie w ramach dotacji z mikrograntów określającej m. in. wysokość kwoty, jaką organizator przekazuje na realizację projektu, czas na realizację projektu, termin wydatkowania środków oraz sposób udokumentowania realizacji projektu. Podpisanie umowy powinno nastąpić w ciągu 30 dni od ogłoszenia wyników. Załącznikiem do umowy powinien być m.in. wzór formularza sprawozdania z realizacji mikrograntu,
- i) złożenie raportu końcowego z kompleksowej obsługi mikrograntów

Formularz wniosku konkursowego (przygotowany przez MAL „Dmowskiego 11” dla osiedla Fabryczne)

Wniosek o przyznanie mikrograntu w ramach konkursu „Granty Fabryczne – edycja II”

1. Tytuł projektu/inicjatywy
2. Realizatorzy (nazwa grupy/organizacji/imię i nazwisko osoby wnioskującej)

3. Dotychczasowe doświadczenia (krótki opis działalności grupy/osoby, zrealizowane projekty, członkowie grupy)
4. Lider grupy (dane kontaktowe: Imię i Nazwisko, adres, telefon, e-mail)
5. Docelowe miejsce realizacji projektu/inicjatywy
6. Odbiorcy projektu/inicjatywy (wiek/status i role społeczne itp.)
7. Główna idea projektu (założenia, cele)
8. Opis planowanego projektu (planowane działania, sposób realizacji)
9. Dlaczego warto zrealizować projekt/inicjatywę? (problemy/potrzeby na jakie odpowiadają planowane działania, wpływ projektu na osiedle Fabryczne i jego społeczność)
10. Oczekiwane rezultaty
 - Nazwa rezultatu (co faktycznie powstanie w ramach realizacji projektu, np.: publikacja, impreza, kwietnik osiedlowy, itp.)
 - Miara rezultatu (liczba, wielkość, ilość, itp.)
11. Harmonogram działań
 - Nazwa działania
 - Data rozpoczęcia
 - Data zakończenia
 - Osoba odpowiedzialna
12. Partnerzy
 - Partner
 - Rola w projekcie/inicjatywie
 - Wkład partnera
13. Promocja
 - Forma
 - Zasięg
14. Budżet
 - Nazwa kosztu
 - Koszt jednostkowy
 - Jednostka
 - Liczba jednostek
 - Koszt całkowity

- Z konkursu GF
- Z innych środków
- Suma

15. Oświadczenia

Oświadczam, że zapoznałem/łam się z regulaminem konkursu „Granty Fabryczne”, organizowanego przez stowarzyszenie „Strefa Spotkań”, prowadzące Miejsce Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11” i akceptuję jego postanowienia.

Oświadczam, iż wyrażam zgodę na udział w konkursie „Granty Fabryczne” i wyrażam zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w niniejszym formularzu dla potrzeb oraz działań dotyczących realizacji konkursu zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych z dnia 29.08.1997 r. (Dz.U. z 2002 r., Nr 101, poz. 927 z późn. zm.).

Formularz wniosku konkursowego (przygotowany przez MAL „Miriam” dla osiedla Rozwadów)

Wzór oferty o przyznanie „Mkrograntu dla Rozwadowa” realizowanego przez Stowarzyszenie „Przyjazna Dłoń” w ramach zadania publicznego z zakresu rewitalizacji

1. Nazwa organizacji/grupy/imię i nazwisko osoby indywidualnej
2. W przypadku grup inicjatywnych imiona i nazwiska członków grupy
3. Opis działalności organizacji/grupy/osoby indywidualnej (opiszcie siebie w 2-3 zdaniach, czy realizowaliście już wspólnie jakiś projekt?)
4. Nazwa projektu
5. Miejsce realizacji projektu
6. Odbiorcy projektu (np. uczniowie szkoły, mieszkańcy osiedla, młodzież, osoby starsze)
7. Krótki opis projektu (jakiej tematyki będzie dotyczył projekt? Na czym będzie polegać? Dlaczego chcecie zrealizować właśnie taki, a nie inny pomysł?)
8. Harmonogram działań w projekcie:
 - Działanie
 - Czas realizacji działania
 - Osoba odpowiedzialna
9. Przewidywany efekt projektu i możliwość jego kontynuacji (co chcecie osiągnąć w ramach projektu? Czy będzie można go kontynuować i utrzymać efekt

Waszych działań?)

10. Kto, w jaki sposób i na jakim etapie mógłby wesprzeć Was w realizacji projektu? (wskażcie sojuszników ze społeczności lokalnej np. Członkowie Stowarzyszenia „Przyjazna Dłóż”, Centrum Rewitalizacji, parafia, lokalna firma i in.)
11. Przedstawcie budżet projektu. Jakie wydatki poniesiecie w ramach jego realizacji?
- Kategoria kosztów
 - Koszt jednostkowy
 - Jednostka (np. „osoba”, „sztuka”, „usługa”)
 - Liczba jednostek
 - Środki z dotacji
 - Środki własne

Wzory dokumentów do rozdziału 9 dotyczących badań społecznych

Kwestionariusz ankiety Rewitalizacja Rozwadowa (podczas „Café rewitalizacja”)³⁾

Rewitalizacja (dosłownie: ożywienie, przywrócenie wcześniejszej świetności) – zespół działań, których celem jest zdecydowana poprawa sytuacji na obszarach miasta o najtrudniejszej sytuacji społecznej oraz rozwiązywanie powiązanych z nią problemów gospodarczych, przestrzennych, infrastrukturalnych lub środowiskowych (wyprowadzanie obszaru ze stanu kryzysowego). Działania te prowadzone są w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez program rewitalizacji prowadzony na wybranym obszarze miasta.

A. Diagnoza najważniejszych problemów obszaru rewitalizowanego

A.1. Bardzo Państwa prosimy o ocenę na skali od 0 do 4 następujących aspektów życia w Rozwadowie: <i>(4 bardzo dobrze, 0 bardzo źle)</i>		A.2. Bardzo prosimy o ocenę na skali od 0 do 4 na ile zgadzają się Państwo z poniższymi zdaniami dotyczącymi Rozwadowa: <i>(4 bardzo, 0 wcale)</i>	
Czystość, estetyka przestrzeni publicznej		Obszar rozwija się gospodarczo	
Bezpieczeństwo		Obszar rozwija się kulturowo	
Jakość i dostępność obiektów sportowych		Obszar rozwija się turystycznie	
Tereny zielone		Pojawiają się nowi inwestorzy	
Atrakcyjność turystyczna		Prowadzone są remonty dróg i ulic	
Ścieżki i drogi rowerowe		Prowadzone są remonty budynków i placów	
Udogodnienia dla niepełnosprawnych		Okolice wyludnia się	
Dostęp do placów zabaw, terenów rekreacyjnych		Okolica jest niebezpieczna	
Stan techniczny ulic			

3) Ankieta przygotowana przez Referat Centrum Rewitalizacji.

A.3.

Czego Państwa zdaniem najbardziej brakuje mieszkańcom Rozwadowa

Prosimy o zaznaczenie maksymalnie trzech odpowiedzi

Parków, skwerów, miejsc odpoczynku, rekreacji		Oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	
Kawiarni/restauracji		Oferty czasu wolnego dla seniorów	
Kina, teatru, galerii		Dostępu do kultury (kino, teatr, muzeum)	
Ścieżek rowerowych		Miejsc spotkań/integracji społecznej	
Parkingów		Estetyki budynków, ulic, placów	
Innych, jakich?			

B. Cele rewitalizacji oraz najbardziej pożądane kierunki rozwoju

B.1.

Co przede wszystkim należy zrobić, aby obszar planowany do rewitalizacji rozwinął się jak najlepiej?

Prosimy o zaznaczenie maksymalnie pięciu odpowiedzi

Poprawić stan infrastruktury drogowej (wyremontować ulice, chodniki)	
Poprawić estetykę dzielnicy (wyremontować/odnowić budynki/podwórka)	
Wspierać małych i średnich przedsiębiorców	
Rozwijać infrastrukturę sportową (boiska, korty, basen, bieżnie, „Orliki”)	
Zwiększyć bezpieczeństwo (więcej patroli, monitoring)	
Dostosować ulice i budynki do potrzeb osób niepełnosprawnych	
Promować zabytki i atrakcje historyczne	
Rozwijać i chronić dostępne tereny zieleni	

B.2.

Czy w Rozwadowie występują następujące zjawiska:

Prosimy o zaznaczenie wybranych odpowiedzi

Zagrożenie bezpieczeństwa mieszkańców/przestępczość	
Natężony ruch drogowy, korki	
Zbyt mała liczba miejsc parkingowych	
Utrudniony dostęp do komunikacji publicznej	
Utrudniony dostęp do usług: apteka, poczta, przychodnia (brak danego typu usług, krótkie godziny otwarcia)	
Warunki niekorzystne dla funkcjonowania przedsiębiorstw (wysokie czynsze, brak klientów, niebezpieczna okolica)	

C. Lista priorytetów oczekiwanych zmian

C.1. Bardzo prosimy o ocenę na skali od 0 do 4 w jakim stopniu zgadzają się Państwo z poniższymi zdaniami? W ostatnim czasie... (4 bardzo, 0 wcale)	
...obawiałam/em przestępczości, narkomanii, chuligaństwa w mojej dzielnicy, osiedlu, okolicy	
...miałam/em problemy związane z sąsiadami lub innymi ludźmi z okolicy	
...zaobserwowałam/em. wzmożoną aktywność społeczności lokalnej/ liderów opinii/stowarzyszeń/ przedstawicieli spółdzielni mieszkaniowej	
...zauważyłam/em zmiany architektoniczne, budowę nowych obiektów publicznych w najbliższym otoczeniu mojego miejsca zamieszkania (w dzielnicy, w obszarze miasta)	
...miałam/em problem ze znalezieniem pracy, z utrzymaniem się.	

C.2. Czy Państwa zdaniem podczas planowania działań rewitalizacyjnych w okolicy Rozwadowa powinny pojawić się następujące objekty? Prosimy o zaznaczenie maksymalnie trzech odpowiedzi	
Dom Kultury	
Miejsce spotkań dla młodzieży	
Plac zabaw dla najmłodszych (zjeżdżalnie, huśtawki, piaskownica, ławki)	
Kamery/zainstalowany monitoring	
Tereny rekreacyjne wyposażone w ławki, stoliki do gry w warcaby, itp.	
Siłownia zewnętrzna – objekty sportowe na powietrzu	

C.3. Które działania rewitalizacyjne powinny zostać podjęte w pierwszej kolejności: Prosimy o zaznaczenie maksymalnie trzech odpowiedzi	
Modernizacja kamienic	
Zagospodarowanie obszaru wokół kamienic	
Budowa ciągów pieszych i pieszo-rowerowych oraz przebudowa dróg	
Budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	
Prace konserwatorskie i restauratorskie związane z ochroną zabytków na terenie rewitalizowanym	
Budowa i przebudowa infrastruktury kultury na terenie rewitalizowanym	
Montaż monitoringu na terenie rewitalizowanym, w miejscach szczególnie niebezpiecznych i w pobliżu nowo powstałej infrastruktury	
Organizacja różnego rodzaju zajęć, warsztatów, szkoleń i spotkań mających na celu organizację czasu wolnego mieszkańców	
Podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, a zwłaszcza osób zagrożonych wykluczeniem (seniorzy, bezrobotni, osoby z niskimi kwalifikacjami zawodowymi)	

C.4. Bardzo prosimy o ocenę na skali od 0 do 4 na ile Państwa zdaniem wymienione działania na rzecz lokalnej społeczności i przedsiębiorców mogą wpłynąć na wzrost atrakcyjności terenu? (4 bardzo, 0 wcale)	
Stworzenie miejsc integracji mieszkańców i spędzania czasu wolnego	
Renowacja budynków, ulic i placów	
Zwiększenie bezpieczeństwa poprzez instalację monitoringu, zwiększenie patroli, straż sąsiedzka itp.	
Organizacja działań na rzecz seniorów, osób niepełnosprawnych i samotnych	
Wsparcie lokalnych przedsiębiorców	
Poprawa komunikacji – ścieżki rowerowe, miejsca parkingowe, częstsze kursy komunikacji publicznej	
Inwestycja w nowe technologie	
Wsparcie samotnych rodziców	
Wsparcie młodych małżeństw i rodzin z małymi dziećmi	
Animacja czasu wolnego dzieci i młodzieży	
Zaadaptowanie pustego lokalu na klub dla dzieci młodzieży	

C.5. Co chcieliby Państwo zmienić w swojej okolicy?	
.....	
.....	
.....	
METRYCZKA (zaznacz „x”)	
M.1. Płeć	☐ mężczyzna ☐ kobieta
M.2. Wiek	☐ Poniżej 25 ☐ 25-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ 55-64 ☐ Powyżej 64
M.3. Wykształcenie	☐ podstawowe ☐ średnie ☐ licencjat ☐ inżynier ☐ magister ☐ inne, jakie ?
M.4. Sytuacja zawodowa	☐ Uczeń/nica lub student/ka ☐ Zatrudniony/a ☐ Samozatrudnion/a ☐ Bezrobotny/a ☐ Emeryt/ka ☐ Rencista/ka
M.5. Okres zamieszkania na terenie Stalowej Woli Rozwadów	☐ Poniżej 5 lat ☐ 5-10 lat ☐ Powyżej 10 lat (nie od urodzenia) ☐ Od urodzenia

Kwestionariusz ankiety Rewitalizacja Os. Fabrycznego (podczas „Café rewitalizacja”)⁴⁾

Rewitalizacja (dosłownie: ożywienie, przywrócenie wcześniejszej świetności) – zespół działań, których celem jest zdecydowana poprawa sytuacji na obszarach miasta o najtrudniejszej sytuacji społecznej oraz rozwiązanie powiązanych z nią problemów gospodarczych, przestrzennych, infrastrukturalnych lub środowiskowych (wyprowadzanie obszaru ze stanu kryzysowego). Działania te prowadzone są w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez program rewitalizacji prowadzony na wybranym obszarze miasta.

A. Diagnoza najważniejszych problemów obszaru rewitalizowanego

A.1. Bardzo prosimy o zaznaczenie stwierdzeń na temat os. Fabrycznego z którymi się Państwo zgadzają.		A.2. Czego Państwa zdaniem najbardziej brakuje mieszkańcom os. Fabrycznego? Bardzo prosimy o wybór pięciu najważniejszych odpowiedzi.	
Obszar osiedla jest czysty i zadbane		Parków, skwerów, miejsc odpoczynku, rekreacji	
Na obszarze osiedla jest niebezpiecznie.		Kawiarni/restauracji	
Jest dobry dostęp do obiektów sportowych		Dostępu do kultury (kino, teatr, muzeum)	
Tereny zielone są zadbane		Ścieżek rowerowych	
Obszar jest atrakcyjny turystycznie		Oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci	
Brakuje ścieżek i dróg rowerowych		Oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży	
Występują udogodnienia dla niepełnosprawnych		Oferty spędzania czasu wolnego dla seniorów	
Stan techniczny ulic i chodników jest dobry		Miejsc spotkań/integracji społecznej	
Stan budynków i placów jest dobry		Parkingów	
Następuje rozwój kulturalny		Lepszego dostępu do komunikacji publicznej	
Następuje rozwój gospodarczy		Estetyki budynków, ulic, placów	
Okolica wyludnia się		Innych, jakich?	
Pojawiają się nowi inwestorzy			

4) Ankieta przygotowana przez Referat Centrum Rewitalizacji.

B. Cele rewitalizacji oraz najbardziej pożądane kierunki rozwoju

B.1. Czy Państwa zdaniem podczas planowanych działań rewitalizacyjnych na terenie os. Fabrycznego powinny pojawić się następujące obiekty? <i>Bardzo prosimy o wybór trzech najważniejszych odpowiedzi.</i>		B.2. Które działania rewitalizacyjne powinny zostać podjęte w pierwszej kolejności? <i>Bardzo prosimy o wybór trzech najważniejszych odpowiedzi.</i>	
Miejsce spotkań dla młodzieży		Modernizacja kamienic i obszaru wokół nich	
Plac zabaw dla najmłodszych		Remont ulic, chodników, budowa ścieżek rowerowych	
Kamery/zainstalowany monitoring		Zwiększenie bezpieczeństwa (monitoring)	
Tereny rekreacyjne wyposażone w ławki, stoliki do gry w warcaby, itp		Budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	
Siłownia zewnętrzna, obiekty sportowe na powietrzu		Prace konserwatorskie i restauratorskie związane z ochroną zabytków	
Kawiarnia, restauracja, cukiernia		Poprawa dostępności infrastruktury kultury	
		Organizacja różnego rodzaju zajęć: warsztatów, szkoleń i spotkań dla mieszkańców	
		Zaadaptowanie pustego lokalu na klub dla dzieci i młodzieży	
		Wsparcie małych i średnich przedsiębiorców	
		Poprawa komunikacji miejskiej	
		Dostosowanie ulic i budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych	
		Rozwijanie i ochrona dostępnych terenów zieleni	

B.3. Bardzo prosimy o wybranie które z wymienionych działań będą miały największy wpływ na wzrost atrakcyjności osiedla? <i>Bardzo prosimy o wybór trzech najważniejszych odpowiedzi.</i>			
Stworzenie miejsc integracji mieszkańców i spędzania czasu wolnego		Poprawa komunikacji – częstsze kursy komunikacji publicznej	
Renowacja budynków, ulic i placów		Wsparcie samotnych rodziców i rodzin z małymi dziećmi	
Zwiększenie bezpieczeństwa		Animacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	
Organizacja działań na rzecz seniorów		Budowa nowych ścieżek spacerowych i rowerowe,	
Wsparcie lokalnych przedsiębiorców		Budowa dodatkowych miejsc parkingowych	

B.4. Co chcieliby Państwo zmienić w swojej okolicy?	
.....	
.....	
.....	
METRYCZKA:	
M.1. Płeć	☐ mężczyzna ☐ kobieta
M.2. Wiek	☐ Poniżej 25 ☐ 25-34 ☐ 35-44 ☐ 45-54 ☐ 55-64 ☐ Powyżej 64
M.3. Wykształcenie	☐ podstawowe ☐ średnie ☐ licencjat ☐ inżynier ☐ magister ☐ inne, jakie?

B.4. Co chcieliby Państwo zmienić w swojej okolicy?

M.4. Sytuacja zawodowa	☐ Uczeń/nica lub student/ka ☐ Zatrudniony/a ☐ Samozatrudniony/a ☐ Bezrobotny/a ☐ Emeryt/ka ☐ Rencista/ka
M.5. Okres zamieszkania na terenie Osiedla Fabrycznego	☐ Poniżej 5 lat ☐ 5-10 lat ☐ Powyżej 10 lat (nie od urodzenia) ☐ Od urodzenia

Kwestionariusz ankiety dla uczniów w ramach badań społecznych⁵⁾

Drogi uczniu!

Jesteś jednym z 300 uczestników badania, którego celem jest zgromadzenie wiedzy na temat spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież zamieszkującą osiedla Rozwadów i Fabryczne w Stalowej Woli. Ankieta, którą masz przed sobą, jest anonimowa, ale prosimy, potraktuj ją poważnie.

Odpowiedzi zaznaczaj, wpisując w wybrane przez Ciebie pola znak „X”. Udzielaj odpowiedzi zgodnych z prawdą.

1. Jakie formy spędzania wolnego czasu lubisz najbardziej? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)

- A. udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice
- B. czytanie książek
- C. oglądanie telewizji
- D. wyjście do kina, teatru, muzeum
- E. słuchanie muzyki
- F. gra w gry komputerowe
- G. spotkania z przyjaciółmi
- H. surfowanie po Internecie
- I. spędzanie czasu z rodziną
- J. udział w kołach zainteresowań

5) „Raport z badań społecznych przeprowadzonych na podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów na potrzeby opracowania LPR dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020” przygotowany przez Logos Consulting sp. z o.o.

- K. aktywność na portalach społecznościowych
- L. udział w zajęciach sportowych

2. Jak często wykonujesz następujące aktywności?

Rodzaj aktywności	Częstotliwość	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
		5	4	3	2	1	-
udział w zajęciach organizowanych przez dom kultury, świetlice							
czytanie książek							
oglądanie telewizji							
wyjście do kina, teatru, muzeum							
słuchanie muzyki							
gra w gry komputerowe							
spotkania z przyjaciółmi							
surfowanie po Internecie							
spędzanie czasu z rodziną							
udział w kołach zainteresowań							
aktywność na portalach społecznościowych							
udział w zajęciach sportowych							

1. Jak najchętniej spędzasz czas wolny w gronie kolegów i koleżanek? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)

- A. oglądamy telewizję
- B. siedzimy przy komputerze
- C. bierzemy udział w zajęciach świetlicowych
- D. przesiadujemy pod blokiem
- E. chodzimy na zajęcia sportowe
- F. chodzimy do kina
- G. aktywnie spędzamy czas na świeżym powietrzu (zabawa i sport)
- H. spacerujemy po ulicach bez konkretnego celu
- I. w inny sposób, jak?

2. Jak oceniasz ofertę kulturalno-rozrywkową skierowaną do dzieci i młodzieży w Stalowej Woli?

- A. bardzo dobrze, jest dużo ciekawych imprez dla dzieci i młodzieży, w których chętnie biorę udział
- B. biorę udział
- C. raczej dobrze, jest kilka wydarzeń, które lubię i chętnie w nich uczestniczę
- D. raczej źle, w mieście jest niewiele wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, które mi pasują
- E. bardzo źle, oferta kulturalno-rozrywkowa skierowana do dzieci i młodzieży w mieście
- F. jest dla mnie nieatrakcyjna
- G. trudno powiedzieć

3. W których aktywnościach sportowo-rekreacyjnych uczestniczysz? (Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

- A. gra w piłkę nożną
- B. gra w siatkówkę
- C. gra w koszykówkę
- D. jazda na rowerze
- E. jazda na rolkach/deskorolce
- F. pływanie
- G. bieganie, spacer
- H. taniec
- I. siłownia/fitness/aerobik
- J. inne, jakie?

4. W których z wymienionych zajęć pozaszkolnych uczestniczyłyś/uczestniczyła-byś najchętniej? (Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi)

- A. zajęcia literackie
- B. zajęcia teatralne
- C. zajęcia plastyczne
- D. zajęcia taneczne
- E. zajęcia sportowe
- F. nauka języka obcego
- G. nauka gry na instrumencie
- H. zajęcia komputerowe
- I. inne, jakie?

5. Który z wymienionych poniżej obiektów powinien powstać w Twojej okolicy, abyś mógł/mogła ciekawie spędzać czas wolny? (Wybierz maksymalnie

3 odpowiedzi)

- A. świetlica osiedlowa
- B. hala widowiskowo-sportowa
- C. basen
- D. siłownia
- E. skatepark
- F. lodowisko
- G. kort tenisowy
- H. ścieżki rowerowe
- I. żaden, aktualnie dostępna infrastruktura spełnia moje oczekiwania

6. Czy osiedle, na którym mieszkasz, stwarza Ci odpowiednie warunki do rozwoju Twoich zainteresowań?

- A. zdecydowanie tak, na moim osiedlu jest wiele miejsc, oferujących ciekawe aktywności
- B. raczej tak, na moim osiedlu znajduje się kilka miejsc, w których mogę rozwijać swoje zainteresowania
- C. raczej nie, na moim osiedlu nie ma wielu miejsc, które oferują interesujące aktywności
- D. zdecydowanie nie, na moim osiedlu brakuje miejsc, w których mógłbym/mogłabym rozwijać swoje zainteresowania
- E. trudno powiedzieć

METRYCZKA:

Płeć	☐ mężczyzna	☐ kobieta	
Miejsce zamieszkania (osiedle)	☐ Osiedle Rozwadów	☐ Osiedle Fabryczne	
Szkoła	☐ szkoła podstawowa	☐ gimnazjum	☐ szkoła średnia

Kwestionariusz ankiety dla dorosłych w ramach badań społecznych⁶⁾

1. Jakie są Pana/Pani zdaniem największe problemy o charakterze społecznym obserwowane na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

- A. Wysoki poziom bezrobocia
- B. Bieda/Ubóstwo
- C. Bezdomność
- D. Przemoc, wandalizm
- E. Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)
- F. Niski poziom bezpieczeństwa
- G. Niski stopień integracji społecznej mieszkańców
- H. Niski poziom wykształcenia mieszkańców
- I. Niski poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym (wybory) i społecznym (stowarzyszenia)
- J. Słaby dostęp do usług pomocy społecznej
- K. Słaby dostęp do infrastruktury edukacyjnej
- L. Niedostateczny poziom współpracy instytucji publicznych z mieszkańcami
- M. Niewystarczająca lub źle ukierunkowana oferta kulturalna
- N. Inne, jakie.....

2. Które z problemów o charakterze infrastrukturalnym dostrzega Pan/Pani na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

- A. Zły stan dróg i chodników
- B. Niski poziom obsługi komunikacyjnej
- C. Niedostateczna liczba miejsc parkingowych
- D. Niedostateczny stan infrastruktury technicznej (sieć wod.-kan., ciepłownicza, gazowa, Internet, etc.)
- E. Niedostateczny stan techniczny infrastruktury zdrowotnej i społecznej
- F. Niedostateczny dostęp do terenów rekreacyjnych (parki, tereny do spacerów etc.)
- G. Niedostateczny dostęp do infrastruktury dla rowerzystów (np. ścieżki rowerowe, miejsca postojowe)
- H. Brak miejsc rekreacji i aktywizacji dla osób starszych

6) „Raport z badań społecznych przeprowadzonych na podobszarach rewitalizacji Fabryczne i Rozwadów na potrzeby opracowania LPR dla Gminy Stalowa Wola na lata 2017-2020” przygotowany przez Logos Consulting sp. z o.o.

- I. Niedostateczny stan techniczny i wyposażenie instytucji kultury, sportu i rekreacji
- J. Niedostateczny dostęp do boisk, placów zabaw
- K. Inne, jakie.....

3. Które z problemów o charakterze architektonicznym/przestrzennym obserwuje się na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

- A. Niszczące/zniszczone budynki
- B. Zaniedbane zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego
- C. Zaniedbane tereny zieleni
- D. Mało estetyczna przestrzeń publiczna (reklamy, graffiti)
- E. Brudne ulice i chodniki
- F. Inne, jakie.....

4. Które z problemów o charakterze gospodarczym występują na terenie osiedla, na którym Pan/Pani mieszka? (Proszę wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

- A. Niewielka liczba firm usługowych
- B. Niewielka liczba firm produkcyjnych
- C. Niewielka liczba sklepów
- D. Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców
- E. Niewielka atrakcyjność osiedla do lokowania firm (np. sklepów, firm usługowych, firm produkcyjnych, firm z branży turystycznej)
- F. Inne, jakie.....

5. Czy lokalne firmy wpływają pozytywnie na sytuację obszaru (np. poprzez angażowanie się w wydarzenia, poprzez dbałość o otoczenie)?

- A. Tak
- B. Nie

6. Jak Pana/Pani zdaniem osiedle, na którym Pan/Pani mieszka, jest postrzegane przez mieszkańców całego miasta?

- A. Bardzo dobrze
- B. Raczej dobrze
- C. Raczej źle
- D. Zdecydowanie źle
- E. Nie wiem/Trudno powiedzieć

7. Co najczęściej słyszy Pan/Pani na temat swojego osiedla?

.....

8. Jaki potencjał dostrzega Pan/Pani na terenie swojego osiedla?

- A. Wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców
 B. Wysoki poziom integracji społecznej mieszkańców
 C. Dostępność terenów możliwych do zagospodarowania (na cele inwestycyjne, turystyczne, mieszkaniowe, rekreacyjne)
 D. Lokalizacja istotnych w skali miasta przedsiębiorstw
 E. Lokalizacja miejsc/obiektów atrakcyjnych turystycznie
 F. Inne, jakie?.....

9. Co na Pana/Pani osiedlu jest lub mogłoby się wydać atrakcyjne dla innych mieszkańców Stalowej Woli? (Proszę wymienić najwyżej 3 atrakcje – wydarzenia, miejsca, firmy, itp. Dla kogo mogą być one szczególnie atrakcyjne)

Atrakcja	Dla kogo szczególnie atrakcyjne?
1	
2	
3	

10. Jak ocenia Pan/Pani dotychczas prowadzone przez miasto działania zmierzające do poprawy sytuacji na Pana/Pani osiedlu?

- A. Bardzo dobrze, zrealizowano bardzo dużo wartościowych przedsięwzięć poprawiających jakość życia na osiedlu
 B. Raczej dobrze, zrealizowano dużo przedsięwzięć odpowiadających na zapotrzebowania mieszkańców, choć wciąż dostrzegam wiele obszarów, w których konieczna jest interwencja
 C. Raczej źle, większość działań jest niewłaściwie ukierunkowana i nie odpowiadają one na faktyczne potrzeby mieszkańców
 D. Bardzo źle, podejmowane działania są nieefektywne i nie odpowiadają na faktyczne potrzeby mieszkańców
 E. Nie wiem/Trudno powiedzieć

11. Co może stanowić bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych na Pana/Pani osiedlu?

.....

12. Czy wyraża Pan/Pani chęć bezpośredniego zaangażowania się w działania realizowane na rzecz Pana/Pani osiedla w ramach procesu rewitalizacji np. udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, budowa osiedlowego placu zabaw, organizacja osiedlowego festynu itp.?

- A. Zdecydowanie tak

- B. Raczej tak
 C. Raczej nie
 D. Zdecydowanie nie
 E. Nie wiem/Trudno powiedzieć

W przypadku wyboru odpowiedzi Raczej nie i Zdecydowanie nie, proszę uzasadnić i przejść do METRYCZKA

.....

13. W których aktywnościach uczestniczyłby/uczestniczyłaby Pan/Pani najchętniej?

- A. Udział w spotkaniach informacyjnych, warsztatowych
 B. Zgłoszenie propozycji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
 C. Organizacja konkretnych przedsięwzięć na terenie swojego osiedla
 D. Udział w konsultacjach społecznych
 E. Udział w Komitecie Rewitalizacji

METRYCZKA:	
Płeć	A. ☐ mężczyzna B. ☐ kobieta
Wiek	A. ☐ 18-29 lat B. ☐ 30-59 lat C. ☐ 60 lat i więcej
Wykształcenie	A. ☐ Podstawowe lub bez wykształcenia B. ☐ Zawodowe C. ☐ Średnie D. ☐ Wyższe
Sytuacja zawodowa	A. ☐ Uczę się/studiuję B. ☐ Mam stałą pracę C. ☐ Pracuję dorywczo D. ☐ Jestem bezrobotny/a E. ☐ Jestem emerytem lub rencistą F. ☐ Jestem przedsiębiorcą G. ☐ Inne, jakie?
Miejsce zamieszkania (podobszar)	A. ☐ Podobszar Fabryczne B. ☐ Podobszar Rozwądów

Spis treści

Słowo wstępne	5	4.3. Partycypacja w procesie przygotowania koncepcji Rynku w Rozwadowie	44
Wstęp	7	4.3.1. Konkurs na koncepcję Rynku	44
Rozdział 1.		4.3.2. Konsultacje projektu i wprowadzenie korekt mieszkańców	44
Modelowa Rewitalizacja w Stalowej Woli	11	4.3.3. Tło kontrowersji	46
1.1. Wniosek o przyznanie dotacji – wykorzystanie doświadczeń i współpraca ..	11	4.3.4. Zakończenie konsultacji	47
1.2. Praca nad LPR: wybór obszaru Rewitalizacji obszaru Projektu	12	4.4. Współdecydowanie – sukcesy i trudności	48
1.3. Partycypacja społeczna tematem wiodącym działań modelowych w Stalowej Woli	15	Rozdział 5.	
1.4. Koncepcja funkcjonowania Centrum Rewitalizacji i model zarządzania procesem rewitalizacji	16	Inne formy partycypacji społecznej	51
Rozdział 2.		5.1. Kamienice okalające Rynek w Rozwadowie	51
Miejsca Aktywności Lokalnej	19	5.2. Partycypacja w procesie badań specjalistycznych	52
2.1. Koncepcja Miejsc Aktywności Lokalnej	19	5.3. Konsultacje w sprawie budynku dworca kolejowego	53
2.2. Utworzenie Miejsc Aktywności Lokalnej	19	Rozdział 6.	
2.3. Praca z mieszkańcami w MAL-ach w latach 2017-2018	23	Spotkania z Historią – partycypacja w kształtowaniu tożsamości lokalnej	55
2.4. Lokalne partnerstwa	27	6.1. Dziedzictwo historyczne w Stalowej Woli	55
2.5. Aktywizacja obywatelska mieszkańców poprzez Zespoły ds. Rewitalizacji	27	6.2. Inicjatywy lokalne, konkursy, spotkania	55
Rozdział 3.		6.3. Wybrane wydarzenia o tematyce historycznej	58
Mikrogranty	29	Rozdział 7.	
3.1. Założenia konkursów mikrograntowych	29	Rola imprez miejskich w procesie budowania partycypacji	61
Rozdział 4.		7.1. Imprezy plenerowe jako narzędzie rewitalizacji	61
Impuls do zmian – rola mieszkańców w procesie planowania przestrzeni	37	7.2. Café rewitalizacja	61
4.1. Plany przebudowy placów miejskich	37	7.3. Festyny wigilijne dla mieszkańców	63
4.2. Partycypacja w procesie przygotowania koncepcji Placu Piłsudskiego	38	7.4. Rozwadowskie Kolędowanie	63
4.2.1. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów uczelni wyższych	38	7.5. II Rozwadowski Piknik Militaryny	64
4.2.2. Od sugestii mieszkańców do konkursu architektonicznego	40	7.6. Rozwadowski Targ Staroci	65
4.2.3. Dwie koncepcje i komunikacja z mieszkańcami	42	Rozdział 8.	
4.3. Partycypacja w procesie przygotowania koncepcji Rynku w Rozwadowie	44	Działania edukacyjne i informacyjne	69
4.3.1. Konkurs na koncepcję Rynku	44	8.1. O rewitalizacji dla dzieci i młodzieży	69
4.3.2. Konsultacje projektu i wprowadzenie korekt mieszkańców	44	8.2. Wizyta studyjna w Lublinie	70
4.3.3. Tło kontrowersji	46	8.3. Warsztaty i szkolenia przygotowane przez Centrum Rewitalizacji	73
4.3.4. Zakończenie konsultacji	47	8.3.1. Cykl warsztatów dla instytucji samorządowych	73
4.4. Współdecydowanie – sukcesy i trudności	48		

8.3.2. Warsztaty: Model lokalnej współpracy międzysektorowej na rzecz rewitalizacji	74
8.3.3. Warsztaty z zakresu pozyskiwania funduszy	74
Rozdział 9.	
Udział mieszkańców w tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji	75
9.1. Obowiązek wdrożenia partycypacji podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji	75
9.2. Partycypacja społeczna w procesie mapowania zasobów i potrzeb	75
9.2.1. Początki prac nad Mapą Zasobów i Potrzeb	75
9.2.2. Metodologia badań społecznych	76
9.2.3. Wywiady kwestionariuszowe	76
9.2.4. Ankietyzacja bezpośrednia	77
9.2.5. Zogniskowane wywiady grupowe	77
9.2.6. Indywidualne wywiady pogłębione	78
9.3. Konsultacje podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji	79
9.3.1. Warsztaty z mieszkańcami	79
9.3.2. Zgłaszanie projektów rewitalizacyjnych	80
9.3.3. Konsultacje społeczne LPR	80
Podsumowanie	83
ANEKS	
Wzory dokumentów	89
Wzory dokumentów do rozdziału nr 2 dotyczących Miejsc Aktywności Lokalnej i Partnerstw	89
Warunki otwartego konkursu ofert na prowadzenie MAL	89
Regulamin udostępniania i korzystania z Miejsca Aktywności Lokalnej „Dmowskiego 11”	92
Wzór Porozumienia Partnerskiego – Fabryczne (przygotowany przez MAL „Dmowskiego 11”)	94
Wzór Porozumienia Partnerskiego – Rozwadów (przygotowany przez MAL „Miriam”)	95
Wzory dokumentów do rozdziału nr 3 dotyczących konkursów na mikrogranty	97
Warunki konkursu na mikrogranty	97
Formularz wniosku konkursowego (przygotowany przez MAL „Dmowskiego 11” dla osiedla Fabryczne)	98
Formularz wniosku konkursowego (przygotowany przez MAL „Miriam” dla osiedla Rozwadów)	99
Wzory dokumentów do rozdziału 9 dotyczących badań społecznych	100
Kwestionariusz ankiety Rewitalizacja Rozwadowa (podczas „Café rewitalizacja”)	100
Kwestionariusz ankiety Rewitalizacja Os. Fabrycznego (podczas „Café rewitalizacja”)	103
Kwestionariusz ankiety dla uczniów w ramach badań społecznych	105
Kwestionariusz ankiety dla dorosłych w ramach badań społecznych	107
Spis treści	109
Spis fotografii	111

Spis fotografii

Fot. 1. Plakat promujący rewitalizację w Stalowej Woli.	9	Fot. 28. Tablice z wizualizacją pierwszej koncepcji Rynku.	45
Fot. 2. Budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.	14	Fot. 29. Tablice z wizualizacją pierwszej koncepcji Rynku.	45
Fot. 3. Osiedle Fabryczne.	14	Fot. 30. Wizualizacja koncepcji Rynku po pierwszych zmianach.	46
Fot. 4. Jedno z pomieszczeń w MAL-u w Rozwadowie.	20	Fot. 31. Ostateczna koncepcja Rynku w Rozwadowie po korektach.	47
Fot. 5. Jedno z pomieszczeń w MAL-u na osiedlu Fabrycznym.	20	Fot. 32. Projekt budowlany renowacji Rynku w Rozwadowie.	48
Fot. 6. Mieszkańcy zgłaszają propozycje aktywności.	21	Fot. 33. Przykłady zabudowy wokół Rynku.	51
Fot. 7. Plakat zachęcający do wspólnego działania na Dmowskiego 11.	23	Fot. 34. Zachowane częściowo sklepienie piwnicy oraz posadzka.	52
Fot. 8. Wspólne pieczenie pierniczków.	24	Fot. 35. Dworzec kolejowy w Stalowej Woli – Rozwadowie.	54
Fot. 9. Książeczka „Opowiem ci o Fabrycznym” wręczana gościom podczas rocznicy.	25	Fot. 36. Zaproszenie na turniej.	55
Fot. 10. Plakaty zapraszające na wydarzenia w MAL-u „Dmowskiego 11”.	25	Fot. 37. Okładka książeczki ze wspomnieniami mieszkańców.	56
Fot. 11. Kreatywne eksperymenty z papierem.	31	Fot. 38. Zaproszenie do wspomnień.	57
Fot. 12. Plakat – poprawa jakości życia seniorów poprzez aktywność fizyczną.	32	Fot. 39. Fragmenty zaproszenia na warsztaty fotograficzne.	57
Fot. 13. Plakat „Odpicuj mnie”.	33	Fot. 40. Warsztaty projektowania przestrzeni.	58
Fot. 14. Ręcznie robione.	34	Fot. 41. Fragment plakatu zapowiadającego obchody.	58
Fot. 15. Malujemy Fabryczne.	34	Fot. 42. Prezentacja albumu o stacji kolejowej Rozwadów.	59
Fot. 16. Ogień na Fabrycznym.	35	Fot. 43. Plakat zapowiadający uroczystości 3 Maja i śpiewnik rozdawany uczestnikom.	59
Fot. 17. Plakat promujący wystawę „Handel i usługi w przedwojennym Rozwadowie”.	35	Fot. 44. Spotkanie Prezydenta Miasta w Rozwadowie.	62
Fot. 18. Plac Piłsudskiego przy Miejskim Domu Kultury.	37	Fot. 45. „Café Rewitalizacja”.	62
Fot. 19. Rynek w Rozwadowie.	37	Fot. 46. Plakat zapowiadający Piknik Militaryny.	64
Fot. 20. Ulotka zapraszająca na warsztaty.	39	Fot. 47. Plakat zapraszający na pierwszy Targ Staroci.	66
Fot. 21. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.	39	Fot. 48. Oferta jednego ze stanowisk targowych.	67
Fot. 22. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.	40	Fot. 49. Jedna z prac konkursowych.	69
Fot. 23. Warsztaty z udziałem mieszkańców i studentów.	40	Fot. 50. Jedna z prac konkursowych.	70
Fot. 24. Tablica rewitalizacyjna w holu MDK.	41	Fot. 51. Wizyta studyjna w Lublinie – komórki pomalowane przez mieszkańców.	71
Fot. 25. Koncepcja Placu Piłsudskiego – pierwsze miejsce.	42	Fot. 52. Wizyta studyjna w Lublinie – mural.	72
Fot. 26. Koncepcja Placu Piłsudskiego – drugie miejsce.	42		
Fot. 27. Plakat zapraszający na wykład o zieleni miejskiej.	43		

